

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko
Slovenski jezik in književnost, dvopredmetni nepedagoški program

Petra Likar

POLJUDNOZNANSTVENA BESEDILA DANES

DIPLOMSKA NALOGA UNIVERZITETNEGA ŠTUDIJA

Mentorica: red. prof. dr. Erika Kržišnik

Ljubljana, 2008

Izvleček

Diplomska naloga se osredotoča na poljudnoznanstveno besedilo kot eno izmed podzvrsti strokovnih besedil v okviru funkcijskih zvrsti. Njen cilj je raziskati, kakšna so sodobna poljudnoznanstvena besedila ter kakšno je razmerje med poljudnoznanstvenimi in publicističnimi besedili. Raziskava se zato osredotoča na letnik 2005 sedmih računalniških revij. Skozi analizo »zunanje« in »notranje« oblikovanosti besedil v teh revijah predstavlja značilnosti poljudnoznanstvenega besedila ter problematizira odnos med publicističnimi in poljudnoznanstvenimi značilnostmi.

Abstract

The diploma paper focuses on popular science text as one of subtypes of professional texts in the framework of functional types of register. The object of the diploma paper is to research contemporary popular science texts and determine the relationship between popular science and journalistic texts. The research is therefore based on yearbook 2005 of seven computer magazines. Through the analysis of “external” and “internal” formation of text in these magazines the research shows characteristics of popular science texts and debates the relationship between popular science and journalistic characteristics.

Ključne besede

funkcijske zvrsti, strokovna besedila, poljudnoznanstvena besedila, publicistična besedila, računalniške revije

Key words

functional types of register, professional texts, popular science texts, journalistic texts, computer magazines

Kazalo

1 UVOD.....	1
2 JEZIKOVNA ZVRSTNOST	3
2.1 ZGODOVINA IN RAZVOJ JEZIKOVNE ZVRSTNOSTI	3
2.1.1 Praška šola.....	3
2.1.2 Teorija registrov.....	5
2.1.3 Hrvaško jezikoslovje	8
2.2 SLOVENSKO JEZIKOSLOVJE	11
2.2.1 Zgodovina in razvoj zvrstnosti.....	11
2.2.2 Različni pristopi k zvrstnosti slovenskega jezika	12
2.3 UVRSTITEV FUNKCIJSKIH ZVRSTI ZNOTRAJ JEZIKOVNIH ZVRSTI.....	15
2.3.1 Socialne zvrsti	17
2.3.2 Prenosniške in časovne zvrsti.....	18
3 FUNKCIJSKE ZVRSTI	19
3.1 PUBLICISTIČNA BESEDILA	20
3.1.1 Publicistična in strokovna besedila	21
3.2 STROKOVNA BESEDILA	22
3.2.1 Splošne značilnosti	22
3.2.2 Praktičnostrokovna besedila	24
3.2.3 Znanstvena besedila.....	24
3.2.4 Poljudnoznanstvena besedila	25
4 PODROČJE RAZISKAVE.....	29
4.1 IZBOR PODROČJA RAZISKAVE	29
4.1.1 Računalništvo.....	29
4.1.2 Računalniške revije.....	30
4.2 IZBOR GRADIVA.....	31
4.2.1 Nacionalna raziskava branosti.....	31
4.3 OPREDELITEV PODROČJA RAZISKAVE	33
5 RAZISKAVE	35
5.1 ANKETA MED DIJAKI IN ŠTUDENTI	35
5.1.1 Izvedba ankete.....	35

5.1.2 Anketa	36
5.1.3 Rezultati	36
5.2 ANKETA MED REVIJAMI	45
5.2.1 Avtorji	45
5.2.2 Bralci	46
6 ANALIZA BESEDIL	48
6.1 METODOLOGIJA	48
6.2 PRIKAZ »ZUNANJE« OBLIKOVANOSTI	50
6.2.1 Zunanja oblikovanost	50
6.2.2 Rubrike, primerne za analizo	51
6.2.3 Izbor gradiva	53
6.3 PRIKAZ »NOTRANJE« OBLIKOVANOSTI	58
6.3.1 Obseg	58
6.3.2 Avtorstvo	59
6.3.3 Naslovi ter podnaslovi in nadnaslovi	60
6.3.4 Sinopsisi in citati	63
6.3.5 Slikovna ponazorila	65
6.3.6 Členitev jedrnega dela	68
6.3.7 Glagolska oseba	69
6.3.8 Vodila in aktualizmi	71
6.4 POVZETEK UGOTOVITEV	77
6.4.1 Primerjava ugotovitev z raziskavo seminarja	80
7 ZAKLJUČEK	83
SLOVAR TUJEJEZIČNIH IZRAZOV	85
7.1 ANGLEŠKO-SLOVENSKI SLOVAR	85
7.2 HRVAŠKO-SLOVENSKI SLOVAR	86
8 LITERATURA IN VIRI	87
8.1 LITERATURA	87
8.2 VIRI	92
9 PRILOGE	93

Kazalo grafov

Graf 5-1: Spol anketirancev	37
Graf 5-2: Odstotki anketirancev, ki poznajo revije (povprečje vseh anketirancev)	38
Graf 5-3: Odstotki anketirancev, ki poznajo revije (po anketirancih).....	38
Graf 5-4: Ocena poznavanja revij (povprečje vseh anketirancev)	39
Graf 5-5: Ocena poznavanja revij (po anketirancih).....	40
Graf 5-6: Ocena strokovne zahtevnosti revij (povprečje vseh anketirancev)	41
Graf 5-7: Ocena strokovne zahtevnosti revij (po anketirancih).....	41
Graf 5-8: Povprečne ocene količine posameznih vrst besedil – po revijah	43
Graf 5-9: Povprečne ocene količine posameznih vrst besedil – po vrstah besedil.....	44
Graf 6-1: Povprečno število strani posamezne revije	50
Graf 6-2: Skupno število strani revij v letu 2005.....	51
Graf 6-3: Analizirano gradivo glede na opredeljene kriterije.....	55
Graf 6-4: Zastopanost podskupin po posameznih revijah	57
Graf 6-5: Obseg besedil v posameznih revijah.....	59
Graf 6-6: Vrste naslovov po revijah	61
Graf 6-7: Vrste naslovov v obliki samostalniških besednih zvez	62
Graf 6-8: Vrste sinopsisov po posameznih revijah	65
Graf 6-9: Slikovna ponazorila v posameznih revijah.....	66
Graf 6-10: Vrste slikovnih ponazoril in njihova naslovljenost v obravnavanih besedilih.....	67
Graf 6-11: Členitev jedrnega dela v obravnavanih besedilih	69
Graf 6-12: Uporaba glagolskih oseb v obravnavanih besedilih.....	70
Graf 6-13: Vsa vodila in vsi aktualizmi po revijah.....	73
Graf 6-14: Vodila v obravnavanih besedilih	75
Grafa 6-15 in 6-16: Aktualizmi v obravnavanih besedilih	76

Kazalo shem

Shema 2-1: Delitev jezikovnih zvrsti po Dularju	16
Shema 2-2: Delitev jezikovnih zvrsti po Toporišču.....	17
Shema 5-1: Prikaz zahtevnosti revij na premici	42
Shema 6-1: Revije Monitor, Moj Mikro, SWPower, Connect, PCFormat, Joker in Računalniške novice glede na vrsto besedil.....	80
Shema 6-2: Revije Proteus, Zdravje, Gaia, Rože & vrt in Joker glede na vrsto besedil.....	82

Kazalo tabel

Tabela 4-1: Delež gospodinjstev z osebnimi računalniki in delež gospodinjstev dostopom do interneta v Sloveniji od 1996 do 2007	30
Tabela 4-2: Podatki Nacionalne raziskave branosti za leto 2005	32
Tabela 4-3: Primerjava branosti v letih 2005, 2006, 2007 in 2008.....	33

1 Uvod

Poljudnoznanstvena besedila imajo pomembno vlogo v jeziku, saj omogočajo popularizacijo znanosti med ljudmi. Avtorji poljudnoznanstvenih besedil morajo zato segati po prvinah drugih funkcijskih zvrsti, da oblikujejo bralcu čimbolj razumljivo in privlačno besedilo. Pri tem pa se postavlja vprašanje, do katere mere je takšno besedilo še strokovno; ali besedilo kombinira jezikovna sredstva dveh jezikovnih zvrsti ali že prehaja v drugo jezikovno zvrst.

Za analizo poljudnoznanstvenih besedil sem izbrala računalniške revije. Računalništvo je namreč z razmahom v zadnjih dvajsetih letih začelo vse bolj segati v vsakdanje življenje ljudi, s čimer pa se je začel širiti tudi krog naslovnikov računalniških revij. Menim, da se bo zato prav na tem področju najbolje pokazal vmesni položaj med poljudnoznanstvenimi in publicističnimi besedili.

Predmet diplomske naloge je torej poljudnoznanstveno besedilo kot ena izmed podzvrsti strokovnih besedil v okviru funkcijskih zvrsti. Cilj diplomske naloge je skozi konkretne primere prikazati, kakšna so sodobna poljudnoznanstvena besedila ter kakšno je razmerje med poljudnoznanstvenimi in publicističnimi besedili. Cilj je prav tako prikazati položaj posameznih računalniških revij znotraj teh zvrsti. Namen diplomske naloge pa je podati ogrodje za vrednotenje revij na mejnem področju med poljudnoznanstvenimi in publicističnimi besedili.

Diplomska naloga je sestavljena iz desetih poglavij. V prvem, uvodnem poglavju na kratko predstavljam obravnavano tematiko. V drugem poglavju najprej povzemam strokovno literaturo s področja zvrstnosti, nato pa orišem zvrstnost skozi zgodovino (praška šola) in druge jezike (registri in diskurzni tipi). Nato se v tretjem poglavju natančneje posvečam slovenski teoriji funkcijskih zvrsti (predvsem teoriji Jožeta Toporišiča), podrobneje publicističnim in strokovnim besedilom, v okvir katerih uvrstim poljudnoznanstveni jezik.

V četrtem poglavju sledi natančnejša opredelitev področja raziskave in potek izbora gradiva (letnik 2005 sedmih računalniških revij). Kot okvir za raziskavo sta nato v petem poglavju predstavljeni dve anketi (med dijaki in študenti ter med revijami). V šestem poglavju sledi osrednji del naloge, analiza besedil. Najprej predstavljam metodologijo raziskave diplomske naloge. Preko analize »zunanje« oblikovanosti omejim gradivo za analizo »notranje« oblikovanosti (po 30 besedil iz vsake revije). Pri analizi »notranje« oblikovanosti se posvečam predvsem vodilom in aktualizmu ter jih skušam povezati z rezultati analize »zunanje« oblikovanosti. Nato predstavljam zbrane rezultate analize in jih komentiram. Sledi sedmo poglavje, v katerem zaključujem diplomsko nalogo s ključnimi ugotovitvami. Zatem v osmem poglavju podajam slovar angleških in hrvaških izrazov, v devetem navajam vso uporabljeno literaturo in vire, v desetem pa seznam prilog, v katerih so podrobneje predstavljene raziskave in analize.

2 Jezikovna zvrstnost

»Jezik vsake komunikacijske skupnosti teži k naravni razslojitvi in socialni razčlenitvi« (Hafner, 1980/81: 55). S tovrstnim pojmovanjem jezika se je v začetku 20. stoletja odprlo novo področje raziskovanja jezika. Jezikoslovci so se tako začeli posvečati vsestranskim nalogam (funkcijam), ki jih opravlja knjižni jezik. Glede na jezikovna sredstva, ki služijo določeni funkciji jezika, pa so skušali določiti različne jezikovne zvrsti posameznih jezikov.

2.1 Zgodovina in razvoj jezikovne zvrstnosti

Z začetki v praški šoli se je nova teorija jezika razširila po svetu. Praška šola je s svojimi nazori vplivala tako na ostale slovanske jezikoslovce (hrvaško in slovensko jezikoslovje) kot tudi na anglo-ameriške jezikoslovce. Po svetu so se tako izoblikovale različne delitve jezikovnih zvrsti.

2.1.1 Praška šola

Praški lingvistični krožek oz. praška šola je v začetku 20. stoletja vpeljala nov pogled na jezik; jezika ne pojmujejo kot samostojno celoto, strogo ločeno od zunajjezikovne realnosti, ampak je glavna funkcija jezika, da reagira in se nanaša na to realnost. Poleg strukturalističnega pristopa so torej poudarjali še funkcionalističnega (vsak element jezika obstaja samo zato, ker služi nekemu namenu oz. ker mora izpolniti neko funkcijo) (Vachek, 1966: 6–7).

Praška šola je s svojim pogledom na jezik vplivala tudi na slovenske jezikoslovce; predvsem Alois Jedlička (s člankom 1965 in predavanjem 1971) ter Bohuslav Havránek (s predavanjem 1969).

Jedlička (1965: 187) govori o novi teoriji knjižnega jezika, ki v knjižnem jeziku vidi »polifunkcijsko tvorbo, z več stilnimi plastmi, za razliko od vsakdanje, ljudske govorice, ki je v bistvu monofunkcijska in služi za preprosto sporazumevanje«. Uveljavila je princip variantnosti jezikovnih sredstev, ki jih tako vključuje v knjižno normo.

V tridesetih letih 20. stoletja pa je bil v praški šoli glavni teoretik jezikovnih zvrsti Havránek (Skubic, 2005: 40). Havránek (1969: 201–202) govori o (tradicionalni) funkcionalni razčlenitvi knjižnega jezika; »razločevanje po osnovnih, lahko bi rekli kompleksnih nalogah ali pa kompleksnih nalog, funkcij ali vlog«: vloga čisto razgovorno sporočilna (prevladuje govorjena oblika), vloga strokovnega sporočanja (ločuje splošni strokovni jezik in znanstveni jezik) in kompleksna vloga umetnostnega jezika. Ta delitev pa »sega tudi v ustroj jezikovnih sredstev, posebno pa v način njihove uporabe v konkretnem sporočilu« – razlike v funkcioniranju jezika. Za določitev stilnih zvrsti knjižnega jezika je več meril, ki izhajajo iz položaja (zasebno/javno sporočilo), oblike (pisni/govorni jezik) in določenih konvencionalnih oblik (preprosto kratko obvestilo/širše razpravljanje). »Prav vsa ta merila nam delajo členitev jezika na stilne zvrsti večdimenzionalno«.

Havránek je na podlagi 4 funkcij knjižnega jezika določil funkcijske jezike (Pogorelec, 1986: 13):

<i>Funkcije knjižnega jezika</i>		<i>Funkcijski jeziki</i>
1. komunikativna (sporazumevalna)	} sporočilna	govorni (konverzacijski)
2. praktičnostrokovna		delovni (predmetni)
3. teoretičnostrokovna		znanstveni
4. estetska		pesniški

2.1.2 Teorija registrov

Bronisław Malinowski je z ozirom na prevajalca razvil teorijo konteksta; pri interpretaciji sporočila je ključen kulturni kontekst.¹ John R. Firth je razvil njegovo teorijo; meni, da kulturni faktorji vplivajo na jezikovne izbire in jih določajo. Ugotovitev, da se jezik spreminja s svojo funkcijo, je pripeljala do opisov variant jezikovne rabe, imenovanih registri (Trosborg, 1997: 5).²

Sprva so jezikoslovci predlagali široke registre (znanost, religija, oglaševanje, pravo ipd.), vendar se je pokazalo, da se ponavadi srečujemo z veliko bolj specializiranimi prilagoditvami jezika glede na tip govornega položaja, da so meje med njimi tako zabrisane, da ne more priti do enotne in popolne klasifikacije,³ ter da večina besedil ni samo v enem prepoznavnem registru, ampak vsebuje mešanico različic. Firthov učenec Michael A. K. Halliday pa je ugotovil, da lahko ljudje kljub temu prepoznajo register samo iz drobca besedila. Register je torej značilna jezikovna raba, ki izpolni določeno komunikacijsko funkcijo v določeni vrsti govornega položaja. Za uporabnike jezika obstaja kot model ali shema, ki je lahko aktivirana z relativno šibkimi besedilnimi indici (Fowler, 1996: 190–191).

Funkcijske teorije jezika se torej ukvarjajo z funkcijami besedila, ki kažejo na kontekst; zanima jih proces (funkcije izrekanja). Različni avtorji pa si na različne načine prizadevajo,

¹ kulturni kontekst = ang. cultural context

² Izraz register je leta 1956 uvedel Thomas B. Reid (Fowler, 1996: 190): »Jezikovno obnašanje določenega posameznika ni nikakor nespremenljivo; če je postavljen v navidez jezikovno identične okoliščine, bo ob različnih priložnostih govoril (ali pisal) različno glede na to, kar lahko grobo opišemo kot različne socialne situacije: uporabljal bo številne različne 'registre'.«

³ Dwight Atkinson in Douglas Biber (1994: 351–385) razdelita številne različne raziskave registra glede na karakteristike in glede na kategorije raziskav. Biber (1994: 37–39) tako deli raziskave na klasifikatorske in opisne, pri čemer so opisne bolj razvite (npr. Malinowski, Firth, Halliday).

da bi te funkcije besedila definirali (Halliday, 2002: 226–227).⁴

Halliday (2002: 227) je ugotovil, da je vsem avtorjem skupno osnovno razlikovanje med jezikom kot refleksijo in jezikom kot akcijo. Tako govori o treh različnih funkcijah, ki jih je razvil jezik (Halliday, 2002: 198–99):⁵

1. Ideacijska komponenta je jezik kot refleksija (govorec kot opazovalec realnosti). Ima dve podkategoriji: doživljajsko in logično.
2. Medosebna komponenta je jezik kot akcija (govorec kot vsiljivec v realnosti).
3. Besedilotvorna komponenta je jezik kot relevantnost (govorec vzpostavlja zvezo z delom realnosti, ki sestavlja govorni položaj; kontekst, v katerem so izmenjani pomeni). V njej pomena ostalih komponent dobita relevantnost glede na realni kontekst.

Da bi do komunikacije sploh prišlo, pa je nujno, da lahko tisti, ki komunicirajo, ugibajo, kateri pomeni bodo najverjetneje izmenjani. To storijo na podlagi njihove interpretacije smisla govornega položaja.

Halliday, Angus McIntosh in Peter Stevens zato predlagajo tridelni sestav za interpretacijo registra (Halliday, 2000: 198–99, 227):

1. Narava socialnega procesa, v katerega je vstavljen tekst (kaj se dogaja); področje socialnega procesa določa ideacijske pomene.

⁴ Malinowski loči pragmatično (ang. pragmatic) in magično (ang. magical) funkcijo. Karl Bühler loči ekspresivno (ang. expressive; govorec), konativno (ang. conative; naslovnik) in reprezentativno funkcijo (ang. representational; preostanek realnosti). Roman Jakobson doda Bühlerjevim funkcijam še fatično (kanal), poetično (sporočilo) in metajezikovno funkcijo (kod). James Britton združi Bühlerjevo konativno in reprezentativno v transakcijsko funkcijo (ang. transactional) in doda poetično funkcijo. Desmond Morris loči razpoloženski govor (ang. mood talking), negovalni govor (ang. grooming talking), informacijski govor (ang. information talking) in raziskovalni govor (ang. exploratory talking) (Halliday, 2002: 226–227).

⁵ Slovenske prevode Hallidayevih izrazov povzemam po Skubicu (2005); ideacijska = ang. ideational, doživljajska = ang. experiential, logična = ang. logical, medosebna = ang. interpersonal, besedilotvorna komponenta = ang. textual component.

2. Medosebni odnosi med udeleženci (kdo je udeležen; socialni statusi in vloge udeležencev govornega položaja); ton socialnih odnosov določa medosebne pomene.
3. Vloga, pripisana tekstu, vključujoč medij in funkcijo besedila (kakšno vlogo ima jezik; jezikoslovna interakcija v celotnem govornem položaju); način samega diskurza določa besedilotvorne pomene.

Te tri spremenljivke⁶ skupaj določajo obseg, znotraj katerega so izbrani pomeni, ter oblike, ki so uporabljene za njihovo izražanje; skratka, določajo register. Jezik se namreč razlikuje glede na vrsto govornega položaja, teorija registra pa si prizadeva razkriti glavna načela, ki vodijo to razlikovanje, tako da lahko začenjamo razumeti, kateri faktorji govornega položaja določajo katere jezikovne značilnosti (Halliday, 1979: 31–32).

Poleg različic, ki se nanašajo na rabo in jih imenujejo registri, Halliday, McIntosh in Stevens ločujejo še različice, ki se nanašajo na uporabnika in jih imenujejo dialekti.⁷ Glavna razlika med njimi je, da registri vključujejo odprto skupino različic jezika, ki so tipične za strokovna področja, dialekti pa vključujejo geografske, časovne, socialne (ne)standardne dialekte in idiolekte (Trosborg, 1997: 5). Roger Fowler (1996: 188–89) govori o idiolektu (osebna raznolikost), sociolektu (razredna/poklicna raznolikost) in dialektu (regionalna raznolikost) kot različicah, ki odražajo, kdo si; registri pa so različice, ki se razlikujejo glede na to, kako uporabljáš jezik.

⁶ Kasneje so različni avtorji skušali redefinirati te spremenljivke (področje = ang. field, ton = ang. tenor, način = ang. mode). Michael Gregory loči retorično funkcijo od medija in jo bolje poveže z odnosi udeležencev. Medij imenuje osebna vsebina (ang. personal tenor), retorično funkcijo pa funkcijska vsebina (ang. functional tenor). Jean Ure in Jeffrey Ellis tako ločita štiri jasne kategorije: področje, način, zunanja oblika (ang. formality; prej personal tenor) in vloga (ang. role; prej functional tenor). James R. Martin definira funkcijsko vsebino kot cilj besedila in jo obravnava kot nadrejeno področju, načinu in osebni vsebini. Funkcijska vsebina naj bi namreč determinirala strukturo (Halliday, 2002: 227).

⁷ Halliday se je torej deloma navdihoval pri praških funkcionalistih; pri njem socialno os predstavlja dialekt (nanaša se na uporabnika = ang. user-related), funkcijsko pa register (nanaša se na rabo = ang. use-related) (Skubic, 2005: 77).

Kasnejši raziskovalci dodajajo dvojici dialekt in register še tretjo variacijo jezika, tj. žanr.⁸ Žanr in register vplivata na besedilo tako, da vplivata na besede in strukture, ki jih uporabljajo tvorci besedil. Medtem ko se register ukvarja s kontekstom govornega položaja (skozi področje, ton in način), se žanr posveča kontekstu kulture (<http://accurapid.com/journal/25register.htm>). Žanr je torej »register, ki je mogoč in predpisan v kontekstu kulture; je tip besedila, za katerega nam je bilo povedano, kako ga je treba govoriti ali pisati« (Skubic, 2005: 84). Charles A. Ferguson (1994: 18–21) tako definira tri variacije jezika: dialekt (nanaša se na skupino), register (nanaša se na govorni položaj) in žanr (nanaša se na tip sporočila).

Anna Trosborg (1997: 4–17) dvojici register (sprememba jezika glede na njegovo funkcijo) in žanr (kategorija besedila, ki jo zreli govorci jezika z lahkoto prepoznajo) dodaja tip besedila⁹ (zaprta skupina, ki oblikuje način diskurza). James R. Martin pa v triplastnem modelu konteksta razvrsti register (najnižja kontekstualna plast), žanr in ideologijo¹⁰ (najvišja kontekstualna plast) (http://web.mac.com/cmatthie/iWeb/SMMG_resources/SMMG_Library_files/CMIMM_Architecture_since70s.pdf).

2.1.3 Hrvaško jezikoslovje

Hrvaški jezikoslovci tako kot slovenski ločujejo funkcijsko in socialno zvrst.¹¹ Pod izrazom funkcijski stil razumejo jezikovni izraz kateregakoli področja človeške dejavnosti (Peti Stantić in Erdeljac, 2004: 229–236).

Na hrvaškem se je s funkcijskimi stili prvi ukvarjal Krunoslav Pranjič (1973: 6–20); govori o minimalni kvalifikaciji stilov kateregakoli knjižnega jezika: praktičnosporazumevalni,

⁸ žanr = ang. genre

⁹ tip besedila = ang. text type

¹⁰ ideologija = ang. ideology

¹¹ Slovenskemu izrazu za zvrst je ustrezna srbohrvaška beseda vrsta (Tošović, 2003: 60); funkcijska zvrst/stil = hr. funkcionalni stil, socialna zvrst/stil = hr. socijalni stil.

znanstveni, administrativni, literarnoumetnostni, publicistični in poljudnoznanstveni stil.¹²

Josip Silić (1996: 244–45 in 2006: 10) govori o funkcijah in stilih hrvaškega standardnega jezika, ki so združene pod pojmom funkcijski stili. Ločuje pet funkcijskih stilov: znanstveni, pisarniški ali administrativni (s poslovnim podstilom), novinarski ali publicistični, literarni ali beletristični ter praktičnosporazumevalni stil.¹³

Stjepko Težak in Stjepan Babić (1992: 26–27 in 30–32) delita jezik na knjižni/standardni in pogovorni jezik;¹⁴ dodajata še govore posameznih ožjih skupin, tj. žargone. Znotraj poglavja o normativni gramatiki in stilu omenjata več vrst stilov (glede na stilne posebnosti, skupne vsem piscem, katerih pisanje ima isti ali enak namen in obliko). Racionalna stila sta znanstveni in administrativni stil, emocionalni je literarnoumetnostni stil, racionalno-emocionalna pa sta poljudnoznanstveni in novinarski/publicistični stil.¹⁵

Ivo Pranjković (1996: 519) pa deli funkcijske stile glede na prevladovanje glagolskih ali samostalniških konstrukcij na abstraktne (znanstveni, administrativni in publicistični) ter konkretne (praktičnosporazumevalni in beletristični).

Branko Tošović (2003: 59–60) pride v analizi funkcijske razslojenosti jezika do zaključka, da osmišljanje vsake posamezne razslojenosti jezika zahteva osmišljanje globalne

¹² praktičnosporazumevalni = hr. razgovorni, znanstveni = hr. znanstveni (naučni), administrativni = hr. administrativni, literarnoumetnostni = hr. književnoumetnički, publicistični = hr. publicistički, poljudnoznanstveni stil = hr. naučno-popularni stil

¹³ znanstveni = hr. znanstveni, pisarniški ali administrativni = hr. uredski ili administrativni, novinarski ali publicistični = hr. novinarski ili publicistički, literarni ali beletristični = hr. književni ili beletristični, praktičnosporazumevalni stil = hr. razgovorni stil

¹⁴ knjižni/standardni = hr. književni/standardni, pogovorni jezik = hr. razgovorni jezik

¹⁵ znanstveni = hr. znanstveni, administrativni = hr. administrativni, poljudnoznanstveni = hr. popularnoznanstveni, literarnoumetnostni = hr. književnoumetnički, novinarski ali publicistični stil = hr. novinski ili publicistički stil

diferenciacije jezika ter da lahko naravo enega razslojevanja ugledamo celovito samo, če je umeščena v sistem drugih pogledov delitve jezika. Zato meni, da splošno jezikoslovje še ni podalo celovitega, vsesplošnega sistema razslojevanja jezika. Tošović vidi velik doprinos k preučevanju posameznih vidikov razslojevanja jezika prav v slovenskem jezikoslovju.

Poleg tradicionalne funkcionalne stilistike, katere predstavnik je Tošović, pa se vse bolj uveljavlja diskurzna stilistika, katere predstavnici sta Marina Kovačević in Lada Badurina.

M. Kovačević in L. Badurina (2001: 13–25, 30–34 in 183) še vedno govorita o funkcijskih stilih, ki se razlikujejo glede na prepoznavno funkcijo in se povezujejo z uzusom, vendar predlagata delitev polja diskurza na diskurzne tipe, ne več na funkcionalne stile. Govorita o enakopravnosti in hkratnosti horizontalne (funkcije generirajo področja) in vertikalne (mediji generirajo načrte) delitve jezika.¹⁶ Kritizirata stare delitve, saj zanemarjajo vertikalni vidik. V vertikalni sferi ločujeta govorni diskurz in pisani diskurz, v horizontalni sferi pa zasebni, javni, specializirani in multimedijski diskurz.¹⁷ Vsak izmed pojmov horizontalne diferenciacije se vključuje v vertikalno diferenciacijo; torej se v polju diskurza vsa področja in načrti prežemajo. Estetska funkcija pa ima temelje v vseh ostalih funkcijah, zato spada tradicionalni literarnoumetnostni diskurz v področje literarnega diskurza.¹⁸ S tem ločita književnost od neknjiževnosti (zasebni, javni, specializirani in multimedialni diskurz).

¹⁶ področja = hr. domene, načrti = hr. planovi

¹⁷ govorni = hr. razgovorni, pisani = hr. pisani, zasebni = hr. privatni, javni = hr. javni, specializirani = hr. specijalizirani, multimedijski diskurz = hr. multimedijalni diskurz

¹⁸ estetska funkcija = hr. estetska funkcija

2.2 Slovensko jezikoslovje

2.2.1 Zgodovina in razvoj zvrstnosti

Zvrstna razplastenost slovenščine je posledica dejavnikov, »ki so vplivali ali vplivajo na življenje pripadnikov naše jezikovne skupnosti in na razvoj našega jezika«. Slovenska zvrstna tradicija se je tako začela že pred začetkom protestantizma in se razvijala s konstruiranjem in uveljavljanjem slovenske jezikovne skupnosti (Dular, 1974: 58). Na začetke slovenske jezikovne zvrstnosti je vplivalo »razsvetljenje z razširitvijo slovenščine na posvetno literaturo, zlasti pa prizadevanja Zoisovega in še bolj Prešernovega kroga, da bi slovenski knjigi utrli pot do odtujenega meščanstva in izobraženstva«. Jezik je moral namreč služiti novim kulturnim potrebam. Torej se je slovenski knjižni jezik z nastajanjem umetniške literature, znanstvenih del in publicistike ter prodiranjem slovenščine v urade in poslovno življenje »bogatil z novimi izrazi, obenem pa si je vsako teh področij tudi z izborom in načinom uporabe jezikovnih sredstev oblikovalo določene specifičnosti, ki so značilne samo zanj« (Urbančič, 1965: 222–24).

Vendar se je funkcijski vidik v slovenskem jezikoslovju uveljavljal postopoma in z zakasnitvijo (Urbančič, 1972: 18 in 25). Božo Vodušek (1933: 74 in 76) je bil prvi, ki je opozarjal na dinamično silo ter vsestransko sociološko in psihološko diferenciranost jezika. Zato je med načeli bodoče slovenske stilistike tudi »čim večja skladnost književnega jezika z dejansko govorjeno ljudsko slovenščino, načelo diferenciacije jezika po določenih socijoloških skupinah in čim večje individualne svobode posameznika«.

Zaradi nesistematičnega in enostranskega obravnavanja so bila poimenovanja za jezikovne zvrsti v slovenskem jezikoslovju zelo različna; poleg jezikovne zvrsti še vrste jezika, jezikovni stili, oblike jezika, jezikovni slogi, jeziki, govorice in plasti (Dular, 1974: 57).¹⁹

¹⁹ Breznik (1967: 132) in Bajc (1951: 19) sta prva govorila o vrstah jezika.

Izraz jezikovna zvrst je pri nas kot jezikoslovni strokovni izraz uvedel Toporišič v Jezikovnih pogovorih in ga uveljavil v Slovenskem knjižnem jeziku 1–4.²⁰ Izraz pa se je utrdil šele leta 1971 po strokovnem posvetovanju o jezikovni kulturi v Celju (Dular, 1974: 57–58).

2.2.2 Različni pristopi k zvrstnosti slovenskega jezika

V slovenskem jezikoslovju se je oblikovalo več različnih pristopov k zvrstnosti jezika. Boris Urbančič izhaja neposredno iz funkcionalistične praške šole in govori o različnih stilih jezika; podobno tudi Tomo Korošec. Janez Dular in Jože Toporišič skušata češko teorijo prilagoditi slovenskim razmeram; tako govorita o različnih zvrsteh jezika ter vpeljeta in uveljavita »klasično« strukturalistično delitev jezikovnih zvrsti. Andrej Skubic pa namesto strukturalističnega pristopa uveljavlja pragmatični pristop; govori o govornih zvrsteh jezika in vpelje novo delitev funkcijske zaznamovanosti govora.

Urbančič (1972: 7–9) se zgleduje pri jezikoslovcih praške šole (zlasti Jedlička in Havránek).²¹ Meni, da se pri kulturnih narodih znotraj jezikov izoblikujejo tri plasti jezikovnih tvorbo:

1. Regionalne jezikovne tvorbe predstavlja vsakdanja govorica: narečja (dialekti), ki skupno pokrivajo teritorij nekega jezika, in pogovorni jezik.

²⁰ Glej Jože Toporišič: *Nekaj strani iz slovenske slovnice* (1967: 107–113). V Slovenskem knjižnem jeziku 1 (1979a: 11) govori Toporišič o zvrsteh slovenskega jezika, v okviru katerih obravnava zemljepisna narečja, knjižni jezik, pogovorni jezik, sleng in jezik v času. V Slovenskem knjižnem jeziku 2 (1979b: 188) govori o stilnih zvrsteh, ki se delijo na leposlovna, časnikarska, poljudnoznanstvena, strokovna, znanstvena, pogovorna, svečanostna ipd. V Slovenskem knjižnem jeziku 3 (1974: 95) pa govori o proznih zvrsteh jezika. Glede na to, čemu služi, deli prozni jezik na umetnostni in neumetnostni, v katerega spadajo praktično sporazumevalni, praktično strokovni, publicistični in znanstveni jezik.

²¹ Toporišič (1987: 172) mu zato očita, da je »češko antipuristično in funkcijsko teorijo knjižnega jezika iz 30. let /.../ skoraj mehanično uporabljal za presojo slovenskih bistveno drugačnih jezikovnih razmer« ter da »svojo "jezikoslovno" filozofijo zida iz tujine ven v nekem umetnem mediju, ki je v veliki meri le plod njegovega miselnega načina in bolj malo v zvezi z realnostjo slovenskega jezika in jezikoslovja kot vede«.

2. Socialne jezikovne tvorbe so žargoni, govorica ljudi, ki jih družijo poklicna ali drugačna dejavnost.
3. Potrebam kulturne javne rabe v okviru jezikovne skupnosti služi knjižni jezik.

Navaja štiri značilnosti knjižnega jezika;²² zadnja značilnost je, »da si za raznovrstne naloge izoblikuje funkcijske jezikovne stile« (Urbančič, 1972: 9).²³ Urbančič (1976: 312) zavrača izraza slog in zvrst za vse kategorizacije jezika, saj se stil »natančno loči tako od jezika (langue) kakor od nestilnih lastnosti besedila«. Navaja pet jezikovnih stilov: umetniški, znanstveni, poslovni, publicistični in konverzacijski stil (Urbančič, 1965: 222–23).

Za izraz stil se odloča tudi Korošec (1998: 7–10), saj ločuje jezik kot sistem izraznih sredstev in stil kot način uporabe teh sredstev (tako govori npr. o različnih stilih znotraj publicistične funkcijske zvrsti).

Dular (1974: 57–58 in 1982: 21) opredeli jezikovno zvrst kot »skupino jezikovnih sredstev za sporočanje v konkretnih govornih položajih, z upoštevanjem govorčeve družbene pripadnosti, namena njegovega sporočanja in drugih dejavnikov« oz. kot skupino »jezikovnih sredstev, posebej primernih za sporočanje v določenih okoliščinah«. Jezikovne zvrsti deli zvrsti na socialne, funkcijske, prenosniške in časovne zvrsti; natančnejša delitev je predstavljena v poglavju 2.3 (na strani 15).

²² Prve tri značilnosti so: da ustvarja in utrjuje zavest o jezikovni skupnosti ljudi na določenem teritoriju; da se uporablja v pisani (tiskani) in govornjeni obliki; da je kot izredno občutljiv, zahteven in pomemben instrument družbenega življenja in razvoja deležen bolj ali manj sistematičnega kultiviranja (Urbančič, 1972: 9).

²³ »Jezikovni stili so potemtakem odsev funkcij, ki jih dodeljuje družba jeziku. Čim več funkcij ima knjižni jezik, tem več leksikalnih in sintaktičnih sredstev potrebuje, bolj se razvija« (Urbančič, 1965: 223). Toporišič (1977: 388) zaradi njene pomenske preobremenjenosti zavrača besedo stil, s katero Urbančič (1976: 312) označuje funkcijski stil.

Toporišič (1994: 133) govori o zvrsteh kot pojavnih oblikah jezika. Uresničujejo se v besedilih, ki jih obravnavamo z različnih stališč: kdo jih ustvarja, komu so namenjena, v čem je njihova posebna vloga, katere strukturne značilnosti imajo, ali so podana v govorni ali pisni podobi, ali so vezana ali nevezana, ali snov ubesedujejo neposredno ali so reprodukcija že danih besedil ipd.. Toporišič (1977: 390) v Slovenski slovnici vpelje posebno tipologijo zvrsti slovenskega jezika; najvažnejše skupine zvrsti so socialne, funkcijske, prenosniške, časovne in mernostne; natančnejša delitev je predstavljena v poglavju 2.3 (na strani 15).

Skubic (1994/95: 155–167) na primeru Toporišičeve definicije publicističnega jezika pokaže, da je strukturalistično definiranje jezikovnih zvrsti izrazito opisno. Meni, da je produktivneje izhajati iz enovitega jezikovnega sistema, ki vključuje sredstva za zadovoljevanje različnih namenov v različnih okoliščinah. »Vsak govorec obvladuje določen del tega sistema, v govoru pa aktivira sredstva«, ki so značilna (Skubic, 1994: 3):

1. zanj samega oz. njegovo geografsko-socialno pogojenost,
2. za namen oz. funkcijo besedila, ki ga govori,
3. za tematiko, o kateri govori, in
4. za okoliščine, v katerih se odvija govor.

Na podlagi tega predstavi lastno delitev na govorne (ne več jezikovne) zvrsti (Skubic, 1994: 3):

1. geografska in socialna zaznamovanost govora (vpliv govorca),
2. strokovna zaznamovanost govora (vpliv vsebine),
3. funkcijska zaznamovanost govora (vpliv namena) in
4. okoliščinska zaznamovanost govora (vpliv okoliščin).

Skubic (1994/95: 155) pri Toporišiču opozarja na odsotnost navedbe funkcije publicističnega besedila, »ki bi morala biti za *funkcijsko* zvrst osnovna razločevalna lastnost«. Pri funkcijski zaznamovanosti govora se tako opre na jezikovno pragmatiko, ki postavlja v središče pragmatično funkcijo izrekov (tj. namen spremembe stanja stvari).

Na podlagi Johna L. Austina in Olge Kunst - Gnamuš razvije novo delitev funkcijskih zvrsti (Skubic, 1994/95: 155–167):

1. znanstveni govor, katerega funkcija je spoznavna,
2. sporočanje-vplivanski govor, katerega funkcija je perlokucijska,
3. konvencionalnoperformativni govor, katerega funkcija je neposredno spremeniti stanje stvari, in
4. umetnostni govor, ki ima posebno funkcijo; umetnostna funkcija namreč notranje predela v konkretno obliko, ki jo lahko izrečemo.

Njegovo pojmovanje znanstvenega govora je ožje od strokovnega jezika, kot ga definira Toporišič; pokriva namreč le znanstveni jezik. Del strokovnega jezika tako spada v sporočanje-vplivanski govor, uradovni jezik pa spada v konvencionalnoperformativni govor (Skubic, 1994/95: 158–63). Za diplomsko nalogo je zanimivo predvsem uvrščanje dela strokovnega jezika v skupino sporočanje-vplivanskega govora, kamor hkrati uvršča tudi praktičnosporazumevalni in publicistični govor. Poljudnoznanstvena in publicistična besedila imajo torej enako funkcijo – perlokucijsko vplivanje na naslovnika. Vendar pa je eden izmed ciljev diplomske naloge prikazati prav razmerje med poljudnoznanstvenimi in publicističnimi besedili. Zato mi bo pri raziskavi v večjo pomoč »klasična« delitev funkcijskih zvrsti.

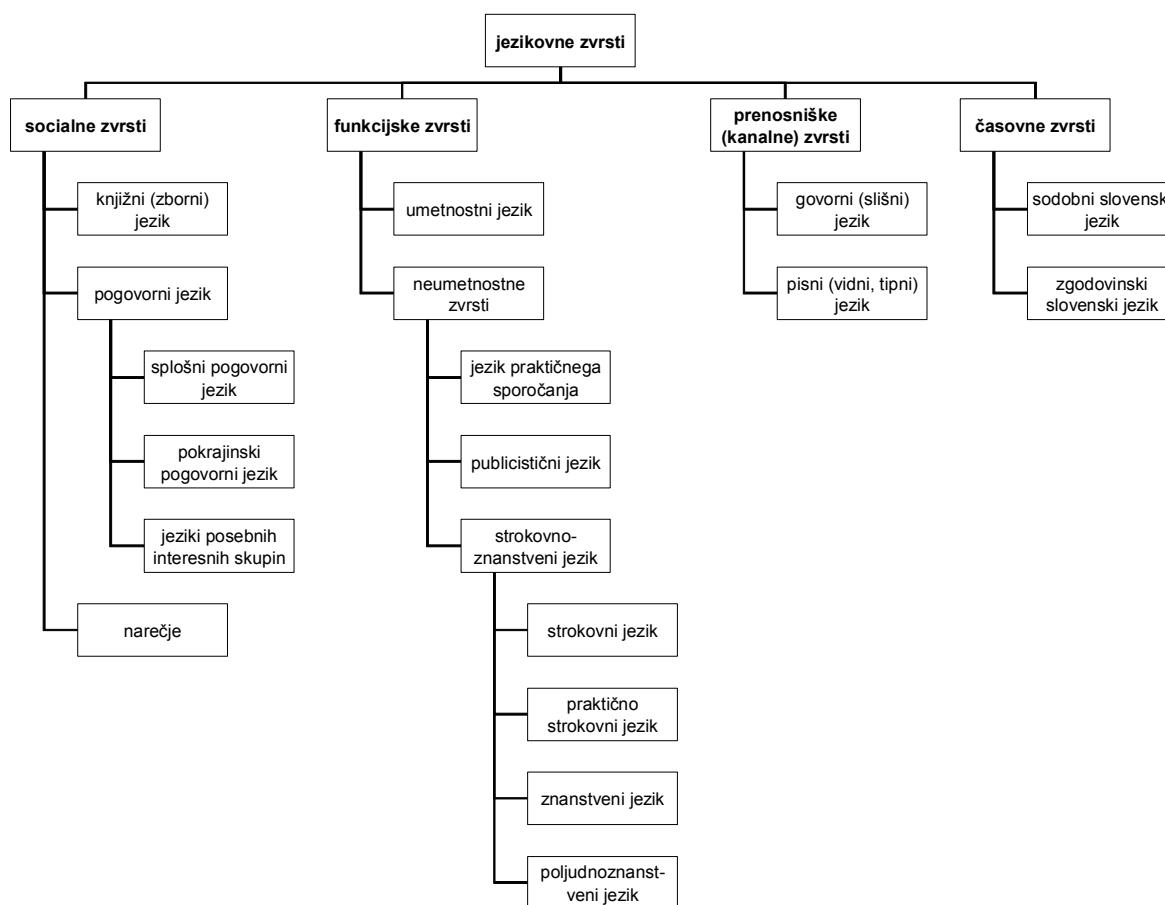
2.3 Uvrstitev funkcijskih zvrsti znotraj jezikovnih zvrsti

Dular (1974: 58) deli jezikovne zvrsti na socialne, funkcijske, prenosniške in časovne zvrsti. Toporišič (2000: 13) sicer doda še mernostni zvrsti (vezana in nevezana zvrst besedil), vendar se pri natančnejših opredelitvah tako kot Dular osredotoči predvsem na socialne in funkcijske zvrsti.

Delitev jezikovnih zvrsti po Dularju je predstavljena v shemi 2-1 (na naslednji strani), delitev jezikovnih zvrsti po Toporišiču pa v shemi 2-2 (na strani 17).

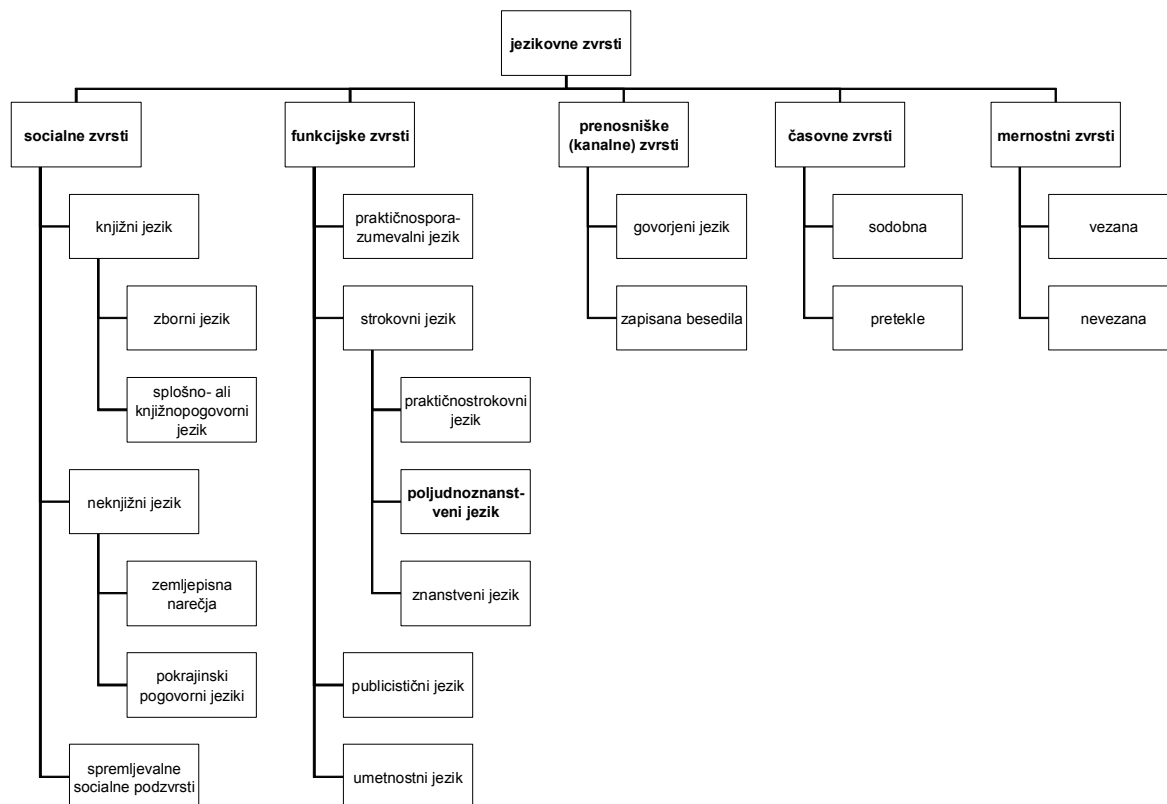
Skupine zvrsti so si hierarhično podrejene (vsaka socialna zvrst lahko načelno razvije vse funkcijske zvrsti), meje med zvrstmi pa niso ostre (Dular, 1974: 58). Zvrsti lahko delimo še na podzvrsti. Merila za delitev na podzvrsti pa bi lahko dodajali toliko časa, da bi prišli do skupin jezikovnih sredstev posameznikov (idiolekti) in da bi skupina jezikovnih sredstev vsakega posameznega sporočila dobila svoje natančno določeno mesto v sestavu zvrsti (Dular, 1974: 59).

Shema 2-1: Delitev jezikovnih zvrsti po Dularju

vir: Dular, 1974 in 1982

Shema 2-2: Delitev jezikovnih zvrsti po Toporišiču

vir: Toporišič, 2000

2.3.1 Socialne zvrsti²⁴

Dular (1982: 22) pravi, da »pri socialnih zvrsteh delimo jezikovna sredstva in besedila glede na okoliščine sporočanja in govorčevo zmožnost prilagajanja«. Toporišič (1977: 390) imenuje kot socialne zvrsti »pojavnne oblike slovenskega jezika na podlagi upoštevanja družbene in družabne vloge, ki jo imajo sem spadajoče zvrsti«.

Dular (1974: 58–64) deli socialne zvrsti na: zborni jezik, pogovorni jezik (splošni

²⁴ Poimenovanju socialne zvrsti jezika sicer ugovarjata Živa Gruden (govori o vrstah jezika) in Breda Pogorelec (govori o jezikovnih vrstah), vendar je danes že dobro utrjeno (Toporišič, 1977: 391).

pogovorni jezik, pokrajinski pogovorni jezik in jeziki posebnih interesnih skupin) ter narečje.

Toporišič (2000: 13–27) deli socialne zvrsti na: knjižni jezik²⁵ (zborni jezik in splošno- ali knjižnopogovorni jezik), neknjižni jezik (zemljepisna narečja in pokrajinski pogovorni jeziki) ter spremljevalne socialne podzvrsti (zlasti interesne govorice).

2.3.2 Prenosniške in časovne zvrsti

Prenosniške zvrsti se delijo glede na prenosnik, po katerem pride sporočilo od pošiljalca do naslovnika. Za vsak kanal so se namreč izoblikovala posebna sredstva – sredstva govornega in sredstva pisnega sporočanja (Dular, 1974: 71).²⁶

Dular (1974: 71–72) deli prenosniške zvrsti na: govorni (slišni) jezik in pisni (vidni) jezik. Pri Toporišiču (2000: 32–34) je delitev prenosniških zvrsti podobna; deli jih na govorjeni jezik in zapisana besedila. Pri govorjenem jeziku pa izpostavi razliko med neposrednim ubesedovalnim govorjenjem in reproduktivnim govorjenjem.

Dular (1974: 73) označuje z izrazom slovenščina »vsa sredstva, kar so jih kdaj uporabili Slovenci pri medsebojnem sporazumevanju. Veliko teh sredstev je že izginilo iz rabe in so izpričana samo v zgodovinskih zapiskih ali pa sploh ne, ves čas pa so nastajala nekatera nova«. Tako deli časovne zvrsti na: sodobni slovenski jezik in zgodovinski slovenski jezik. Pri Toporišiču (2000: 13) je delitev časovnih ali zgodovinskih zvrsti podobna; deli jih na sodobno zvrst in pretekle zvrsti.

²⁵ Skubic raje kot izraz knjižni jezik uporablja izraz standardni jezik (Skubic, 2003: 209).

²⁶ V češki tradiciji gre za oblike jezika (Toporišič, 1977: 403).

3 Funkcijske zvrsti²⁷

Pri delitvi na funkcijske zvrsti se oziramo na »namen sporočanja, na naloge človekove dejavnosti, v kateri je kaka skupina sredstev posebej uporabna oz. v navadi« (Dular, 1982: 40). Funkcijske zvrsti so tako »skupine jezikovnih sredstev, tipične za sporočanje z enakimi ali podobnimi praktičnimi nalogami v družbenem sporazumevanju« (Dular, 1974: 64). Toporišič (2000: 27) podobno pravi, da se imenujejo funkcijske, »ker služijo različnim uporabnostnim namenom; imenovali bi jih lahko tudi področne, ker ubesedujejo predmetnost različnih področij človekovega udejstvovanja«. Toporišič (1992: 46) jih definira kot »jezikovne značilnosti, lastne vrsti besedil za določeno uporabo«.

Dular (1974: 64–71) deli funkcijske zvrsti sprva na: občevalni (praktično sporazumevalni) jezik, strokovno-znanstveni jezik (znanstveni jezik, strokovni jezik, poljudni oz. poljudnoznanstveni jezik in uradovalni jezik), publicistični jezik ter umetnostni jezik. Kasneje Dular (1982: 40–50) deli funkcijske zvrsti najprej na umetnostni jezik in zvrsti neumetnostnega jezika, znotraj katerih uvrsti jezik praktičnega sporočanja, strokovno-znanstveni jezik in publicistični jezik. Delitev strokovno-znanstvene zvrsti ostaja enaka, pri čemer nadomešča izraz uradovalni jezik z izrazom praktično strokovni jezik.

Toporišič (2000: 28–29) deli funkcijske zvrsti podobno kot sprva Dular – na praktičnosporazumevalni, strokovni, publicistični in umetnostni jezik. Vendar pa nato deli strokovni jezik samo na praktičnostrokovni, znanstveni in navadni strokovni oz. poljudnoznanstveni jezik.

V nadaljevanju sta natančneje opisana le publicistični in strokovni jezik.

²⁷ V slovenskem jezikoslovju smo po češkem jezikoslovju prevzeli izraz funkcijske (zvrsti) ter izraze praktično sporazumevalen, praktično strokoven in publicističen (Toporišič, 1977: 400).

3.1 Publicistična besedila

Namen publicističnega jezika je informiranje, poučevanje in agitiranje (Urbančič, 1965: 223) oz. tematično neomejeno poročanje o dejanskosti, vzgajanje in izobraževanje ter zabavanje (Dular, 1974: 68). Temeljne značilnosti so torej: aktualnost, publiciteta in prepričevalnost (Kalin Golob, 1999: 180).

Publicistični jezik se uporablja se v besedilih množičnih občil (Dular, 1982: 50 in Kalin Golob, 1999: 179). Avtorji publicističnih besedil so tako novinarji, občasno pa še strokovni sodelavci, priložnostni dopisniki ali tudi sami bralci (Dular, 1982: 50 in Toporišič, 2000: 3). Avtorji nagovarjajo zelo široko in raznovrstno občinstvo; ustreči želijo vsem po vrsti (Toporišič, 2000: 30). Bralce skušajo zato pritegniti z raznovrstnim pisanjem (Dular, 1982: 50 in Toporišič, 2000: 30). Jezik publicističnih besedil se tako podreja načelu vsesplošne razumljivosti (Dular, 1974: 68 in Urbančič, 1965: 223), zato je zelo svoboden v izbiri jezikovnih sredstev (Urbančič, 1965: 223).

Avtorji želijo tudi visokostrokovne zadeve hitro in na preprost način posredovati svojemu naslovniku, zato se poslužujejo agitacijskih in propagandnih sredstev ter senzacionalnosti in čustvenosti. Zaradi naglice je posredovanje manj natančno (Toporišič, 2000: 30). Pisanje ima zmeraj individualno noto (Toporišič, 2000: 30) oz. je podkrepljeno z osebno podporo kakemu stališču (Dular, 1982: 50). Besedilo se navadno končuje z duhovito domisljico (predmet, o katerem je govor, na kratko ovrednoti ali ga nakaže v luči širšega problema, povezanega z obravnavanim pojavom) (Toporišič, 2000: 30).

Že Toporišič (2000: 30) govori o več besedovalnih tipih znotraj publicistične zvrsti: poročevalski, presojevalni, razpostavni, opisni in navodilni. Korošec (1998: 10) pa govori o publicističnih stilnih tipih znotraj publicistične funkcijske zvrsti. Ker publicistični jezik zajema tako dnevnike kot tudi tednike in mesečnike (značilnosti umetnostnih, poljudnoznanstvenih ali strokovnih in znanstvenih besedil), izloči časopisni (kasneje ga

imenuje poročevalski) stil (Korošec, 1998: 10 in Kalin Golob, 1999: 183).²⁸ Korošec (1998: 12) razdeli poročevalska besedila na dve zvrsti; »okrog prve se zbirajo tista besedila, ki so zasnovana predvsem na namenu prenesti sporočilo (informirati), okrog druge pa tista, ki v iskanju stika z naslovniki gradijo na vplivanijskih, apelnih in vrednostilnih sporočanjskih nalogah«. V skladu s to delitvijo govori Monika Kalin Golob (1999: 190–91) o poročevalnih besedilih (prevladuje informativna funkcija) in o presojevalnih besedilih (prevladuje interpretativna funkcija).

Korošec (1998: 17–26) pri poročevalskih besedilih opozarja na avtomatizme (nezaznamovana jezikovna sredstva) in aktualizme (zaznamovana jezikovna sredstva). Razmerje med avtomatizacijo in aktualizacijo pa spada »v enako polarizacijsko razmerje kot navzočnost – nenavzočnost tvorca v besedilu, hkrati pa tudi vključenost – nevključenost naslovnika (aktualizacija ga vključuje, avtomatizacija pa ne)«. Aktualizmi so ločila v naslovih, perifraze (ponovitveni izrazi), stilnoplastno in časovno označene besede v SSKJ (arhaizmi, pogovorne besede, nižje pogovorne besede, pogovorni frazeologemi in vulgarizmi), neologizmi, lahko pa so zasnovani tudi na metaforah, metonimijah, sinekdohah, poosebitvah ipd.

3.1.1 Publicistična in strokovna besedila

Velemir Gjurin (1983: 239–40) govori o poljudnostrokovnih besedilih, ki »skušajo s strokovnimi spoznanji seznaniti široki krog nestrokovnjakov«. Mikavnost tovrstnih besedil pa avtorji dosežejo tako, da »v strokovno besedilo vnašajo prvine manj suhoparnih in oblikovno privlačnejših funkcijskih zvrsti«; tako ločuje umetnostna in publicistična poljudnostrokovna besedila.

²⁸ Manca Košir ločuje novinarski (novinar v ospredje postavlja pomene dogodkov) in publicistični stil (publicist se obrača na javnost s svojim individualnim stališčem), Josef Václav Bečka pa žurnalistiko (dnevni tisk) in publicistiko (Kalin Golob, 1999: 184).

Erika Kržišnik (1986: 61) podobno ugotavlja, da zaradi namena, popularizirati dognanja, poljudnoznanstvena besedila sprejemajo (za znanstveni jezik netipične) prvine iz drugih funkcijskih zvrsti – predvsem publicistične, pa tudi praktičnosporazumevalne in umetnostne zvrsti.

Toporišič (2000: 30) opozarja, da besedila, ki se pojavljajo časopisih ali revijah, niso vsa pisana publicistično. Besedila so lahko tudi leposlovna, praktičnoobveščevalna ali poljudnoznanstvena, specializirane revije pa so lahko v celoti poljudnoznanstvene ali znanstvene (publicističnost se tako pojavlja v manjši meri). Razlika med publicističnim in poljudnoznanstvenim besedilom pa je, da publicistično besedilo za razliko od poljudnoznanstvenega raje posega po agitacijskih in propagandnih sredstvih, senzacionalnosti in čustvenosti, publicist pa stvari poimenuje tudi bolj napihnjeno in manj natančno.

Urbančič (1965: 223) izhaja neposredno iz češke šole in razume publicistični stil širše kot Toporišič, saj vanj uvršča »jezik poljudne znanosti in časopisov« ter ga ločuje od znanstvenega stila. Publicistični stil ima sicer z znanstvenim stilom lahko skupno tematiko, vendar pa so znanstvena dela namenjena ozkemu krogu strokovnjakov.

Skubic (1994/95: 158–63) podobno s pragmatičnim pristopom združuje poljudnoznanstvena in publicistična besedila znotraj sporočanje-vplivanskega govora; torej imajo poljudnoznanstvena in publicistična besedila enako, tj. perlokucijsko funkcijo.

3.2 Strokovna besedila

3.2.1 Splošne značilnosti

Avtorji so pogosto obravnavali strokovni jezik kot opozicijo umetnostnemu jeziku. Rudolf Kolarič (1956/57: 118) tako poudarja, da sta strokovni in leposlovni jezik v prirednem razmerju. Vatroslav Kalenić (1966: 226–227) pa natančneje primerja obe vrsti jezika in

ugotavlja, da strokovnjak obravnava predmet predvsem z enega stališča, umetnik pa z več stališč hkrati; strokovnjak je terminološko in leksikalno omejen, umetnik pa teži k večpomenskosti; jezikovna sredstva strokovnega besedila označujejo predmet čim bolj konkretno, literarno besedilo pa teži k abstrakciji (uporabi večplastnih, mnogoterih in večpomenskih sredstev).

»Strokovni jezik uporabljajo ljudje različnih strok v zvezi s tipičnimi pojmi in opravili svojega dela in poklica« (Dular, 1974: 65). Za strokovni jezik je značilna stroga objektivnost ali splošna veljavnost ugotavljanih dejstev. Avtorji zaradi narave predmeta težijo k eksaktnemu, stvarnemu in jedrnatemu izražanju; temu ustrezajo samostalniške konstrukcije, dolga in številna podredja in raba pasiva. Izogibajo se lokalizmom, besedam in oblikam s čustveno obarvanostjo ter drugim jezikovnim sredstvom, iz katerih je čutiti avtorjevo osebo (Urbančič, 1965: 222–223).

Za besedila je značilno posebno strokovno in znanstveno besedišče (termini posameznih strokovnih in znanstvenih panog), ki mora ustrezati strogim zahtevam znanstvene rabe (sistemskosti, pomenski jasnosti, možnosti izpeljevanja iz nosilne besede in motiviranosti) (Korošec, 1974: 80–81).

Glavna razlika pri delitvi strokovnega jezika na podvrste je pri Toporišiču in Dularju strokovno besedilo. Toporišič s tem izrazom opredeli eno izmed funkcijskih zvrsti, Dular pa eno izmed podzvrsti strokovno-znanstvenega jezika. Dularju tako predstavlja strokovni jezik zaradi (manjšega oz. večjega) števila strokovnih izrazov vmesno podzvrst med znanstvenim in praktičnostrokovnim jezikom (Dular, 1982: 43). To podzvrst izločam iz nadaljnje obravnave in uporabljam strokovni jezik samo kot oznako ene izmed funkcijskih zvrsti.

3.2.2 Praktičnostrokovna besedila

Praktičnostrokovna besedila imajo manj posebnih strokovnih izrazov (Dular, 1982: 44), vendar več kot praktičnosporazumevalna besedila. Praktičnostrokovni jezik je prav tako natančnejši in bolj izdelan od praktičnosporazumevalnega jezika, zanj je značilno tipično izrazje, tipične ustaljene besedne zveze, rekla in kalki ter neintimnost, dostikrat pretirana raba trpnika in neglagolsko izražanje (Toporišič, 2000: 28–29).

Praktičnostrokovni jezik se imenuje tudi opravični ali uradovni. Vanj namreč do neke mere spada jezik gospodarske in politične uprave (poslovni jezik), ki pa je preveč zapleten, tako da včasih otežuje razumevanje (Toporišič, 2000: 28–29). Za pogostejša opravila pa se dobijo že kar natisnjeni obrazci (Dular, 1982: 44).

3.2.3 Znanstvena besedila

Znanstveni jezik je najvišja vrsta strokovnega jezika (Toporišič, 2000: 29).

Namen znanstvenega jezika je, da skuša znanstvenik »pojave ne samo opisati, temveč jih tudi teoretično razčleniti in razložiti, pokazati na njihovo bistvo in jih definirati, ugotoviti dotlej neznane ali premalo pojasnjene zveze med pojavi« (Dular, 1982: 47).

Znanstvena besedila so namenjena le ožjemu krogu strokovnjakov in znanstvenikov, zato je branje teh besedil zelo zahtevno. Avtor svoje trditve in razlage dodatno pojasnjuje in utemeljuje z navedki iz razprav drugih znanstvenikov. Trditve podpre s številčnimi podatki, preglednicami, skicami in zemljevidi (Dular, 1982: 47). Za znanstveno besedilo je značilno t. i. podčrtno dopolnilno informiranje, sinopsis in povzetek (navadno oba v kakem svetovnem jeziku, prvi lahko tudi hkrati v slovenščini) (Toporišič, 2000: 29).

Znanstvenik mora predmet svojih raziskav podati natančno in popolnoma enopomensko. Zato se poslužuje strokovnega izrazja (znanstveno obširnejše, znano manjšemu krogu ljudi

in bolj abstraktno kot pri praktičnostrokovnem jeziku) ter s pomočjo abstrakcije na kratko poda bistvo stvari in pojavov. Za besedilo je značilna velika treznost in brezčustvenost (nevtralni besedni red in najtipičnejši, neindividualni stavčni vzorci), stavčne in povedne zgradbe pa so rade zapletene (vzročni, pogojni in drugi odvisniki) (Toporišič, 2000: 29 in Dular, 1982: 47). Besedovalni tip je bodisi razpostaven (v priročnikih) bodisi utemeljevalen (v razpravah, presojah) (Toporišič, 2000: 29).

3.2.4 Poljudnoznanstvena besedila

Toporišič (2000: 29) imenuje poljudnoznanstveni jezik tudi navadni strokovni jezik in mu pripisuje vmesen položaj med praktičnostrokovnim in znanstvenim jezikom.

Tomaž Sajovic (2004: 251) opozarja na problematičnost poljudnoznanstvenega pisanja pri nas; »vpliv znanstvenega pisanja na poljudnoznanstvenega« (premajhna zavezanost širši družbi) in »načelo oblikovanja besedil z bolj ali manj implicitnimi povezavami med različnimi deli besedil«.

V nadaljevanju najprej povzemam splošne značilnosti poljudnoznanstvenih besedil, nato pa še podrobnejše značilnosti, ki jih je (predvsem v razmerju do znanstvenih besedil) v svojih raziskavah razčlenila E. Kržišnik (1986: 59–70). Z mikrostrukturo poljudnoznanstvenega besedila (prav tako v razmerju do znanstvenih besedil) pa se je v svojih raziskavah ukvarjal Sajovic (1986).

3.2.4.1 Splošne značilnosti

3.2.4.1.1 Namen

Poljudnoznanstvena besedila niso usmerjena le na predmet in ugotovitve raziskave (kot znanstvena), ampak še na bralca (Sajovic, 1986: 56); v ospredju je torej referencialna jezikovna funkcija. Namen oz. vloga poljudnoznanstvenih besedil je popularizacija znanosti med širšimi plastmi bralstva (tudi nestrokovnjaki), ki jim znanstveno besedilo že

zaradi svoje znanstvenosti ni dostopno (Dular, 1982: 49, Toporišič, 2000: 29 in Sajovic, 1986: 56).

3.2.4.1.2 *Pristop*

Avtorji poljudnoznanstvenih besedil se trudijo, da bi tudi najbolj zapletene pojave prikazali čim bolj preprosto, jasno in nazorno. Besedovalni tip je zato razpostaven, redko utemeljevalen. Avtorji se izogibajo tujkam (raje uporabijo bolj razumljivo in širše znano domačo besedo), abstraktnim izrazom in zapletenim stavkom. Raje se poslužujejo opisov in definicij (uporabljajo se bolj ohlapno), ponazarjanja z zgledi ipd. (umsko ne prezahtevne oblike). Jezik je esejistični (preplet prvin umetnostnega in strokovnega jezika, v žargonskih sporočilih še pogovornega jezika). Slog pisanja je živahnejši zaradi retoričnih vprašanj, odgovorov, prispodob, ponazoritev, metonimij, metafor ipd. Vtis objektivnosti in splošno veljavnost trditev pa pisec doseže s sklicevanjem na druga znanstvena in strokovna dela, neekspresivnim, brezosebnim izražanjem in matematizacijo (Dular, 1982: 49, Dular, 1974: 66 in Toporišič, 2000: 29–30).

Dular (1986: 43–44) opozarja na pomembno lastnost poljudnoznanstvenih besedil, ki jih loči od znanstvenih besedil – delež ponazarjalnih sestavin v besedilu.²⁹ Avtor se k ponazarjanju zateka »posebno takrat, kadar svojega sporočila ne namenja samo ožjemu znanstvenemu krogu«.

3.2.4.2 *Zunanja organizacija*

Poljudnoznanstvena besedila imajo, tako kot znanstvena besedila, na začetku sinopsis (v slovenščini), nimajo pa povzetka na koncu. Navajanje literature in povzemanje delov iz drugih besedil je vključeno v samo besedilo. Za besedila so značilna tudi slikovna ponazorila: diagrami, grafi, preglednice, risbe in fotografije, pri čemer je razmerje med

²⁹ Ponazarjanje je »sporočanje takih podatkov, ki naslovniku olajšujejo spoznavanje smisla drugih, abstraktnjših podatkov v besedilu, oz. mu omogočajo čutno ali vsaj čutnost bližje preverjanje pravilnosti avtorjevih apodiktčnih trditev ali pa logično izpeljanih teoretičnih dokazov« (Dular, 1986: 43).

količino ponazoril neke vrste in stopnjo abstraktnosti istega ponazorila obratnosorazmerno (Kržišnik, 1986: 60 in Toporišič, 2000: 29–30).

3.2.4.3 Notranja organizacija in vsebina

3.2.4.3.1 Avtor in naslovnik

Avtor poljudnoznanstvenih besedil je posredovalec, poročevalec oz. prevajalec že narejenega (znanstvenega ali strokovnega) besedila. Besedila so tako lahko povzemalna ali opisnorazlagalna (že poročana dognanja tujih in domačih avtorjev) ali izvirna (lastna spoznanja ali odkritja). Avtorstvo poljudnoznanstvenih besedil ni na prvem mestu. Pokazatelj izvirnosti je lahko pripovedna oseba: 1. oseba ednine (pisec je avtor navajanih trditev), 1. oseba množine kot pluralis maiestatis (stilno zaznamovana varianta, izraža enak odnos kot 1. oseba ednine) ali 1. oseba množine kot skupina (pisec je soudeleženec predstavljenih spoznanj) (Kržišnik, 1986: 61–62).

Naslovnik poljudnoznanstvenega besedila je nestrokovnjak ali ljubitelj (za razliko od znanstvenega, pri katerem je naslovnik strokovnjak ali znanstvenik) (Kržišnik, 1986: 61).

3.2.4.3.2 Razmerje pisca do bralca

Tvorec poljudnoznanstvenega besedila želi biti čim boljše razumljen in bralca tudi pridobiti. Da bi populariziral dognanja, ki jih sporoča, in vzgajal bralce, mora ustrezno oblikovati besedilo, zato sprejema za znanstveni jezik netipične prvine iz drugih funkcijskih zvrsti (praktičnosporazumevalne: prvine neposrednega stika; publicistične: aktualnost, agitacijskost in prepričevalnost; umetnostne: čustvenost) (Kržišnik, 1986: 61).

Razmerje pisca do bralca deli poljudnoznanstvena besedila na dva tipa: revijalni (časopisni) in učbeniški tip. V učbeniškem je tako več sredstev, ki omogočajo večjo razumljivost besedila, ter veliko manj persvazijskih in ekspresivnih sredstev (Kržišnik, 1986: 61).

Avtor si prizadeva za razumljivost (širše védenjsko sobesedilo omogoča bralcu razumevanje novega) in privlačnost, aktualnost (izbira teme) (Kržišnik, 1986: 63).

Bralec je v poljudnoznanstvenih besedilih le redko apostrofiran. Bolj značilno je vključevanje z rabo 1. osebe množine (*pluralis modestiae*; skromnostna množina), s čimer se pisec postavlja na isto raven z bralci (distanca med njimi se na videz ukinja) (Kržišnik, 1986: 67).

Naslovi so večinoma usmerjevalni; vsebino poimenujejo in jo čim bolj vabljivo določneje opišejo. Sinopsisi so povzemalni (kratek prikaz obravnavane snovi), aktualizacijski (obravnavano snov vključuje v bralčevo izkušnjo) in popularizatorski (skuša zainteresirati bralca za predmet obravnave). Členitev jedrnega dela s podnaslovi je uporabljena le izjemoma. Pogostejša je členitev z vodili, ki so lahko retorični obrazci (del besedila, ki napoveduje, o čem bo govor v nadaljevanju), didaktičnoretorična vprašanja ali anekdotični vrinki. Anekdotični vrinki so lahko razlagalni, ilustrativni, podkrepilni ali avtorski. Konec z duhovito domisljico je sicer značilnost publicističnega besedila, vendar se pogosto pojavlja tudi v revijalnem tipu poljudnoznanstvenih besedil (Kržišnik, 1986: 63–67).

4 Področje raziskave

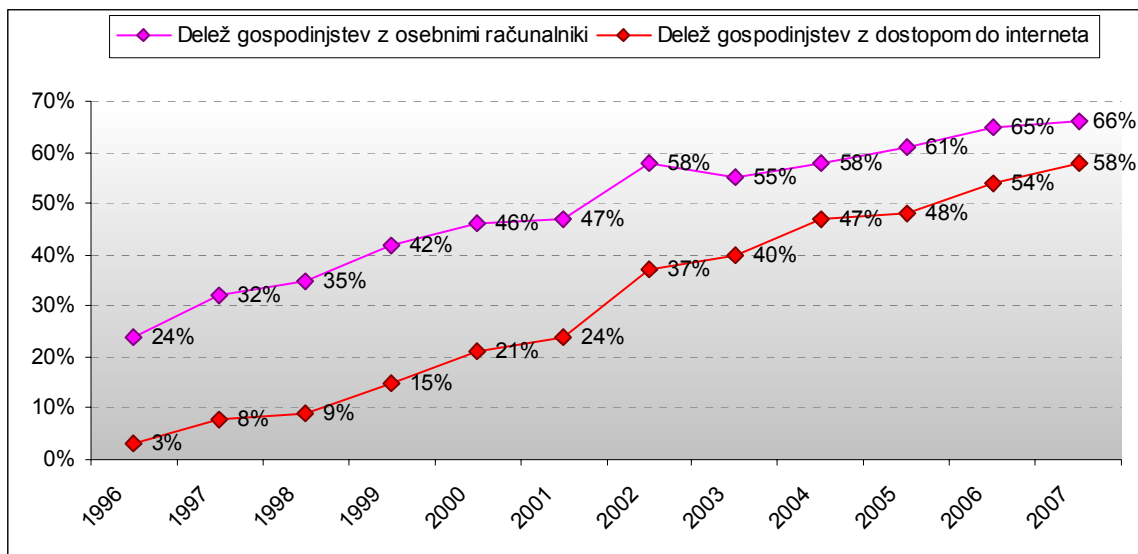
4.1 Izbor področja raziskave

V Sloveniji je v letu 2005 izhajalo veliko revij, v katerih naj bi prevladovala poljudnoznanstvena besedila. Vsebine revij so posegale na različna področja: oprema doma (Delo in dom, Moj dom, Naš dom, Kvadrati, Ambient), ekonomija (Družinski delničar, Premoženje, Kapital, Manager, Glas gospodarstva), vozila (Motorevija, Avto magazin, Avto+šport), vrtnarjenje (Rože & vrt, Moj lepi vrt), živali (Lovec, Ribič, Moj pes, Revija o konjih) ipd.

4.1.1 Računalništvo

Odločila sem se, da bom v svojo raziskavo zajela le računalniške revije. Računalništvo je namreč področje, ki se je v zadnjih 20 letih močno razmahnilo in tako (deloma) prešlo v splošno rabo. V Sloveniji smo prišli množično v stik z računalniki na začetku 80. let, ko so se pojavili prvi hišni računalniki. Proti koncu 80. let pa je nižja cena pripomogla k večji cenovni dostopnosti osebnih računalnikov (Batagelj in Vogelnik, 1996: 16). Tako je v Sloveniji delež gospodinjstev z osebnimi računalniki je narasel s 24 % v letu 1996 na 66 % v letu 2007. Zanimanje za računalništvo pa se je povečalo tudi s pojavom interneta; od leta 1996 se namreč močno povečalo tudi število uporabnikov interneta (glej tabelo 4-1 na naslednji strani).

Tabela 4-1: Delež gospodinjstev z osebnimi računalniki in delež gospodinjstev dostopom do interneta v Sloveniji od 1996 do 2007

vir: Statistični urad Republike Slovenije (http://www.stat.si/letopis/2001/23_01/23-02-01.xls, http://www.stat.si/letopis/2004/23_04/23-02-04.xls in http://www.stat.si/letopis/2007/22_07/22-02-07.xls)

Z razvojem cenovno dostopnih osebnih računalnikov in pojavom interneta je računalniško znanje počasi postalo del splošnega vedenja. Računalništvo se je tako kot izbirni predmet v slovenskih šolah pojavilo že leta 1971, danes pa je predmet računalništvo in informatika obvezen predmet v vseh srednjih šolah ter izbirni predmet v zadnji triadi devetletke. Cilj srednješolskega učenja informatike je, »da bi dijaki zapustili srednjo šolo informacijsko pismeni« (http://www.drustvo-informatika.si/dogodki/arhiv/dsi2001/sekcija_e/krapez_rajkovic_batagelj_wechtersbach.doc). Poznavanje računalniških programov je namreč skorajda nepogrešljivo v vsakdanjem življenju, vse pogostejše pa je tudi zaželena ali celo zahtevana spretnost pri razpisih za delovna mesta.

4.1.2 Računalniške revije

Ravno zaradi prehoda dela računalniškega znanja z znanstvenega področja na področje splošnega vedenja se mi je zdela zanimiva raziskava računalniških revij. Predvidevam, da

sta se s povečanjem deleža uporabnikov osebnih računalnikov povečala tudi število in naklada računalniških revij. Zaradi namena, ugajati številnim in raznolikim bralcem, pa predvidevam, da se je jezik besedil v teh revijah približal publicističnemu.

Prva slovenska računalniška revija Moj Mikro je začela izhajati 1984, vendar je sprva prinašala veliko prevedenih besedil (Gorjanc, 1998: 224). Sčasoma je revija vsebovala vse več domačih besedil, nastajati pa so se začele tudi druge slovenske računalniške revije. Ob pojavu interneta pa se je odprl nov prostor še za elektronske računalniške revije in različne forume.

4.2 Izbor gradiva

4.2.1 Nacionalna raziskava branosti

Revije sem izbrala na podlagi Nacionalne raziskave branosti.

Po podatkih Nacionalne raziskave branosti (glej tabelo 4-2 na naslednji strani) je bila v letu 2005 najbolj brana revija Joker (82.000 bralcev), sledijo Monitor (52.000 bralcev) SWPower in Moj Mikro (po 50.000 bralcev), PCFormat (41.000 bralcev), Računalniške novice (35.000 bralcev), Raziskovalec (28.000 bralcev) in Connect (22.000 bralcev). Pri tem je treba poudariti, da vse revije izhajajo enkrat mesečno, razen Računalniških novic (dvotednik) in Connecta (dvomesečnik). Prav tako je treba poudariti, da Raziskovalec ni samostojna revija, temveč mesečna priloga časnika Večer (izhaja vsak četrti ponedeljek v mesecu).

Tabela 4-2: Podatki Nacionalne raziskave branosti za leto 2005³⁰

	Podatki za prvo polletje 2005		Podatki za drugo polletje 2005		Povprečje		Tip revije
	doseg enega izida	v 1.000	doseg enega izida	v 1.000	doseg enega izida	v 1.000	
Joker	4,7	80	4,8	83	4,8	82	mesečnik
Monitor	2,9	50	3,1	53	3,0	52	mesečnik
SWPower	3,0	52	2,8	48	2,9	50	mesečnik
Moj Mikro	2,6	45	3,2	55	2,9	50	mesečnik
PCFormat	2,4	40	2,4	42	2,4	41	mesečnik
Računalniške novice	2,1	36	1,9	33	2,0	35	dvotednik
Raziskovalec	1,9	32	1,4	23	1,7	28	mesečnik
Connect	1,4	24	1,1	19	1,3	22	dvomesečnik

vir: Nacionalna raziskava branosti (<http://www.nrb.info/podatki/2005-1.html> in <http://www.nrb.info/podatki/2005-2.html>)

Za primerjavo sem vzela še podatke Nacionalne raziskave branosti za leta 2006, 2007 in 2008. Podatki kažejo (glej tabelo 4-3 na naslednji strani), da je vsem revijam upadlo število bralcev, pri čemer ima največji upad revija Connect (49 %), sledijo Monitor in Moj Mikro (po 30 %) ter SWPower (24 %). Revija Raziskovalec je prenehala izhajati septembra 2005, revija PCFormat pa julija 2008.³¹

Sodeč po podatkih Nacionalne raziskave branosti so tiskane izdaje računalniških revij kljub vse večjemu številu spletnih računalniških revij in forumov še vedno aktualne. Vse revije, razen revije Connect, imajo namreč tudi lastne spletne strani, preko katerih nagovarjajo svoje bralce.³² Veliko revij pa ob tiskani izdaji ponuja tudi CD ali DVD z dodatnimi, interaktivnimi vsebinami (tudi neračunalniškimi).

³⁰ Kot bralec šteje vsak, ki je bral ali vsaj prelistal katerikoli izvod revije ali časopisa v določenem časovnem okviru. Povprečni doseg enega izida posameznega naslova po metodi zadnjega branja, je izražen v odstotkih glede na celotno populacijo od 10 do 75 let. To je povprečni doseg povprečne številke v preteklega pol leta.

³¹ Prenehanje izdajanja se še ne odraža v valutnih podatkih Nacionalne raziskave branosti za leto 2008.

³² Joker: <http://www.joker.si/>, Monitor: <http://www.monitor.si/>, SoftWare Power: <http://www.swpower.si/>, Moj Mikro: <http://www.mojmikro.si/> in Računalniške novice: <http://www.racunalniske-novice.com/>.

Tabela 4-3: Primerjava branosti v letih 2005, 2006, 2007 in 2008

	Podatki za 2005		Podatki za 2006		Podatki za 2007		Podatki za 2008		Upad 2005–2008
	doseg enega izida	v 1.000	doseg enega izida	v 1.000	doseg enega izida	v 1.000	doseg enega izida	v 1.000	
Joker	4,8	82	4,2	71	4,5	77	4,4	75	8 %
Monitor	3,0	52	2,2	37	2,2	38	2,1	36	30 %
SWPower	2,9	50	2,5	42	2,5	42	2,2	38	24 %
Moj Mikro	2,9	50	2,5	43	2,7	46	2,1	35	30 %
PCFormat	2,4	41	2,1	37	2,3	40	2,2	38	7 %
Računalniške novice	2,0	35	1,5	26	1,9	32	1,9	32	7 %
Raziskovalec	1,7	28	0	0	0	0	0	0	100 %
Connect	1,3	22	1,1	19	0,8	13	0,7	11	49 %

vir: Nacionalna raziskava branosti (<http://www.nrb.info/podatki/2006-1.html>, <http://www.nrb.info/podatki/2007-1.html> in <http://www.nrb.info/podatki/index.html>)

Revijo Raziskovalec sem izločila iz svoje raziskave zaradi tipa revije (priloga, ne samostojna revija), prenehanja izhajanja v letu 2005 ter zaradi ugotovitev ankete med dijaki in študenti (glej poglavje 5.1 na strani 35; revije Raziskovalec ne pozna 56 % dijakov, 67 % študentov računalništva in 85 % študentov ostalih fakultet).

4.3 Opredelitev področja raziskave

V nadaljevanju opredeljujem, kaj razumem pod pojmom računalništvo.³³ Z razvojem tehnologije se je namreč veliko neračunalniških področij začelo vse bolj povezovati z računalništvom. Področja, ki so že močno povezana z računalništvom, so predvsem digitalna fotografija, digitalni snemalniki, mobilna telefonija, avdio- in videopredvajalniki, televizija, igralne konzole ipd. Širše pa bi lahko s področjem računalništva povezali še številna druga področja, kjer računalniki krmilijo delovanje naprav (semaforji, gospodinjski aparati, stružnice, avtomobili ipd.).

³³ Pri opredeljevanju področja sem si pomagala z učbenikom Ljubomira Kostrevca *Računalništvo in informatika* ter Wikipedio (<http://sl.wikipedia.org/wiki/Ra%C4%8Dunalnik> in povezane strani).

Zaradi obsežnosti področja bom pojem računalništva razumela ožje; zajela bom samo področja, ki so neposredno povezana z računalništvom. V pojem bom tako zajela:

- vse vrste računalnikov: namizni računalniki, prenosni računalniki, dlančniki ipd.
- strojno opremo računalnika (hardver):
 - vhodne in izhodne naprave: računalniška miška, sledilna kroglica, tipkovnica, igralna palica, optični bralnik, mikrofonski mikrofonski, kamera ipd.
 - izhodne naprave: zaslon, tiskalnik, zvočniki, slušalke ipd.
 - računalniške komponente: CD-ROM, DVD-ROM, modem; matična plošča, centralna procesna enota; notranji pomnilniki (RAM, ROM), zunanji pomnilniki (CD, DVD, Blu-ray, HD DVD, USB-ključ); grafična kartica, zvočna kartica, mrežna kartica ipd.
- programsko opremo računalnika (softver):
 - sistemska programska oprema (operacijski sistem)
 - uporabniška (aplikativna) programska oprema (urejevalniki besedila, preglednice, zbirke podatkov, računalniško oblikovanje, programska orodja, računalniške igre, brskalniki, elektronska pošta) ipd.

Vsa ostala področja pa izločam iz svoje raziskave. Sem spadajo tudi uvodniki, kolumne, rubrike, ki se ukvarjajo s svetovanjem bralcem (odgovori na vprašanja, nasveti), križanke ipd.

5 Raziskave

5.1 Anketa med dijaki in študenti

Želela sem raziskati, kdo so naslovniki revij, ki jih obravnavam v diplomski nalogi. Zato sem se odločila, da izvedem anketo med dijaki Srednje šole za elektrotehniko in računalništvo ter študenti Fakultete za računalništvo in informatiko. Predvidevala sem, da mi bodo odgovori dijakov in študentov vsaj nakazali razlike med posameznimi revijami ter da po revijah, ki imajo več publicističnih besedil, v večji meri posegajo dijaki, po revijah, ki imajo več poljudnoznanstvenih besedil, pa študenti. V raziskavo sem nato vključila še študente ostalih fakultet. Predvidevala sem, da bodo njihovi odgovori podobni odgovorom dijakov, morda bo slabše poznavanje revij.

Pomemben del ankete predstavljata vprašanje o strokovni zahtevnosti posameznih revij ter vprašanje o količini znanstvenih, praktičnostrokovnih, poljudnoznanstvenih in publicističnih besedil v posameznih revijah. Vprašanje o strokovni zahtevnosti revij sem namenoma zastavila štiristopenjsko; tako so se morali anketiranci odločiti, ali je revija (zelo) zahtevna ali (zelo) nezahtevna. Vprašanje o količini posameznih vrst besedil pa je ključnega pomena za diplomsko nalogo, saj sem predvidevala, da me bodo odgovori usmerili pri moji raziskavi.

5.1.1 Izvedba ankete

Anketo sem pripravila že aprila 2007, vendar sem imela veliko težav z izvedbo. Poslala sem prošnjo na Srednjo šolo za elektrotehniko in računalništvo, vendar nisem prejela nobenega odgovora. Junija pa mi je prijazno pomagala profesorica Tea Lončarič, univ. dipl. inž., in mi priskrbelo 30 izpolnjenih anket. Veliko težav sem imela tudi na Fakulteti za računalništvo in informatiko. Tajnik fakultete in predsednica študentskega sveta sta me namreč napotila neposredno na profesorje, ki pa so menili, da bi anketa »znatno motila

pedagoški proces« in da revije, ki jih obravnavam, »z računalniško stroko nimajo pravzaprav nič«. Junija sem se odločila, da poskusim anketo opraviti osebno na fakulteti, vendar študenti niso bili pripravljeni odgovarjati na anketo. Septembra sem tako po dogovoru z mentorico anketo postavila na spletno stran in 7. 9. 2007 fakulteti posredovala spletni naslov.³⁴ Moji prošnji so tokrat prijazno ugodili in do 2. 10. 2007 sem prejela kar 82 odgovorov študentov ter še 2 odgovora dijakov Srednje šole za elektrotehniko in računalništvo. Odločila sem se, da za primerjavo izvedem tudi anketo med študenti ostalih fakultet. Tako sem na spletu oblikovala novo anketo za tiste, ki ne študirajo računalništva. Spletni naslov nove ankete³⁵ sem 7. 9. 2007 posredovala svojim znancem in do 18. 9. 2007 prejela kar 53 odgovorov. Obe anketi sem zaprla 24. 10. 2007 (3 tedne po zadnjem odgovoru).

5.1.2 Anketa

Ankete so predstavljene v prilogi 1 (strani 1–6). Anketa v fizični obliki in spletna anketa se razlikujeta tako v načinu izvedbe kot v obliki, vendar menim, da so podatki, pridobljeni s pomočjo obeh vrst anket, vseeno primerljivi.

5.1.3 Rezultati

V nadaljevanju so predstavljene ključne ugotovitve in rezultati. Natančni podatki in rezultati anket pa so predstavljeni v prilogi 1 (strani 7–23).

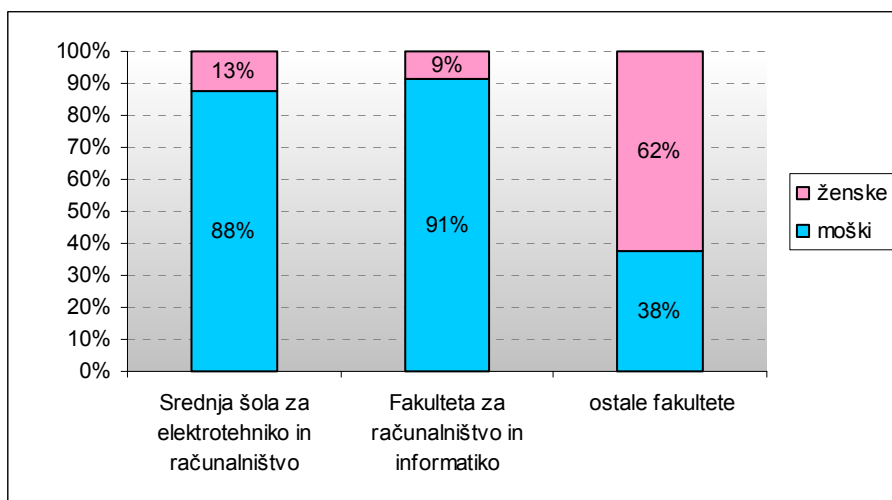
5.1.3.1 Spol in starost anketirancev

Med dijaki Srednje šole za elektrotehniko in računalništvo ter študenti Fakultete za računalništvo in informatiko je večina anketirancev moškega spola (88 % in 91 %). Med študenti ostalih fakultet pa je večina anketirancev ženskega spola (62 %) (glej graf 5-1 na naslednji strani).

³⁴ http://www.surveymonkey.com/s.aspx?sm=qGDn8MJIU3bBJoCLzK_2bCig_3d_3d

³⁵ http://www.surveymonkey.com/s.aspx?sm=AnHsk9yG2h2BOmnvox4TJg_3d_3d

Graf 5-1: Spol anketirancev

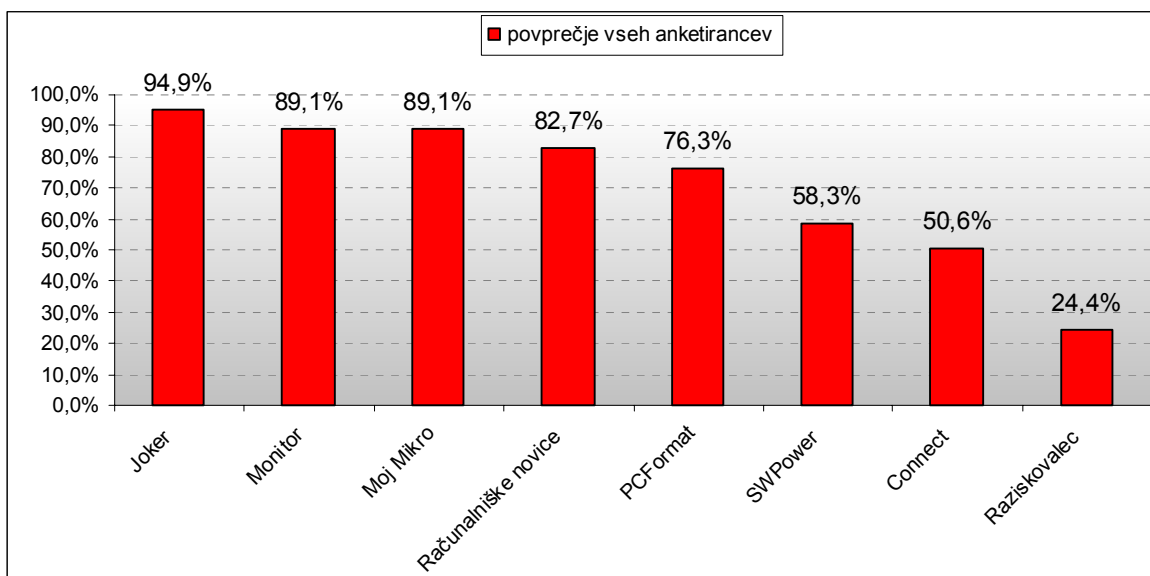
Anketiranci s Srednje šole za elektrotehniko in računalništvo so v povprečju stari 17,6 let, anketiranci s Fakultete za računalništvo in informatiko 23,3 let in anketiranci z ostalih fakultet 23,9 let.

5.1.3.2 Poznavanje revij

Anketiranci so pri vprašanju o poznavanju računalniških revij izbirali med ocenami berem redno (4), berem pogosto (3), berem občasno (2), poznam, a ne berem (1) in ne poznam (0). Poznavanje revij sem tako najprej opredelila glede na poznavanje oz. nepoznavanje revije, potem pa sem med sabo primerjala ocene poznavanja revije.

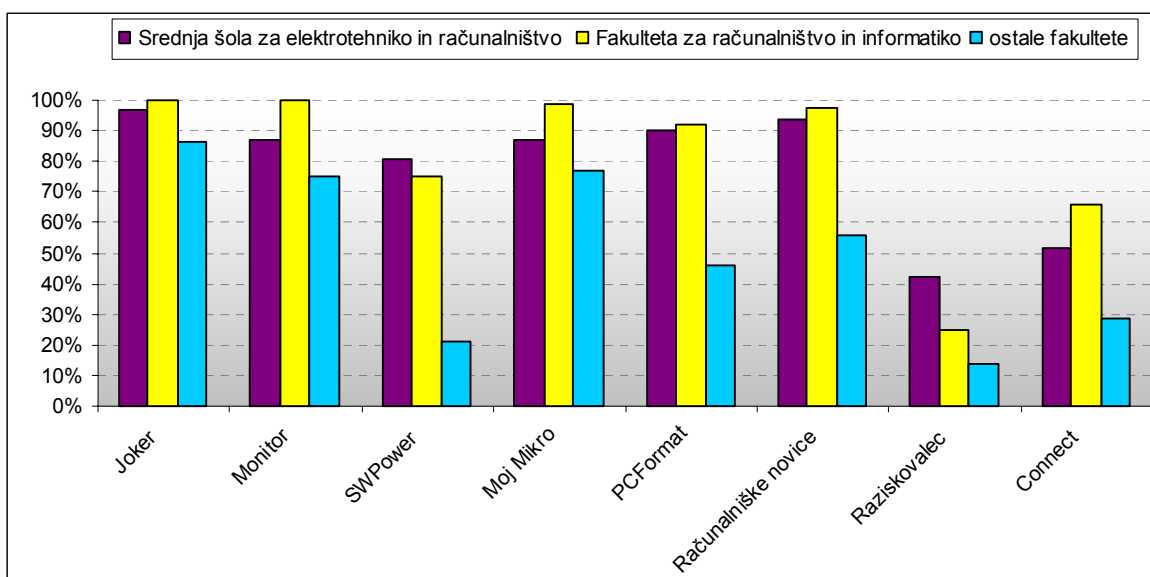
Iz grafa 5-2 (na naslednji strani) je razvidno, da so med anketiranci najbolj poznane revije Joker (povprečno 94,9 %), Monitor (89,1 %) in Moj Mikro (89,1 %), najmanj pa je poznana revija Raziskovalec (24,4 %). Rezultati ankete se ujemajo tudi s podatki Nacionalne raziskave branosti (glej tabelo 4-2 na strani 32).

Graf 5-2: Odstotki anketirancev, ki poznajo revije (povprečje vseh anketirancev)

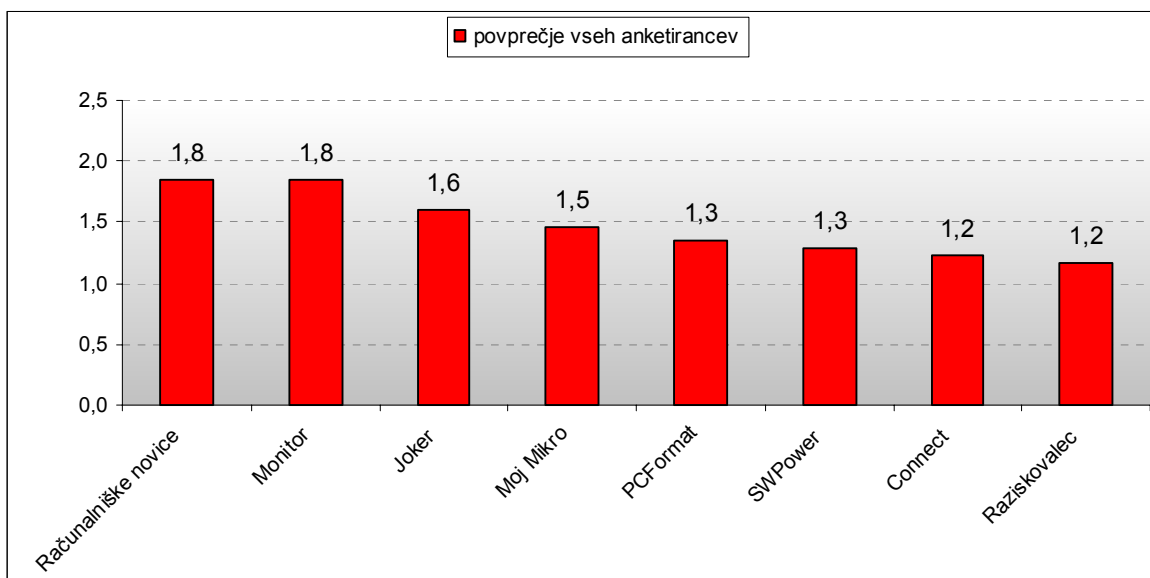
Iz grafa 5-3 je razvidno, da je največje poznavanje revij pri študentih računalništva (v povprečju 82 %), malo manjše je pri dijakih (79 %), veliko manjše pa pri študentih drugih fakultet (50 %).

Graf 5-3: Odstotki anketirancev, ki poznajo revije (po anketirancih)

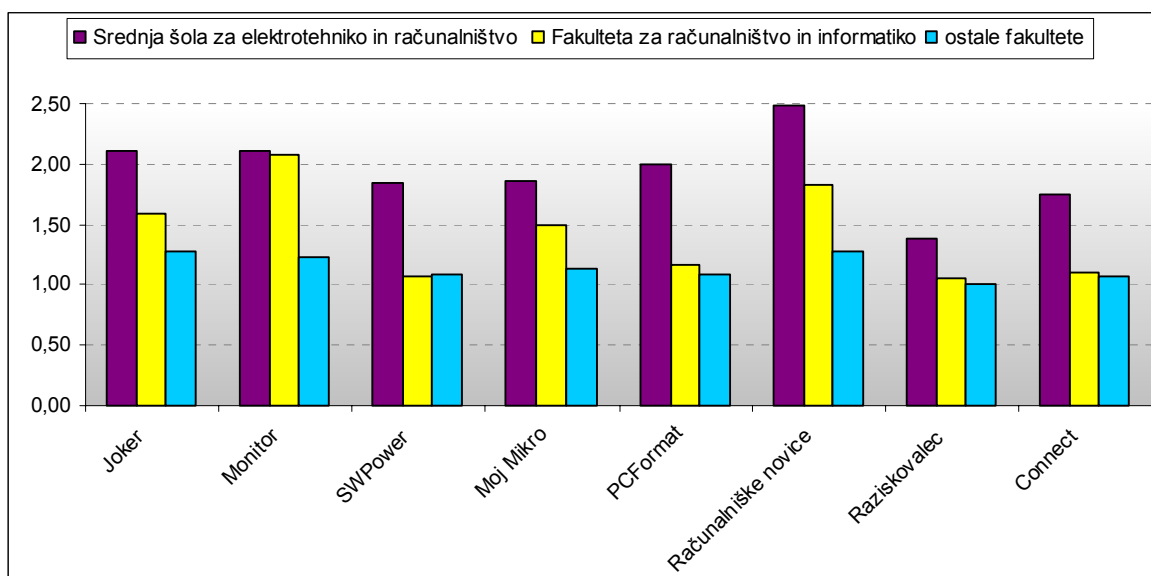
Iz grafa 5-4 je razvidno, da anketiranci najbolj poznajo reviji Računalniške novice in Monitor (povprečni odgovor 1,8), najslabše pa reviji Connect in Raziskovalec (1,2).

Graf 5-4: Ocena poznavanja revij (povprečje vseh anketirancev)

Iz grafa 5-5 (na naslednji strani) je razvidno, da svoje poznavanje revij najvišje ocenjujejo dijaki (povprečni odgovor 1,9), medtem ko je poznavanje pri študentih računalništva malo večje (1,4) od poznavanja revij pri študentih ostalih fakultet (1,1).

Graf 5-5: Ocena poznavanja revij (po anketirancih)

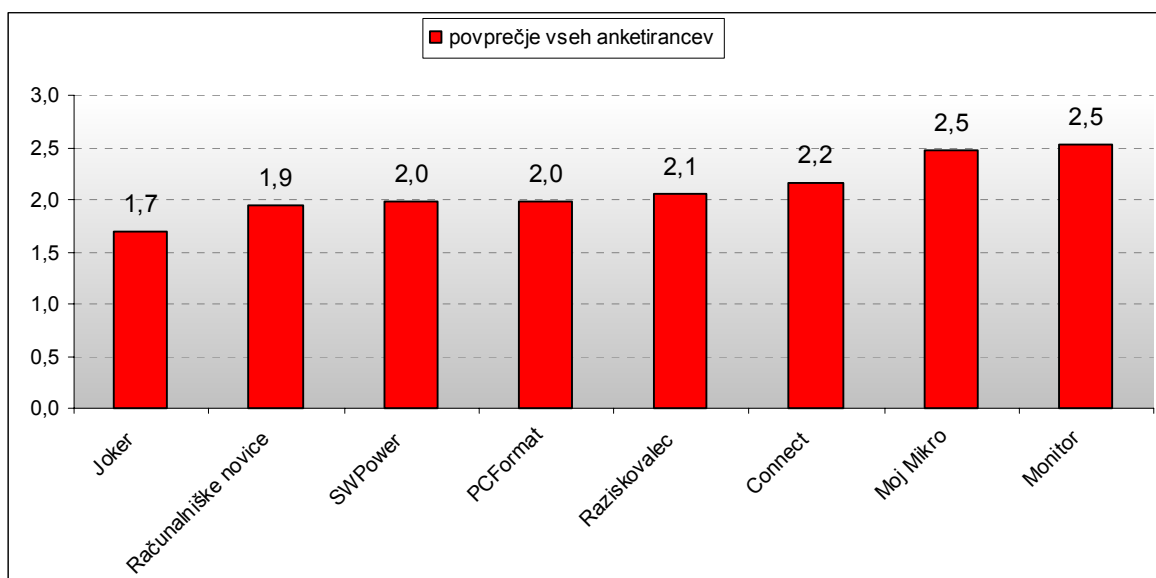

5.1.3.3 Strokovna zahtevnost revij

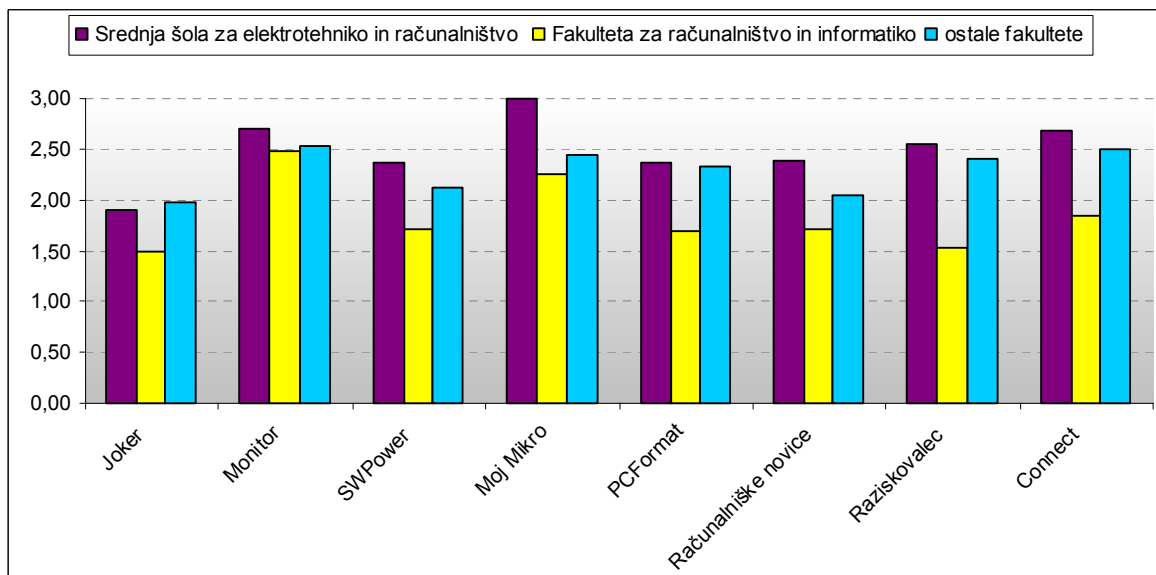
Anketiranci so pri vprašanju o strokovni zahtevnosti revij izbirali med ocenami zelo zahtevna (4), zahtevna (3), nezahtevna (2), zelo nezahtevna (1) in ne poznam revije (0). Poznavanje revij sem že analizirala pri prejšnjem vprašanju, zato se bom osredotočila samo na ocenjene revije.

V grafih 5-6 in 5-7 (na naslednji strani) je prikazana ocena strokovne zahtevnosti analiziranih revij; glede na povprečno oceno strokovne zahtevnosti jih lahko razporedim od revije Joker (1,7), sledijo revije Računalniške novice (1,9), PCFormat (2,0), SWPower (2,0), Raziskovalec (2,0) in Connect (2,1) do revij Moj Mikro (2,5) in Monitor (2,5).

Graf 5-6: Ocena strokovne zahtevnosti revij (povprečje vseh anketirancev)

Graf 5-7: Ocena strokovne zahtevnosti revij (po anketirancih)

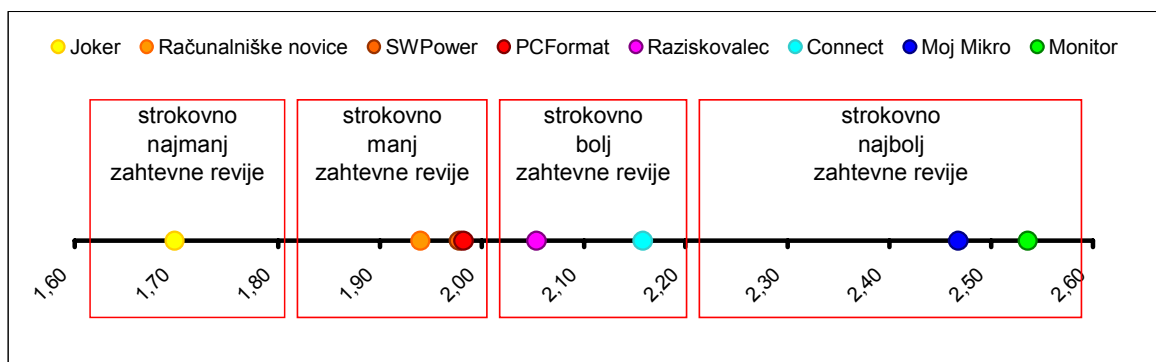

Opozorim naj, da so ocene dijakov v povprečju za 0,2 ocene višje od ocen študentov ostalih fakultet in za 0,7 ocene višje od ocen študentov računalništva (to je razvidno tudi iz grafa

5-7 na prejšnji strani). Razlika med študenti in dijaki je povsem razumljiva, saj se študenti v okviru kateregakoli študija srečujejo s strokovno literaturo, poleg tega pa imajo več znanja, zrelosti in izkušenj kot dijaki. Razumljiva pa je tudi razlika med študenti računalništva in študenti ostalih fakultet, saj na študente računalništva vplivajo še strokovno znanje in izkušnje, pridobljeni v času študija.

Iz premice (shema 5-1) je razvidno, da je po ocenah anketirancev strokovno najmanj zahtevna revija Joker, strokovno manj zahtevne so revije Računalniške novice, SW Power in PC Format, strokovno bolj zahtevni sta reviji Raziskovalec in Connect, strokovno najbolj zahtevni pa sta reviji Moj Mikro in Monitor.

Shema 5-1: Prikaz zahtevnosti revij na premici

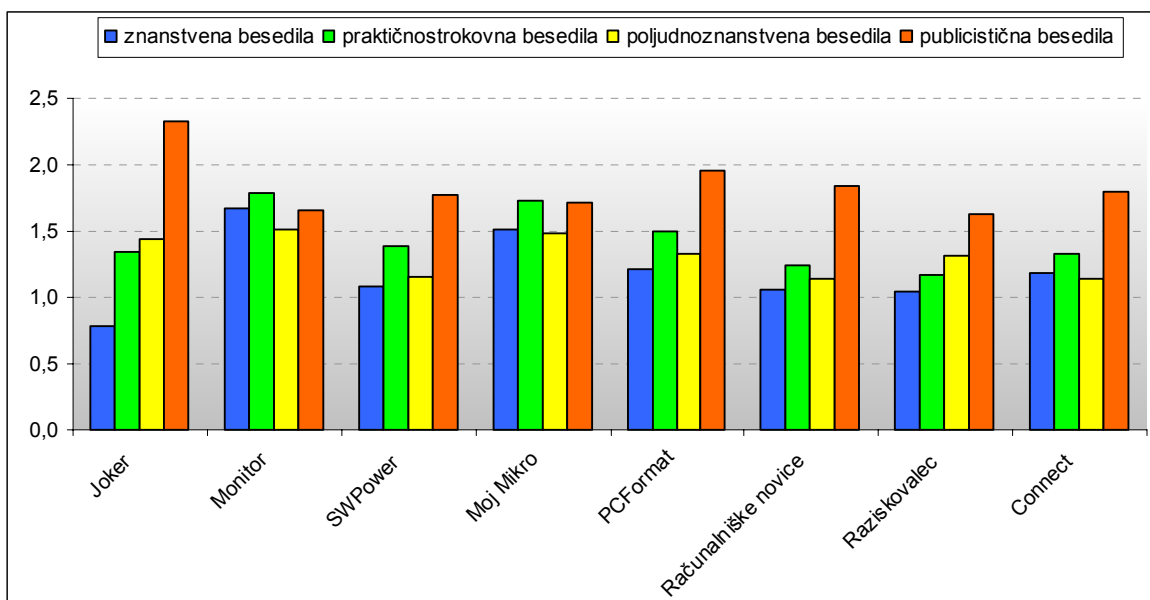

5.1.3.4 Količina posameznih vrst besedil v revijah

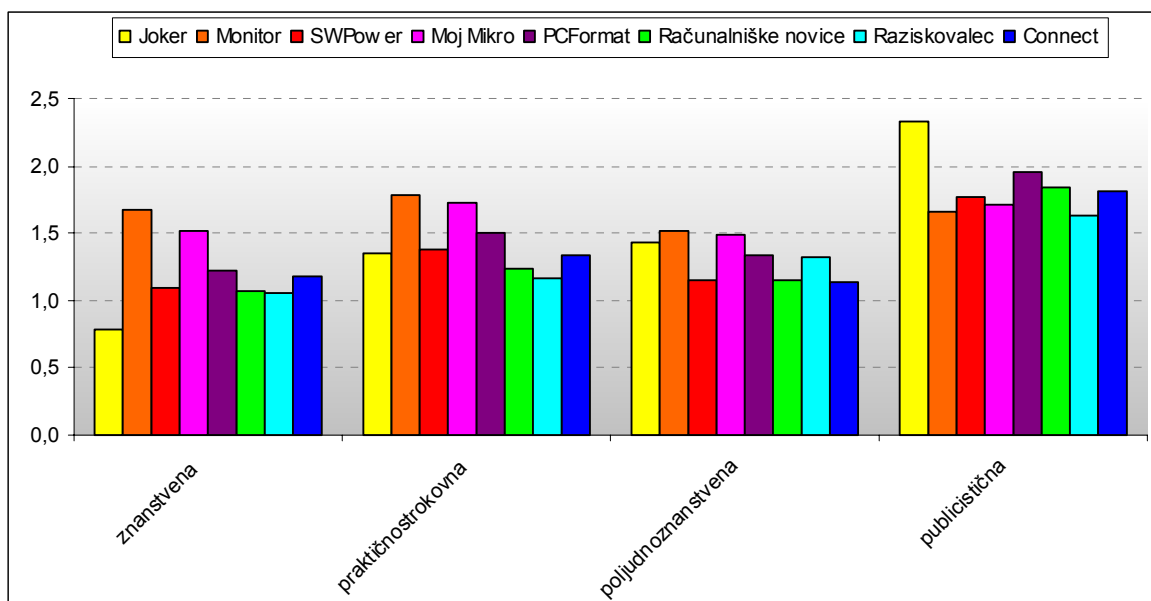
Iz odgovorov anketirancev je močno opazna razlika med ocenami dijakov in študentov računalništva (glej prilogo 1, strani 16–21); dijaki pri vseh revijah ocenjujejo, da imajo revije več znanstvenih, praktičnostrokovnih in poljudnoznanstvenih, nekatere pa manj publicističnih besedil, kot ocenjujejo študenti računalništva. Tudi študenti ostalih fakultet pripisujejo nekaterim revijam več znanstvenih in praktičnostrokovnih besedil kot študenti računalništva.

Iz grafov 5-8 in 5-9 (na naslednji strani) je razvidno, da imata po mnenju anketirancev največ znanstvenih, praktičnostrokovnih in poljudnoznanstvenih besedil reviji Monitor in Moj Mikro. Največ publicističnih besedil ima revija Joker. Tudi pri vseh ostalih revijah (z izjemo revij Monitor in Moj Mikro) prevladujejo publicistična besedila.

Graf 5-8: Povprečne ocene količine posameznih vrst besedil – po revijah

Graf 5-9: Povprečne ocene količine posameznih vrst besedil – po vrstah besedil

5.1.3.5 Komentarji

Vsi, ki so izpolnjevali anketo preko spletne strani, so lahko pri 10. vprašanju vpisali svoje komentarje. Med komentarje sem štela tudi komentarje glede poznavanja drugih slovenskih računalniških revij (pri 4. vprašanju). Študenti računalništva so napisali 9 komentarjev, študenti drugih fakultet pa 4. Vsi komentarji so navedeni v prilogi 1 (strani 22 in 23).

Kar šest komentarjev študentov računalništva se nanaša na nestrokovnost in pretirano komercialnost slovenskih računalniških revij; dva kot izjemo omenjata revijo Monitor. To sovпада tudi z ocenami v anketi; kot strokovno najbolj zahtevni sta ocenjeni reviji Monitor in Moj Mikro (glej poglavje 5.1.3.3 na strani 40). Glede na komentarje sklepam, da besedila v računalniških revijah pogosto segajo po publicističnih prvinah oz. nekatere že sodijo v publicistično zvrst. Verjetno pa je prav to tudi razlog za negativen odnos stroke do računalniških revij (glej poglavje 5.1.1 na strani 35).

5.2 Anketa med revijami

Z anketo med revijami sem želela raziskati:

1. kdo so avtorji besedil v revijah, ki jih obravnavam (starost, spol, izobrazba in ukvarjanje z računalništvom);
2. koga imajo avtorji v mislih, ko pišejo besedila;
3. kdo so bralci revij, ki jih obravnavam (starost, spol in izobrazba);
4. kakšen je namen posameznih rubrik v revijah.

11. in 12. 4. 2007 sem zato ta vprašanja poslala na uredništva vseh obravnavanih revij in jih prosila za odgovor. Do 17. 5. 2007 sem prejela izjemno prijazne odgovore s strani vseh uredništev (s strani revije Joker sem prejela celo dva odgovora). V nadaljevanju jih povzemam.

5.2.1 Avtorji

Starosti avtorjev so zelo podobne pri vseh revijah (okrog 30 let). Med avtorji prevladujejo moški; žensk ni (Monitor, SWPower in Connect) ali pa so v manjšini (Joker, Moj Mikro in PCFormat). Majhen delež ženskih avtoric lahko pripišem majhnemu deležu žensk v računalniški dejavnosti (to kaže tudi primerjava spolov anketirancev glede na študij; glej graf 5-1 na strani 37).

Večini revij ustrezna izobrazba ne pomeni pogoja za pisanje, vendar se revije kljub temu razlikujejo v izobrazbi avtorjev. Tako ima pri treh revijah izobrazbo s področja računalništva malo zaposlenih (Joker, Računalniške novice in Connect), pri štirih pa večina zaposlenih (Monitor, SWPower, Moj Mikro in PCFormat). Izobrazba avtorjev se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); reviji z majhnim deležem računalniško izobraženih avtorjev sta namreč ocenjeni kot strokovno najmanj (Joker) ali manj zahtevni (Računalniške novice), medtem ko sta reviji z velikim deležem računalniško

izobraženih avtorjev ocenjeni kot strokovno najbolj zahtevni (Moj Mikro in Monitor).

Vsi avtorji se z računalništvom ukvarjajo že od malih nog (Joker, Monitor, SWPower in Moj Mikro) ali vsaj 10 let (Računalniške novice in Connect).

Avtorji revij se torej med sabo ne razlikujejo preveč. Največja razlika se kaže pri njihovi izobrazbi. Vendar pa so že na eni izmed revij opozorili, da strokovna izobrazba še ne pomeni dobrih (tj. berljivih) člankov.

5.2.2 Bralci

5.2.2.1 Namenjenost revije

Revije so večinoma namenjene širši množici ljudi, ki jih zanimajo računalniki in informatika (Joker, Monitor, SWPower, Moj Mikro, PCFormat in Connect). Avtorji skušajo biti čimbolj razumljivi, hkrati pa tudi zabavni (SWPower in PCFormat). To se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); reviji, ki želita bralce tudi zabavati, sta namreč ocenjeni kot strokovno manj zahtevni (SWPower in PCFormat).

5.2.2.2 Dejanski bralci

Zaradi razlik pri zajemu in posredovanju podatkov je težko primerjati starosti bralcev pri posameznih revijah. Vendar lahko na podlagi odgovorov sklepam, da ima najmlajše bralce revija Joker (34,3 % bralcev je starih 10–17 let). Starejše bralce ima revija Računalniške novice (36,8 % bralcev je starih 21–30 let). Najverjetneje sledita reviji PCFormat (bralci so v povprečju stari 27 let) in Moj Mikro (bralci so v povprečju stari 35 let). Najstarejše bralce pa ima revija Monitor (31,7 % bralcev je starih 36–49 let). Starost bralcev se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); revije z mlajšimi bralci so ocenjene kot strokovno najmanj (Joker) ali manj zahtevne (Računalniške novice in PCFormat), medtem ko sta reviji s starejšimi bralci ocenjeni kot strokovno najbolj zahtevni (Moj Mikro in Monitor).

Bralci so večinoma moški, in sicer jih je nad 80 % (Joker in Monitor) ali celo nad 90 % (PCFormat in Računalniške novice). Število moških bralcev se ujema tudi s številom moških avtorjev v revijah (glej poglavje 5.2.1 na strani 45) in s številom moških anketirancev z računalniško izobrazbo (glej graf 5-1 na strani 37).

Zaradi razlik pri zajemu in posredovanju podatkov je prav tako težko primerjati računalniške revije glede na izobrazbo njihovih bralcev. Vendar pa je iz odgovorov razvidno, da ima največ bralcev revije Monitor štiriletno srednjo šolo (28,1 %), še večji delež bralcev s srednjo izobrazbo pa ima revija Računalniške novice (47,5 %). Izobrazba bralcev se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); revija Monitor je ocenjena kot strokovno najbolj zahtevna, revija Računalniške novice pa kot strokovno manj zahtevna.

Rubrike posameznih revij so natančneje opredeljene v poglavju 6 (na strani 48). Iz odgovorov je razvidno, da avtorji pri pisanju nimajo v mislih le bralcev (Joker, Monitor, PCFormat in Connect), ampak tudi oglaševalce (Računalniške novice). Prav slednje pa meče slabo luč na strokovnost oz. objektivnost besedil; morda je tudi zato revija Računalniške novice pri anketirancih ocenjena kot strokovno manj zahtevna (glej shemo 5-1 na strani 42).

6 Analiza besedil

6.1 Metodologija

- 1) Vse izbrane revije sem analizirala glede na »zunanjo« oblikovanost (glej poglavje 6.2.1 na strani 50 in prilogo 2).
 1. Izločila sem celostranske oglase in označila manjše oglase.
 2. Analizirala sem, katere rubrike ima revija in o čem govorijo.
 3. Analizirala sem, kdo so avtorji besedil.
 4. Analizirala sem, kakšne naslove imajo besedila ter ali imajo pod- in nadnaslove.
 5. Analizirala sem, koliko slikovnega gradiva imajo besedila, kakšne vrste je to gradivo in ali je naslovljeno.
 6. Analizirala sem še druge členitve besedila: vmesni povzetek, dodatni okvir ipd.

Dobila sem število strani za analizo.

- 2) Opredelila sem rubrike v posamezni reviji (glej poglavje 6.2.2 na strani 51).
 1. Izločila sem besedila, krajša od ene strani (kratke novice, komentarje ipd.).
 2. Izločila sem vsa besedila, ki ne obravnavajo računalniške tematike (za opredelitev računalništva glej poglavje 4.3 na strani 33).

Dobila sem rubrike, ki vsebujejo besedila, primerna za natančnejšo analizo.

- 3) Naredila sem izbor gradiva za natančnejšo analizo (glej poglavje 6.2.3 na strani 53).
 1. Določila sem dve glavni skupini besedil – besedila, ki obravnavajo programsko opremo, in besedila, ki obravnavajo strojno opremo.

2. Znotraj glavnih skupin besedil sem glede na zbrano gradivo opredelila po tri podskupine besedil; znotraj strojne opreme besedila, ki obravnavajo računalnike, naprave in komponente, ter znotraj programske opreme besedila, ki obravnavajo programe, splet in igre.
3. Določila sem število besedil za analizo iz vsake izbrane podskupine (5).

Dobila sem gradivo za natančnejšo analizo (po 30 besedil iz vsake revije; skupaj 210 besedil).

- 4) Besedila sem analizirala natančneje glede na »notranjo« oblikovanost (glej poglavje 6.3 na strani 58).
 1. Obseg.
 2. Avtorstvo.
 3. Naslovi ter podnaslovi in nadnaslovi.
 4. Sinopsisi in citati.
 5. Slikovna ponazorila.
 6. Členitev jedrnega dela.
 7. Glagolska oseba.
 8. Vodila in aktualizmi.

Pri določanju sredstev, s katerimi avtor vpliva na bralca, sem se oprla na raziskavo Erike Kržišnik: *Revijalni tip poljudnoznanstvenega besedila* (1986) in delo Toma Korošca: *Stilistika slovenskega poročevalstva* (1998). Na podlagi raziskave Erike Kržišnik (glej poglavje 3.2.4 na strani 25) sem v revijah iskala vodila. Retoričnim obrazcem, didaktičnoretoričnim vprašanjem in anekdotičnim vrinkom sem dodala še vzklične povedi in druga vodila. Na podlagi raziskave Toma Korošca (glej poglavje 3.1 na strani 20) sem v revijah iskala aktualizme. Perifrazam, arhaizmom, ekspresivnim besedam, nižjim besedam (nižje pogovorne besede in vulgarizmi), frazemom (frazologemi), umetnostnim prvinam (metafore, metonimije, sinekdohe, poosebitve ipd.) in novim besedam sem dodala še medmete.

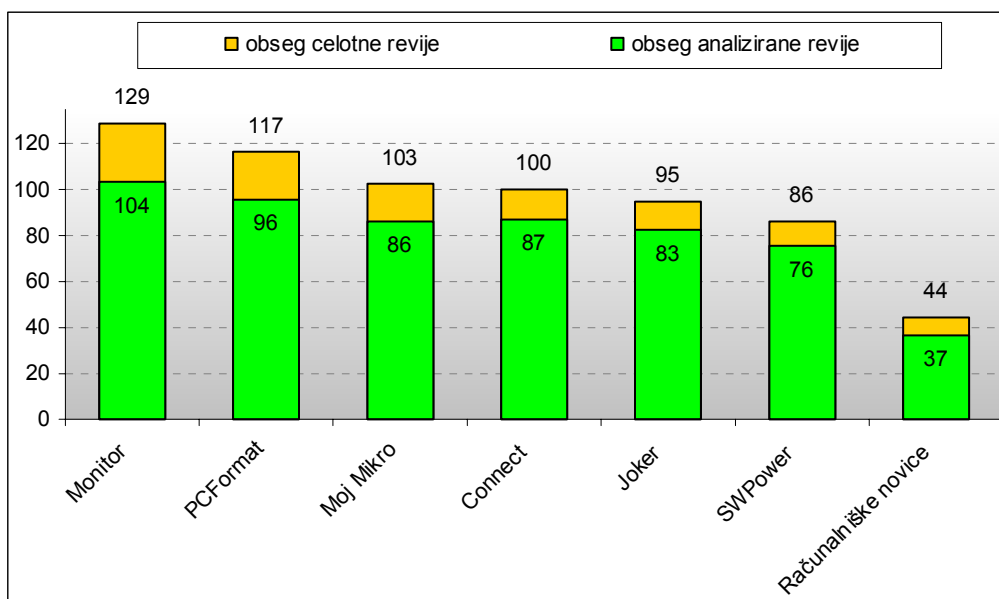
6.2 Prikaz »zunanje« oblikovanosti

6.2.1 Zunanja oblikovanost

V prilogi 2 so natančneje predstavljene obravnavane revije glede na kriterije točke 1) (v poglavju 6.1 na strani 48). V nadaljevanju predstavljam samo obseg revije; druge podatke navajam le, če so relevantni za osrednjo raziskavo.

Iz grafa 6-1 je razvidno, da ima največji obseg revija Monitor (129 strani), najmanjšega pa revija Računalniške novice (44 strani).

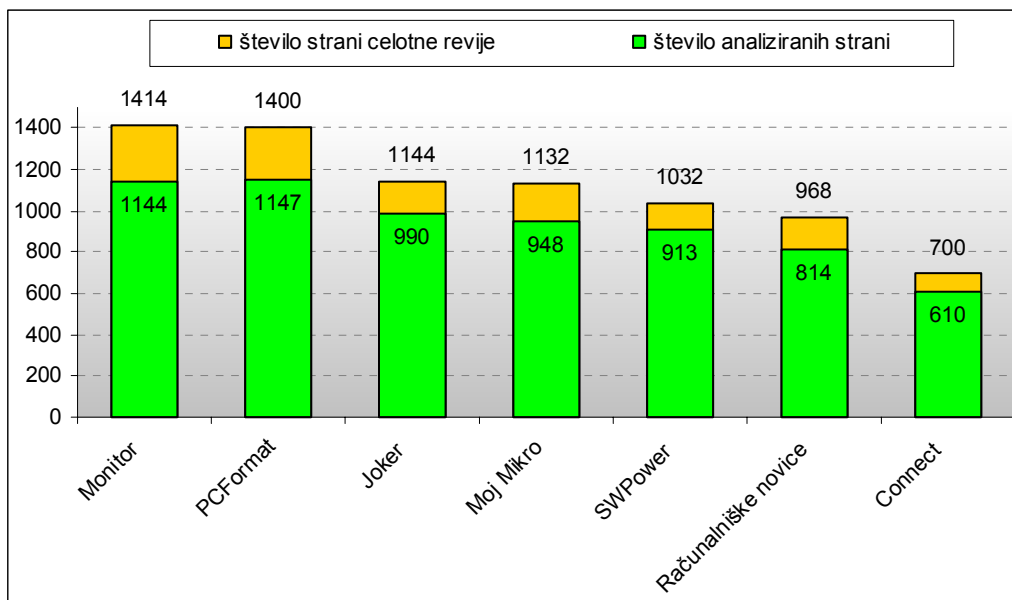
Graf 6-1: Povprečno število strani posamezne revije

Zaradi razlik v številu revij znotraj enega letnika pride tudi do razlik pri številu vseh analiziranih strani po revijah. V tabeli 4-2 (na strani 32) so že navedeni tipi revij; Računalniške novice so dvotednik (22 števil v letu 2005), Connect je dvomesečnik (7 števil v letu 2005), ostale revije pa so mesečniki: Moj Mikro in Monitor imata v letu 2005 11 števil, Joker, PCFormat in SWPower pa 12. Obravnavane revije imajo tako skupaj 7790 strani. Od tega sem najprej izločila celostranske in manjše oglase ter prve strani revij.

Tako sem analizirala 6564 strani revij. Iz grafa 6-2 je razvidno, da ima največji obseg letnika 2005 revija Monitor (1414 strani), najmanjšega pa revija Connect (700 strani).

Graf 6-2: Skupno število strani revij v letu 2005

6.2.2 Rubrike, primerne za analizo

Rubrike posameznih revij so natančneje predstavljene v prilogi 2; v nadaljevanju navajam le imena vseh rubrik. Nato določam, katere rubrike posamezne revije so primerne za analizo.

6.2.2.1 Connect

Revija ima 21 rubrik (priloga 2, strani 1–6): Connect uvodnik, Connect vsebina, Novice aktualno, Vroča tema, Novice domači trg, Test mobilniki, Test dlančniki, Test prenosniki, Praksa, Vodič, Connect kolumna, Avtoconnect novosti, Avtoconnect, Zabavna elektronika, Mobilniki pregled, Dlančniki pregled, Prenosniki pregled, Internet zanimivosti, Connect napoved, članki in Novosti. Za analizo je primernih 8 rubrik (14 % vsebine revije): Vroča tema, Test dlančniki, Test prenosniki, Praksa, Vodič, Zabavna elektronika, Dlančniki pregled in Prenosniki pregled.

6.2.2.2 Joker

Revija ima 30 rubrik (priloga 2, strani 7–13): Kazaljko, Uvodnjak, Oznani, Anali, Raport, Vedež, Programje, Igrovje, Kaslc, Lestvina, Pomagalnik, Poster, Konzolec, Drkamož, Kolumni, Namiznik, Testisi, Mini testisi, Mobidik, Železnina, Rokodelstvo, Netki, Japanka, Slikosuk, Črkožer, Štorija, Kražka, Kviznik, 1234 dni bo tega ... in Crtič deluks. Za analizo je primernih 7 rubrik (39 % vsebine revije): Oznani, Igrovje, Netki, Programje, Rokodelstvo, Testisi in Železnina.

6.2.2.3 Moj Mikro

Revija ima 15 rubrik (priloga 2, strani 14–19): Uvodnik, Kazalo, Novice, V precepu, Aktualno, Konkretno, Tema meseca, Preizkusili smo – Strojna oprema, Preizkusili smo – Programska oprema, V praksi, napotki za branje, Napovednik, 10 let pozneje, križanka in promocijska priloga. Za analizo je primernih 6 rubrik (57 % vsebine revije): Konkretno, Preizkusili smo – Programska oprema in Strojna oprema, Tema meseca, V praksi in Novice.

6.2.2.4 Monitor

Revija ima 17 rubrik (priloga 2, strani 20–25): Vsebina, Uvodnik, Tehnomanija, Novice, Preizkusi, Odprta scena, teme, druge teme, Programi, Domači PC, Najboljši izdelki, Nasveti, Na zvezi, Programer, Mnenja, Pred desetimi leti in V prihodnjih številkah. Za analizo je primernih 9 rubrik (46 % vsebine revije): Novice, Preizkusi, Odprta scena, teme, druge teme, Programi, Domači PC, Na zvezi in Programer.

6.2.2.5 PCFormat

Revija ima 21 rubrik (priloga 2, strani 26–32): V tej številki, Dobrodošli, Na vašem disku, Vklop, teme, Preizkušeno, Testi – Programska oprema, Testi – Strojna oprema, Igre, Igre – napovedi, Igre – lestvice, Igre – opisi, Igre – Spletno igranje, Igre – Pogled nazaj, Igre – prispevki, Vodiči, Delavnica, Vodiči – prispevki, Prva pomoč, Supertest in Odklop. Za analizo je primernih 11 rubrik (51 % vsebine revije): Vklop, teme, Testi – Programska oprema in Strojna oprema, Igre – Napovedi, Opisi, Pogled nazaj in prispevki, Delavnica,

Vodiči – prispevki in Supertesti.

6.2.2.6 Računalniške novice

Revija ima 11 rubrik (priloga 2, strani 33–37): Kazalo, Novice, Mali oglasi, Križanka, Ceniki naših oglaševalcev, Igre, Triki in nasveti, Trač, CeBIT, Tema tedna in Predstavitev. Za analizo so primerne 3 rubrike (8 % vsebine revije): Igre, Tema tedna in Predstavitev.

6.2.2.7 SWPower

Revija ima 23 rubrik (priloga 2, strani 38–44): Kazalo, Uvodnik, Sol in poper, Dosje, Novice, Aktualno, Nove tehnologije, Strojna oprema, Xtreme power, Hand power, Photo power, Mobile power, SWP šola, Nasveti, Mama plata, Protect power, Internet power, Mac power, Linux power, DVD power, Programi, Igre in Kolofon. Za analizo je primernih 10 rubrik (30 % vsebine revije): Dosje, Aktualno, Nove tehnologije, Strojna oprema, Hand power, SWP šola, Nasveti, Internet power, Programi in Igre.

6.2.3 Izbor gradiva

V grafu 6-3 (na strani 55) je prikazan potek izbora gradiva. Z oranžnimi barvami so predstavljena besedila za natančnejšo analizo; razdeljena so na besedila, ki obravnavajo programsko, strojno opremo in obe tematiki. Z modrimi barvami pa so predstavljena izločena besedila; razdeljena so na besedila, ki so prekratka, obravnavajo neračunalniško tematiko in drugo tematiko³⁶ (uvodniki, kolumne, kolofoni, nasveti ipd.).

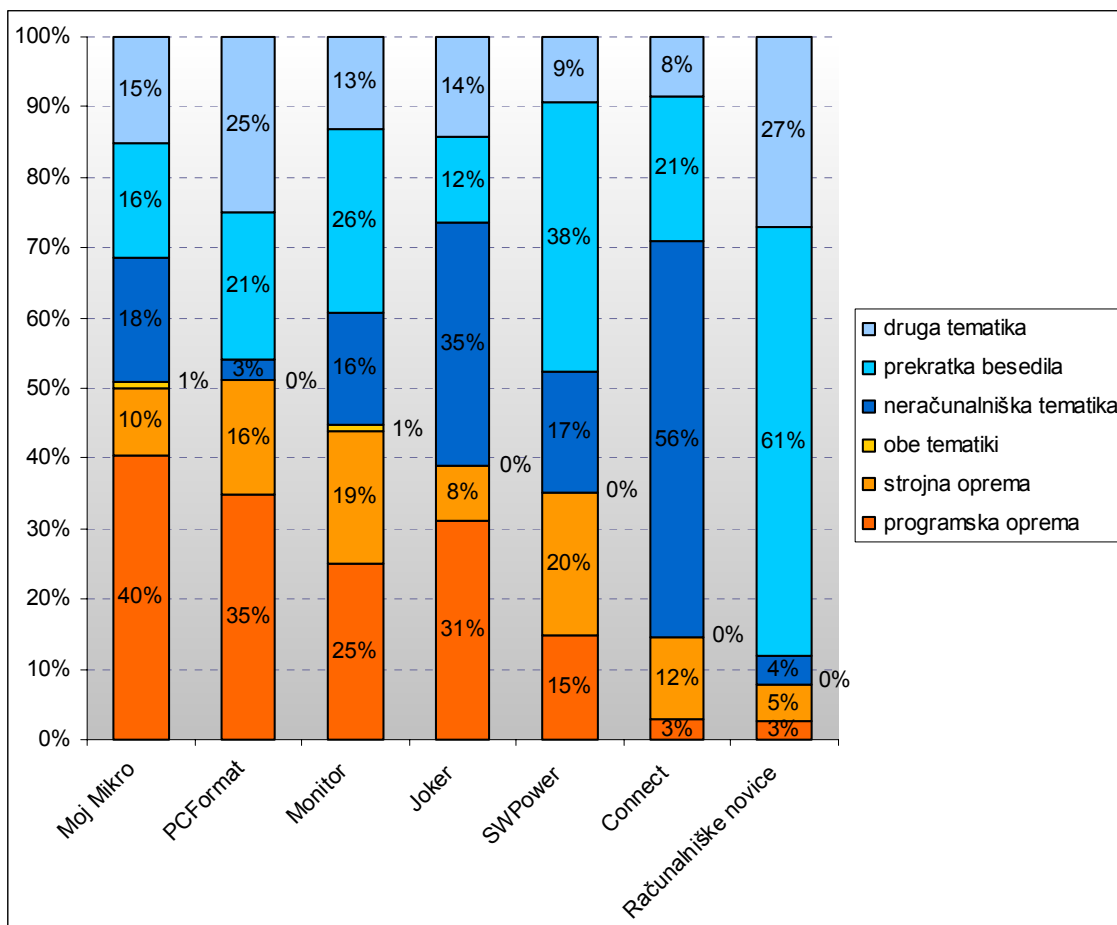
Iz grafa 6-3 (na strani 55) je razvidno, da imata največji delež besedil, primernih za analizo, reviji Moj Mikro in PCFormat (51 %), najmanjšega pa revija Računalniške novice (8 %). Delež besedil, primernih za analizo, se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); reviji z večjim deležem besedil, primernih za analizo (nad 40 %), sta ocenjeni kot strokovno najbolj zahtevni (Moj Mikro in Monitor), revija z manjšim deležem

³⁶ V prilogi so ta besedila uvrščena v rubriko neračunalniških besedil.

besedil, primernih za analizo (pod 20 %), pa je ocenjena kot strokovno manj zahtevna (Računalniške novice). Iz tega lahko sklepam bodisi, da je na oceno strokovnosti vplivala tudi količina besedil, ki obravnavajo računalniško tematiko (čeprav so bili vsi anketiranci naprošeni, da ocenjujejo le besedila, ki obravnavajo računalniško tematiko), bodisi, da so v revijah z manjšim deležem besedil, ki obravnavajo računalniško tematiko, ta besedila tudi manj zahtevna.

Iz grafa 6-3 (na naslednji strani) je razvidno, da v treh revijah prevladujejo besedila s področja programske opreme (Moj Mikro, Joker in PCFormat), v dveh s področja strojne opreme (Računalniške novice in Connect), v dveh revijah pa so uravnotežena besedila z obeh tematskih področij (Monitor in SWPower). Pri izločenih besedilih je razvidno, da v treh revijah prevladujejo prekratka besedila (Monitor, SWPower in Računalniške novice), v dveh besedila z neračunalniško tematiko (Connect in Joker), v eni so uravnotežena prekratka besedila in besedila z drugo tematiko (PCFormat), v eni reviji pa so uravnotežene vse tri vrste izločenih besedil (Moj Mikro).

Graf 6-3: Analizirano gradivo glede na opredeljene kriterije

Besedila za natančnejšo analizo so tako že razvrščena v glavni skupini – programsko in strojno opremo. Ob pregledu rubrik, primernih za analizo, pa sem znotraj vsake skupine besedil določila po tri podskupine; pri tem sem si pomagala tudi z opredelitvami v poglavju 4.3 (na strani 33):

1) strojna oprema

- a) računalniki (vrste osebnih računalnikov: namizni računalniki, prenosni računalniki, dlančniki ipd.)
- b) naprave (zunanje naprave: računalniška miška, tipkovnica, optični bralnik, zaslon, tiskalnik ipd.)

- c) komponente (CD-ROM, DVD-ROM, modem; matična plošča, centralna procesna enota; notranji pomnilniki; grafična kartica, zvočna kartica, mrežna kartica ipd.)
- 2) programska oprema
 - a) programi (sistemska programska oprema in uporabniška programska oprema, z izjemo b in c)
 - b) splet (splet in spletna orodja; virusi in antivirusni programi; elektronska pošta ipd.)
 - c) igre (opisi iger)

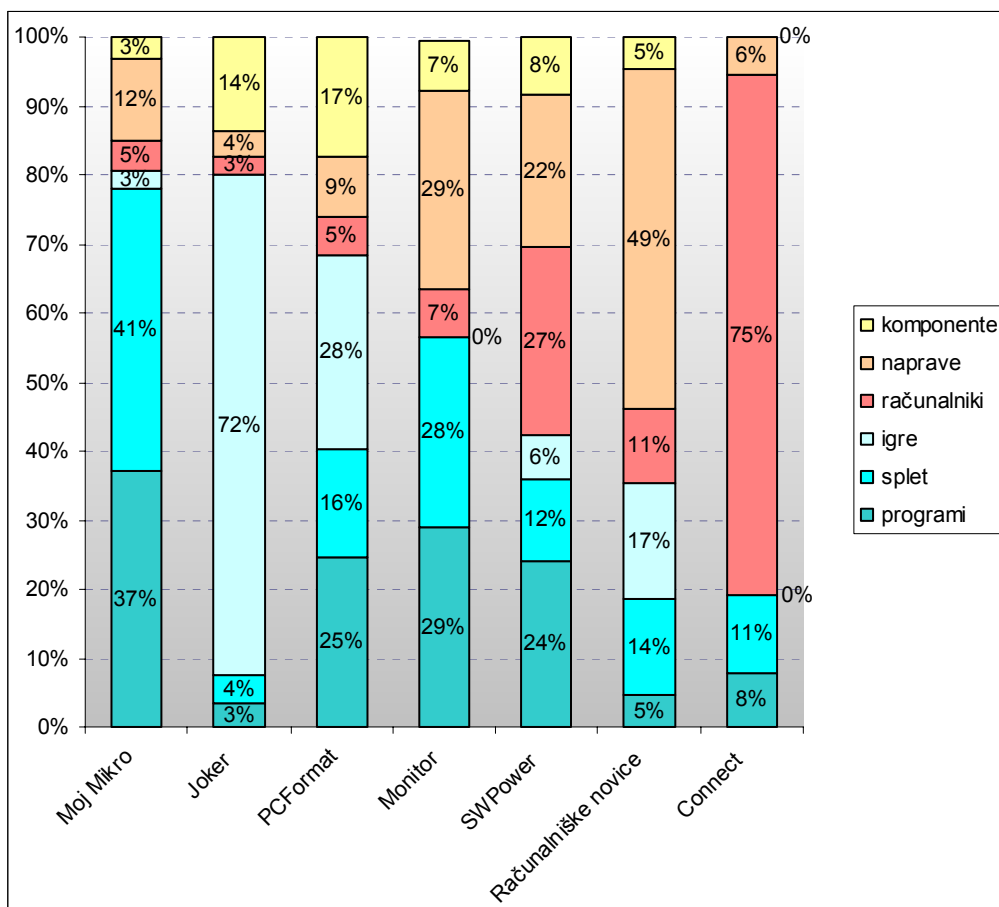
Povprečen delež posamezne podskupine v revijah potrjuje mojo delitev. Vse podskupine (z izjemo komponent) so namreč v povprečju zastopane z 18–19 % besedil.³⁷ Iz grafa 6-4 (na naslednji strani) je razvidno, kako se revije razlikujejo glede na zastopanost podskupin s področja strojne (turkizni odtenki) in programske opreme (rožnati odtenki). Revija Connect ima največ besedil s področja računalnikov (75 %); besedil s področja iger in komponent nima. Revija Joker ima največ besedil s področja iger (72 %). Revija Moj Mikro ima največ besedil s področja programov in spleta (37 % in 41 %). Revija Monitor ima največ besedil s področja programov, spleta in naprav (29 %, 28 % in 29 %); besedil s področja iger nima. Revija PCFormat ima največ besedil s področja programov in iger (25 % in 28 %). Revija Računalniške novice ima največ besedil s področja naprav (49 %). Revija SWPower ima največ besedil s področja programov, računalnikov in naprav (24 %, 27 % in 22 %).

Zanimiva je primerjava z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42). Revije z manjšim deležem besedil o igrah in komponentah ter večjim deležem besedil o spletu in programih so ocenjene kot strokovno najbolj (Monitor in Moj Mikro) ali bolj zahtevne (Connect). Obratno so revije z večjim deležem besedil o igrah in komponentah ter manjšim deležem besedil o spletu in programih ocenjene kot strokovno najmanj (Joker) ali manj

³⁷ Prispevkov o programski opremi je v povprečju 54 %: 19 % o programih, 18 % o spletu in 18 % o igrah. Prispevkov o strojni opremi je v povprečju 46 %: 19 % o računalnikih, 19 % o napravah in 8 % o komponentah.

zahtevne (Računalniške novice in PCFormat).³⁸

Graf 6-4: Zastopanost podskupin po posameznih revijah

V vsaki reviji sem skušala na podlagi te delitve poiskati reprezentativna besedila iz vsake podskupine. Zaradi primerljivosti sem omejila število besedil v posamezni podskupini na 5 v vsaki reviji. Če revija ni imela (dovolj) besedil iz posamezne podskupine, sem skupino dopolnila z besedili iz drugih podskupin.³⁹

³⁸ Korelacijski koeficienti med podskupinami in ocenami strokovnosti so sledeči: programi: 0,73, splet: 0,87, igre: -0,76, računalniki: 0,03, naprave: 0,10, komponente: -0,50.

³⁹ V primeru Connecta sem iz drugih skupin dopolnila 14 prispevkov, v primeru Jokerja 4 prispevke, v primeru Monitorja 5 prispevkov in v primeru Računalniških novic 4 prispevke.

6.3 Prikaz »notranje« oblikovanosti

V vsaki reviji sem analizirala 30 besedil; analizirala sem obseg besedila, avtorja, naslove (tezni naslovi, vprašanja in samostalniške besedne zveze) ter nad- in podnaslove, sinopsise, citate, slikovna ponazorila (fotografije in abstraktnejša ponazorila; njihova naslovljenost), členjenost jedrnega dela (podnaslovi, pojasnjevalni okvirji in vmesni povzetki), glagolsko osebo (1. oseba ednine in množine, 2. oseba ednine in množine ter 3. oseba ednine in množine), vodila (retorični obrazci, vprašanja, vzklične povedi, vrinki in druga vodila) ter aktualizme (perifraze, arhaizmi, ekspresivne besede, nižje besede, frazemi, umetnostne zveze, nove besede in medmeti). Natančne analize besedil v posameznih revijah so predstavljene v prilogi 3.

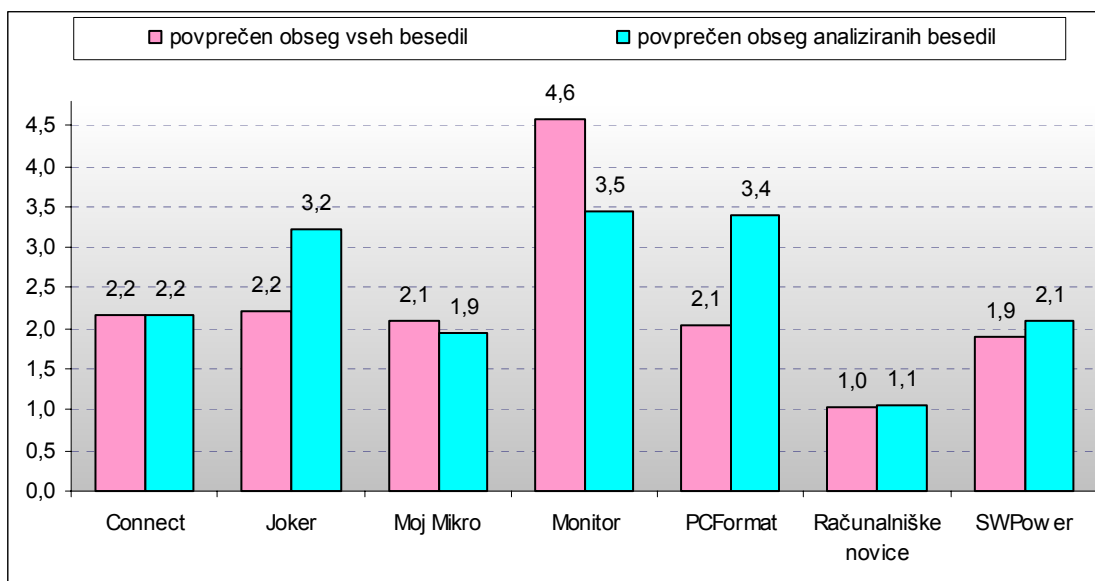
6.3.1 Obseg

Iz grafa 6-5 (na naslednji strani) je razvidno, da ima najbolj obsežna besedila revija Monitor (4,6 strani), najmanj pa revija Računalniške novice (1,0 strani). Tudi pri obravnavanih besedilih je razmerje enako; najbolj obsežna besedila ima revija Monitor (3,5 strani), najmanj pa revija Računalniške novice (1,1 strani). Obseg besedil se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); revija Monitor z najbolj obsežnimi besedili je ocenjena kot strokovno najbolj zahtevna, revija Računalniške novice z najmanj obsežnimi besedili pa kot strokovno manj zahtevna.

Besedila vseh revij so v povprečju dolga 2,3 strani oz. 2,5 pri obravnavanih besedilih. Med obsegom vseh besedil in obsegom obravnavanih besedil ni večjih razlik, razen pri revijah Monitor in PCFormat, kjer ta razlika presega 1 stran. Razlike pripisujem ravno izboru besedil z različnih področij (glej poglavje 6.2.3 na strani 53). Razlike med revijami so tako pri obravnavanih besedilih manjše.⁴⁰

⁴⁰ To dokazuje standardni odklon, ki je v primeru povprečnega obsega analiziranih prispevkov manjši (0,9; koeficient variacije 0,4) kot v primeru povprečnega obsega vseh prispevkov (1,1; koeficient variacije 0,5).

Graf 6-5: Obseg besedil v posameznih revijah

6.3.2 Avtorstvo

Vloga avtorja poljudnoznanstvenega besedila je posredovanje dognanj tujih in domačih znanstvenikov (povzemalna besedila) ali podajanje svojih lastnih spoznanj oz. odkritij (izvirna besedila) (Kržišnik, 1986: 62).

Pri analiziranih besedilih je težko sklepati, ali gre za povzemalna ali za izvirna besedila. Nekatere revije so bile v preteklosti deležne očitkov prevajanja besedil iz tujih jezikov in tudi sama sem v nekaterih besedilih zaznala vpliv tujih jezikovnih vzorcev, vendar pa v nobeni izmed revij ni označeno, da so besedila prevedena. Ta problematika zato presega okvir moje diplomske naloge.

Tri revije imajo avtorje navedene pri vseh besedilih; navedeni so bodisi na začetku besedila (Moj Mikro: *Jaka Mele*; SWPower: *Piše: Esad Jakupović*) bodisi na koncu (Monitor: *Peter Šepetavc*). Navajanje avtorjevega e-naslova (pri reviji Moj Mikro) daje besedilu dodatno kredibilnost. Revija Joker ima sicer vedno navedene avtorje besedil, vendar so navedeni le njihovi psevdonimi (*Luni*). Ostale revije imajo avtorska in neavtorska besedila; Connect

ima 28 avtorskih in 2 neavtorski besedili, Računalniške novice imajo 8 avtorskih in 7 neavtorskih besedil ter PCFormat ima 6 avtorskih in 6 neavtorskih besedil. Revija PCFormat kot avtorja pogosto navaja kar revijo (*PCF* ali *PCFormat*), polovica besedil revije Računalniške novice pa je označenih s (*P.R.*) (payable release oz. plačani članek). Navajanje avtorjev se ujema z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); reviji, v katerih so avtorji besedil navedeni vedno in s pravimi imeni, sta ocenjeni kot strokovno najbolj zahtevni (Moj Mikro in Monitor), revije, v katerih avtorji besedil niso navedeni vedno ali so navedeni s psevdonimom, pa so ocenjene kot strokovno najmanj (Joker) ali manj zahtevne (Računalniške novice, SWPower in PCFormat).

Avtorji so torej navedeni le v 132 obravnavanih besedilih (63 %); pri ostalih besedilih so avtorji navedeni s psevdonimom (30 besedil oz. 14 %) ali je kot avtor besedil navedena celotna revija (15 besedil oz. 7 %). Brez kakršneoli oznake avtorstva je torej 30 obravnavanih besedil (14 %). Z vidika avtorstva so problematična tudi besedila v Računalniških novicah, saj je kar polovica besedil plačanih; avtor se torej pri pisanju ozira na sponzorje, ne pa toliko na lastna spoznanja.

6.3.3 Naslovi ter podnaslovi in nadnaslovi

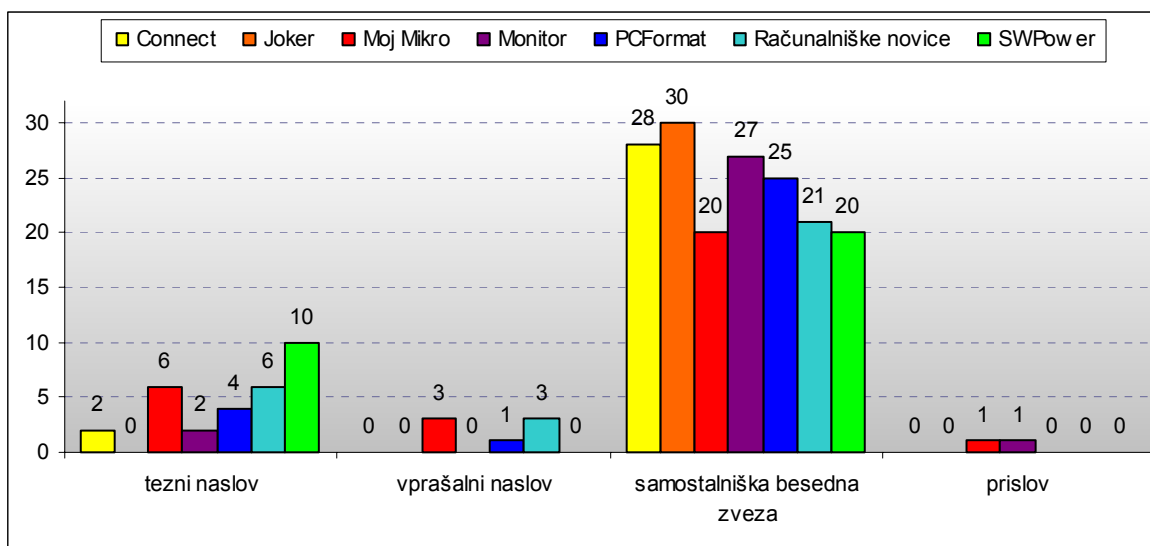
Naslov je »iz ene ali več besed in znakov tvorjeno stavčno ali nestavčno sporočilo, ki napoveduje in se vsebinsko nanaša na praviloma eno, od drugih besedil grafično ločeno, vsaj iz ene povedi sestojече besedilo ali besedilno enoto, tako da je tudi sam grafično ločen od tega besedila« (Korošec, 1998: 46).

Naslov besedila je lahko tezni (naslov je trditev, besedilo je razlaga te trditve), vprašalni (naslov je vprašanje, besedilo je odgovor nanj) ali samostalniška besedna zveza (napoveduje temo besedila). Poimenovalni naslov vsebino le poimenuje, medtem ko jo usmerjevalni naslov še določneje opiše (Kržišnik, 1986: 63). Naslov je lahko neaktualiziran (v njem ni stilno zaznamovanih enot) ali aktualiziran (v njem so aktualizmi, nanj

navezujoče se enote pa jih razaktualizirajo) (Korošec, 1998: 56).⁴¹ Aktualizmi v aktualiziranih naslovih kažejo na navzočnost tvorca in vključenost naslovnika v besedilo, kar pa je značilnost publicističnih besedil (glej poglavje 3.1 na strani 20).

Iz grafa 6-6 je razvidno, da so naslovi v večini revij v obliki samostalniških besednih zvez (81 %; *Operacijski sistemi BSD*⁴²). Nekoliko izstopajo le revije Moj Mikro, Računalniške novice in SWPower z večjim deležem teznih (*Najšibkejši člen je uporabnik*⁴³) in vprašalnih naslovov (*Kaj prinese dodatnih 32 bitov?*⁴⁴). 1 % naslovov je prislovov (*Ko zarjove tiger*⁴⁵).

Graf 6-6: Vrste naslovov po revijah

⁴¹ Korošec (1998: 56 in 61) govori o neaktualiziranem in aktualiziranem naslovju vezanih enot.

⁴² Monitor, št. 4, let. 15, str. 42–45.

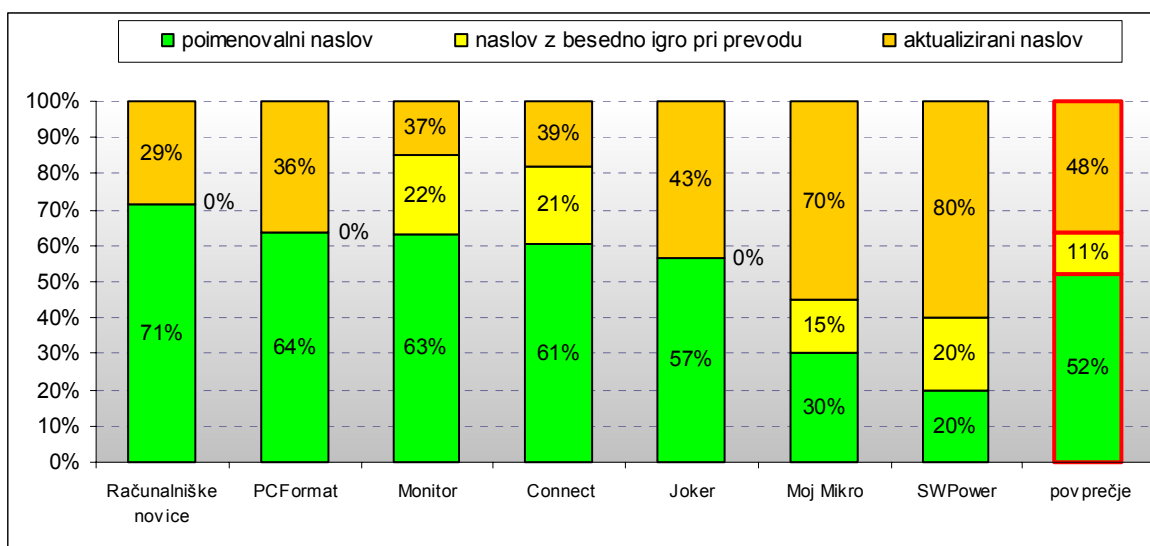
⁴³ Računalniške novice, št. 12, let. X, str. 32.

⁴⁴ Moj Mikro, št. 6, let. 21, str. 76.

⁴⁵ Moj Mikro, št. 6, let. 21, str. 79–80.

Iz grafa 6-7 je razvidno, da so naslovi v obliki samostalniških besednih zvez poimenovalni (52 %; *Navidezno nakupovanje*⁴⁶) ali aktualizirani (48 %; *Terjatve škratov elektronov*⁴⁷); pri aktualiziranih naslovih gre občasno za besedno igro pri prevodu (11 %; *Mini jabolček*⁴⁸). Primerjava z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42) ne kaže povezave med rabo aktualiziranih naslovov in stopnjo strokovnosti besedil. Zanimivo pa je, da so besedila brez naslovov z besedno igro pri prevodu značilna za revije, ki so ocenjene kot strokovno manj (Računalniške novice in PCFormat) ali najmanj zahtevne (Joker).

Graf 6-7: Vrste naslovov v obliki samostalniških besednih zvez

Hierarhično si sledijo naslov, podnaslov in nadnaslov (Korošec, 1998: 54). Podnaslov pri neaktualiziranih naslovih »širi pomensko vsebino naslova s tem, da podatke dodaja«, pri aktualiziranih naslovih pa »odpravlja, nevtralizira aktualizme velikega naslova in s tem odpravlja navezovalno vlogo« (Korošec, 1998: 57 in 61). Vloga nadnaslova je orientacijska; usmerja »na področje oz. tematiko besedila v najširšem pomenu besede«

⁴⁶ SWPower, št. 148, str. 60–61.

⁴⁷ Joker, št. 139, str. 72–73. Prispevek govori o porabi elektrike posameznih komponent računalnika.

⁴⁸ Connect, št. 10–11 2005, str. 66–67. Prispevek opisuje računalnik MacMini podjetja Apple.

(Korošec, 1998: 77). Uporaba pod- in nadnaslovov je značilna za publicistična besedila.

V revijah se pod- in nadnaslovi pojavljajo pogosto (PCFormat: 33, Moj Mikro: 30, SWPower: 29); redki so le pri revijah Joker (3) in Računalniške novice (0). Pod- in nadnaslovi so večinoma poimenovalni (podnaslov: *ATI CrossFire*⁴⁹; nadnaslov: *Simulacija mišičastega črnca*⁵⁰). Uporaba pod- in nadnaslovov se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); revija z več pod- in nadnaslovi je ocenjena kot strokovno najbolj zahtevna (Moj Mikro), medtem ko sta reviji z manj pod- in nadnaslovi ocenjeni kot strokovno najmanj (Joker) ali manj zahtevni (Računalniške novice).

Večina naslovov v obravnavanih revijah je torej samostalniških besednih zvez, vendar je skoraj polovica teh naslovov aktualiziranih. Z aktualizmi v naslovu skušajo avtorji predvsem pritegniti bralčevo pozornost. Pod- ali nadnaslovi nato naslov razaktualizirajo ter tako bralce usmerijo k vsebini besedila (naslov: *Gromoviti pismonoša*, nadnaslov: *Mozilla Thunderbird 1.5 beta*⁵¹).

6.3.4 Sinopsisi in citati

Sinopsis je kratko besedilo na začetku besedila, ki vsebinsko strnjuje oz. zgoščuje daljše besedilo (Korošec, 1998: 102–103). Lahko je povzermalni (na kratko prikaže obravnavano snov), aktualizacijski (vključuje obravnavano snov v bralčevo izkušnjo) ali popularizatorski (skuša zainteresirati bralca za predmet obravnave) (Kržišnik, 1986: 64). Sinopsis je lahko pravi (vsebinsko strnjuje besedilo) ali nepravi (ne strnjuje besedila, temveč podaljšuje branje v sledeče besedilo; je le grafično izpostavljen začetek besedila) (Korošec, 1998: 102–03). Pravi sinopsisi (zlasti povzermalni) so značilni predvsem za znanstvena besedila, nepravi sinopsisi pa so značilni predvsem za publicistična besedila.

⁴⁹ SWPower, št. 150, str. 16. Naslov besedila je *Navzkrižni ogenj grafičnih kartic*.

⁵⁰ PCFormat, št. 41, str. 54–56. Naslov besedila je *Grand Theft Auto San Andreas*.

⁵¹ Moj Mikro, št. 9, let. 21, str. 36–37.

Sinopsise vsebuje 98 % vseh besedil; razporeditev vrst sinopsisov po revijah je prikazana v grafu 6-8 (na naslednji strani). 31 % sinopsisov je povzemalnih (največ v reviji Računalniške novice; *..Namizni laserski tiskalniki za poslovna okolja Kyocera FS-720, FS-820 in FS-920 nudijo nizke skupne stroške lastništva, zanesljivo tiskanje in popolno obliko, ki jo je prispeval F.A. Porsche.*⁵²). 39 % sinopsisov je aktualizacijskih (največ v reviji Monitor; *Neposredno v omrežje priključene pomnilniške naprave (Network Attached Storage – NAS) so v večjih omrežjih zaradi razmeroma nizke cene in preprostega vzdrževanja priljubljen način povečanja diskovnega prostora, ki je na voljo uporabnikom. V zadnjem času pa so na voljo tudi rešitve za ljudi s plitkejšimi žepi.*⁵³). 30 % sinopsisov je popularizatorskih (največ v reviji PCFormat; *Ste se večkrat spraševali, kako nastanejo vaše najljubše igre? Večina se jih požene iz preprostega okna DirectX, kakor vam bomo razložili v tem vodiču.*⁵⁴). 40 % sinopsisov je nepravilnih sinopsisov, saj ne povzemajo vsebine besedila, temveč z aktualizmi spodbujajo bralca k branju celotnega besedila (največ v reviji Joker; *Raziskovalec kibernetičnih orifik Yohan si natakne štiri pare gumijastih rokavic in izvede rektoskopijo na zelo slavnem pacientu. Googlu.*⁵⁵). Uporaba nepravilnih sinopsisov se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); revija Joker ima največ nepravilnih sinopsisov in je ocenjena kot strokovno najmanj zahtevna, revija Moj Mikro pa ima najmanj nepravilnih sinopsisov in je ocenjena kot strokovno najbolj zahtevna.

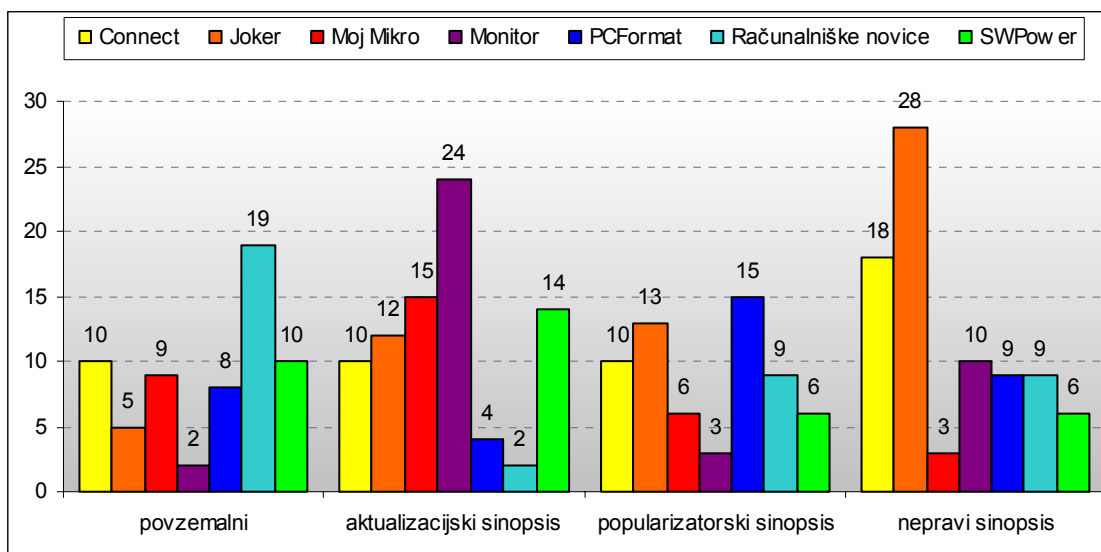
⁵² Računalniške novice, št. 5, let. X, str. 42.

⁵³ Monitor, št. 10, let. 15, str. 30–31.

⁵⁴ PCFormat, št. 35, str. 82–83.

⁵⁵ Joker, št. 139, str. 79–81.

Graf 6-8: Vrste sinopsisov po posameznih revijah

Besedila ne vsebujejo označenih citatov, razen izjemoma v dveh besedilih v revijah Moj Mikro in Monitor, v katerih so navedeni spletni viri. Uporaba virov se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); reviji sta namreč ocenjeni kot strokovno najbolj zahtevni.

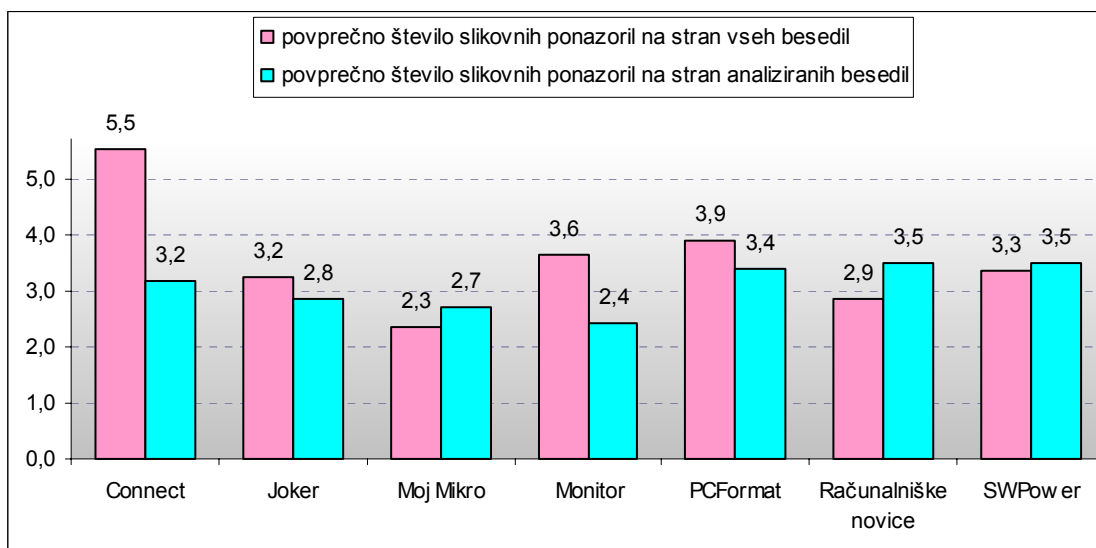
6.3.5 Slikovna ponazorila

Iz grafa 6-9 (na naslednji strani) je razvidno, da ima največ slikovnih ponazoril na stran revija Connect (5,5), najmanj pa revija Moj Mikro (2,3). V obravnavanih besedilih imata največ slikovnih ponazoril na stran reviji SWPower in Računalniške novice (3,5), najmanj pa revija Monitor (2,4). Raba slikovnih ponazoril se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); reviji z največ slikovnimi ponazorili na stran sta ocenjeni kot strokovno manj zahtevni (SWPower in Računalniške novice), revija z najmanj slikovnimi ponazorili na stran pa je ocenjena kot strokovno najbolj zahtevna (Monitor).

Vse revije vsebujejo v povprečju 3,5 slikovnega ponazorila na stran oz. 3,1 pri obravnavanih besedilih. Med številom vseh slikovnih ponazoril in številom slikovnih

ponazoril v obravnavanih besedilih ni večjih razlik, razen pri revijah Connect in Monitor, kjer je ta razlika večja od 1. Razlike pripisujem ravno izboru besedil z različnih področij (glej poglavje 6.2.3 na strani 53). Razlike med revijami so tako pri obravnavanih besedilih manjše.⁵⁶

Graf 6-9: Slikovna ponazorila v posameznih revijah

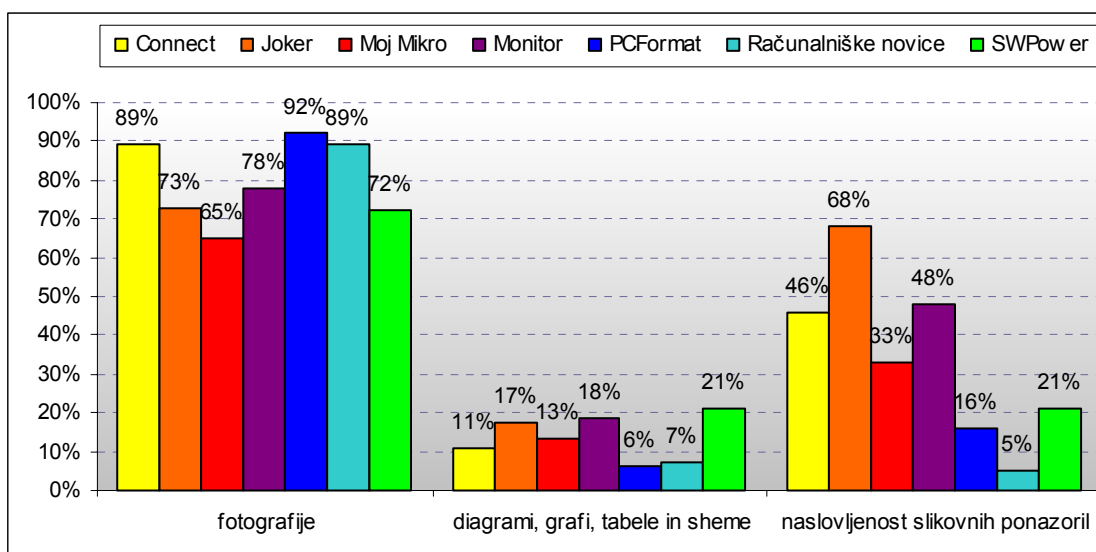
Pri slikovnih ponazorilih ločujem fotografije in abstraktnejša ponazorila (diagrami, grafi, tabele in sheme). Ločujem tudi nenaslovljena in naslovljena slikovna ponazorila (slikovno ponazorilo ima naslov, podnaslov ali drug napis).

Iz grafa 6-10 (na naslednji strani) je razvidno, da med slikovnimi ponazorili prevladujejo fotografije; v vseh revijah predstavljajo v povprečju 80 % slikovnih ponazoril. Največ jih je v revijah Connect, PCFormat in Računalniške novice (nad 85 %). Redkejša so abstraktnejša ponazorila; v vseh revijah predstavljajo v povprečju 14 % slikovnih ponazoril. Največ jih je

⁵⁶ To dokazuje standardni odklon, ki je v primeru povprečnega števila slikovnih ponazoril analiziranih prispevkov manjši (0,4; koeficient variacije 0,1) kot v primeru povprečnega števila slikovnih ponazoril vseh prispevkov (1,0; koeficient variacije 0,3),

v revijah Joker, Monitor in SWPower (nad 15 %). Slikovna ponazorila so občasno naslovljena (34 %). Najpogosteje so naslovljena v revijah Connect, Joker in Monitor (nad 45 %). Naslovljenost slikovnih ponazoril pa je značilna za celotne revije, ne le za obravnavana besedila; večja odstopanja so le pri reviji Monitor (v celotni reviji je naslovljenih kar 25 % manj slikovnih ponazoril kot v obravnavanih besedilih). Raba različnih slikovnih ponazoril se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); največ fotografij je v revijah, ki sta ocenjeni kot strokovno manj zahtevni (Računalniške novice in PCFormat), največ abstraktnih ponazoril je v reviji, ki je ocenjena kot strokovno najbolj zahtevna (Monitor), in največ naslovljenih slikovnih ponazoril je v reviji, ki je ocenjena kot strokovno najmanj zahtevna (Joker).

Graf 6-10: Vrste slikovnih ponazoril in njihova naslovljenost v obravnavanih besedilih

Analizirana besedila torej vsebujejo veliko slikovnih ponazoril, s katerimi bralcu približajo obravnavano tematiko. Vse revije posegajo po manj abstraktnih slikovnih ponazorilih, ki jih pogosto dodatno pojasnjujejo z naslovi. S tem pa se vse oddaljujejo od abstraktnejših ponazoril v znanstvenih revijah.⁵⁷

⁵⁷ Glej raziskavo E. Kržišnik (1986: 61).

6.3.6 Členitev jedrnega dela

Jedrni del besedila je lahko členjen na posamezne dele s podnaslovi (Kržišnik, 1986: 61; Korošec jih imenuje mednaslovi⁵⁸), pojasnjevalnimi okvirji (od osnovnega besedila z okvirjem ločeno besedilo, ki dodatno/natančneje pojasnjuje elemente iz besedila) ali vmesnimi povzetki (od osnovnega besedila ločeno in poudarjeno besedilo, ki povzema del besedila). Členitev s podnaslovi je značilna za poljudnoznanstvena besedila (npr. revija Proteus), členitvi s pojasnjevalnimi okvirji in vmesnimi povzetki pa sta značilni za publicistična besedila (omogočata diagonalno branje besedila).

Členitve najpogosteje izrabljata reviji Moj Mikro in PCFormat (3,4 oz. 3,3 na stran), najredkeje pa reviji Connect in Računalniške novice (1,3 na stran). Iz grafa 6-11 (na naslednji strani) je razvidno, da je najpogostejša členitev jedrnega dela s podnaslovi. Jedrni del je s podnaslovi najpogosteje členjen v revijah Moj Mikro, PCFormat in SWPower (nad 1,5 na stran; naslov: *Splet po meri uporabnika*, podnaslovi: *Po čem se ločita e-pošta in RSS, Kdaj lahko RSS nadomesti e-pošto, Pogled v prihodnost, Kako izdelamo RSS-vir ipd.*⁵⁹). Pogosti so tudi pojasnjevalni okvirji. Teh je največ v revijah PCFormat in SWPower (nad 1 na stran; naslov: *Windows XP Professional x64*, pojasnjevalni okvir z naslovom: *Kaj vsi ti biti pomenijo?*⁶⁰). Redkejši so vmesni povzetki. Vsebujeja jih predvsem reviji Moj Mikro in PCFormat (naslov: *Povodenj lažnih datotek*, vmesni povzetek: *Pri filmih je pred začetkom prenosa datoteke koristno preveriti, ali je želeni naslov filma sploh na voljo v želenem formatu, druga možnost pa je predogled filma po nekaj 10 MB prenesene datoteke. Pri glasbi lahko celovitost žal preverimo le po prenosu.*⁶¹). Raba členitev se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na

⁵⁸ Korošec (1998: 96): »[T]o je upoštevanje nepreklicnega časopisnega pravila, da dolgo, v stolpce spremenjeno besedilo ne more pred bralčeve oči strnjeno v enem kosu od začetka do konca, ampak mora biti zrahljano, prekinjeno z grafičnimi počivališči, poleg fotografij ravno z mednaslovi.«

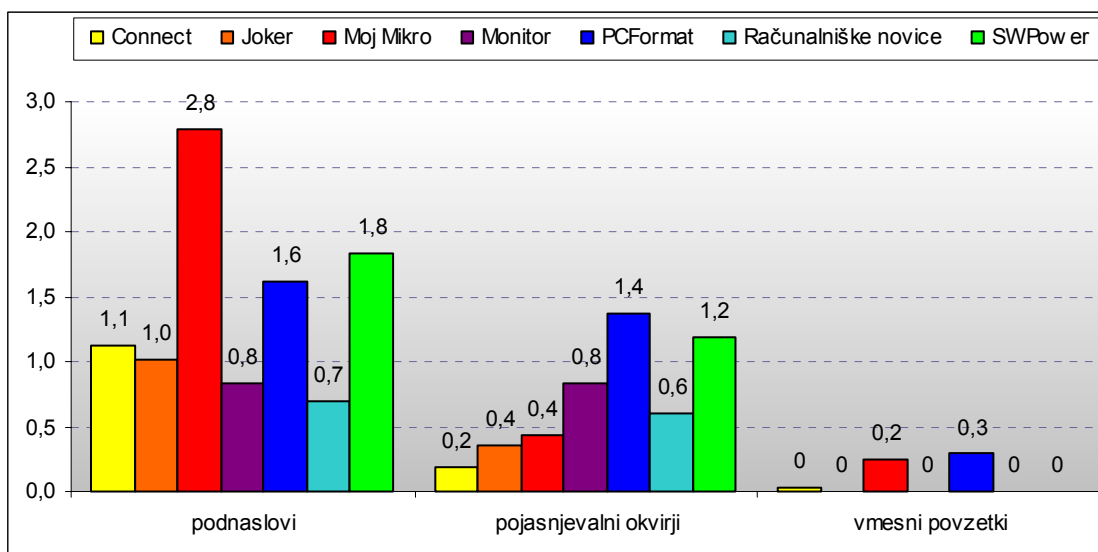
⁵⁹ Moj Mikro, št. 1, let. 21., str. 28–31.

⁶⁰ PCFormat, št. 39, str. 34–36.

⁶¹ Moj Mikro, št. 5, let. 21, str. 24–26.

strani 42); jedrni del je najpogosteje členjen s podnaslovi pri reviji, ki je ocenjena kot strokovno najbolj zahtevna (Moj Mikro), največ pojasnjevalnih okvirjev pa vsebujeta reviji, ki sta ocenjeni kot strokovno manj zahtevni (PCFormat in SWPower).

Graf 6-11: Členitev jedrnega dela v obravnavanih besedilih

Besedila so torej pogosto členjena s podnaslovi in pojasnjevalnimi okvirji. Avtor s tem razbije besedilo na manjše, lažje berljive dele in tudi vodi bralca (mu omogoča diagonalno branje besedila).

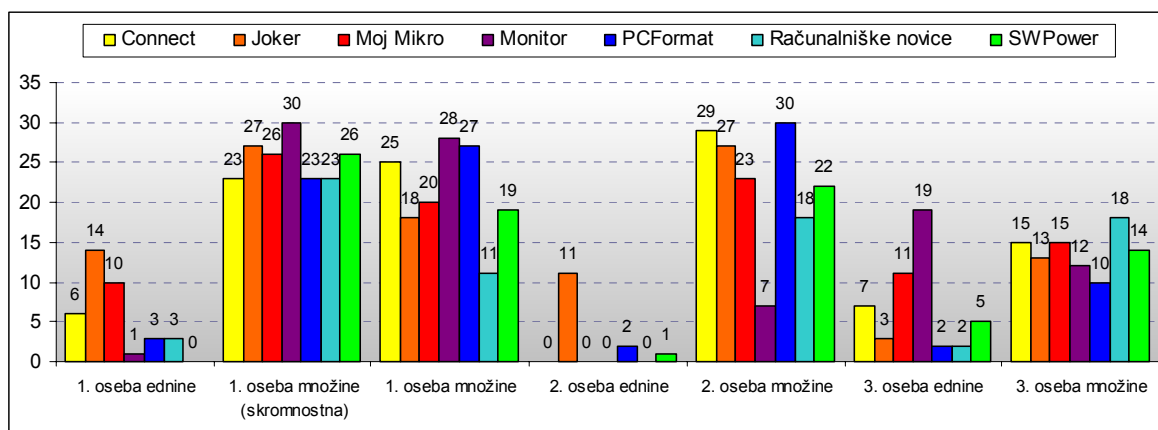
6.3.7 Glagolska oseba

V besedilih sem opazovala glagolsko osebo, ki izraža temeljne dejavnike sporazumevanja: tvorca (avtorja), naslovnika (bralca) ali predmet, na katerega se nanaša (referencialnost).

Iz grafa 6-12 je razvidno da je avtor besedila najpogosteje izražen s 1. osebo množine (70 %; *Plošče smo testirali s serijo programov, ki so nam dali občutek, kako se plošče*

obnesejo, a smo ugotovili, da so razlike v bistvu le malenkostne.⁶²). Revija Joker pogosto uporablja tudi 1. osebo ednine (*Slogov pixel arta je veliko, s čimer ne mislim le na razdelitev glede na perspektivo in namen uporabe.*⁶³). Razmerje med avtorjem in bralcem je najpogosteje izraženo s skromnostno množino (1. oseba množine, 85 %; *Če se želimo temu izogniti, lahko kupimo usmerjevalnik, ki zna ob izpadu linije vzpostaviti alternativno povezavo v splet.*⁶⁴) in 2. osebo množine (74 %; *Za delo s poslovnimi aplikacijami izberite prenosnik z vsaj 256 megabajti pomnilnika.*⁶⁵). Revija Joker pogosto uporablja tudi 2. osebo ednine (*Lahko jo bereš na črti (on-line) ali si jo dolpotegneš, tudi prek različnih zrcalnih strežnikov, da je postopek hitrejši.*⁶⁶), revija Monitor pa 3. osebo ednine (večinoma gre za uporabnika; *Pri modeliranju se uporabnik sicer poslužuje vrste različnih likov, ki jih programi premorejo.*⁶⁷).

Graf 6-12: Uporaba glagolskih oseb v obravnavanih besedilih

⁶² PCFormat, št. 42, str. 98–107.

⁶³ Joker, št. 143, str. 84–90.

⁶⁴ Monitor, št. 11, let. 15, str. 44–57.

⁶⁵ Connect, februar–marec 2005, str. 64–67.

⁶⁶ Joker, št. 145, str. 80–81.

⁶⁷ Monitor, št. 3, let. 15, str. 56–65.

V besedilih je torej veliko pokazateljev izvirnosti besedila; 1. oseba množine v vlogi skupinskega avtorja je namreč uporabljena zelo pogosto, 1. oseba ednine pa je uporabljena le redko (zlasti v reviji Joker). Avtorji pogosto vključujejo v besedilo tudi bralca, in sicer z nagovorom v 2. osebi množine ali z uporabo skromnostne množine.⁶⁸ Redkeje govorijo o bralcih (oz. uporabnikih) v 3. osebi ednine in množine; prav ta način vzpostavlja distanco med avtorjem in bralcem. Najredkeje pa uporabljajo direkten nagovor bralca v 2. osebi ednine; izjema je revija Joker. Ta nagovor namreč vzpostavlja popolnoma drugačen odnos med avtorjem in bralcem; avtor namreč bralca ne vika, temveč ga tika. Raba glagolskih oseb se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); revija, ki v besedilih pogosteje nagovarja bralce, je ocenjena kot strokovno najmanj zahtevna (Joker), revija, ki v besedilih pogosteje vzpostavlja distanco med avtorjem in bralcem, pa kot strokovno najbolj zahtevna (Monitor).

6.3.8 Vodila in aktualizmi

Vodila so prvine v besedilu, ki bralcu lajšajo branje; jedrni del besedila členijo na manjše dele, napovedujejo ali povzemajo dele besedila, z zgledi pomagajo pri boljšem razumevanju besedila, z ustvarjanjem navideznega dialoga bralca pritegnejo k branju ter delajo besedilo bolj zabavno oz. živahno (Križišnik, 1986: 64–65).

Ločujem sledeča vodila:⁶⁹

- retorični obrazci (del besedila, ki napoveduje ali povzema besedilo)
- didaktičnoretorična vprašanja (dvogovorni vzorec pisec–bralec)

⁶⁸ Kržišnik (1986: 68): »Pripovedovalec/pisec se s tem postavlja na isto raven z bralci in bralci postanejo fiktivni sopripovedovalci, distanca med piscem in bralci se na videz ukinja.«

⁶⁹ E. Kržišnik (1986: 64–65) ločuje sledeča vodila: retorični obrazci, didaktičnoretorična vprašanja, anekdotični vrinki (razlagalni, ilustrativni, podkrepilni in avtorski).

- vzklične povedi (povedi z vzklično intonacijo)⁷⁰
- anekdotični vrinki (razbremenjevalni prehodi besedila): ilustrativni (ilustracija trditve z bolj oprijemljivim primerom), avtorski (vključitev avtorjeve izkušnje) in idejni (podkrepitev piščeve subjektivne misli ali prepričanja)
- druga vodila (vsa vodila, ki kažejo na dialoško strukturo in ne ustrezajo prej naštetim vodilom)

Za razliko od vodil, ki svojo funkcijo opravljajo na ravni organizacije besedila (makrostruktura besedila), so aktualizmi prvine na ravni organizacije poimenovalnih enot v povedi (mikrostruktura besedila). Aktualizmi so tako zaznamovana jezikovna sredstva, ki kažejo na navzočnost avtorja v besedilu in vključenost bralca.

Ločujem sledeče aktualizme:⁷¹

- arhaizmi (časovno zaznamovane besede)
- ekspresivne besede (čustveno zaznamovane besede)
- nizke besede (stilno zaznamovane besede)
- frazemi
- perifraze (ponovitveni izrazi)
- umetnostne prvine (metafore, metonimije, sinekdohe, poosebitve ipd.)
- nove besede
- medmeti⁷²

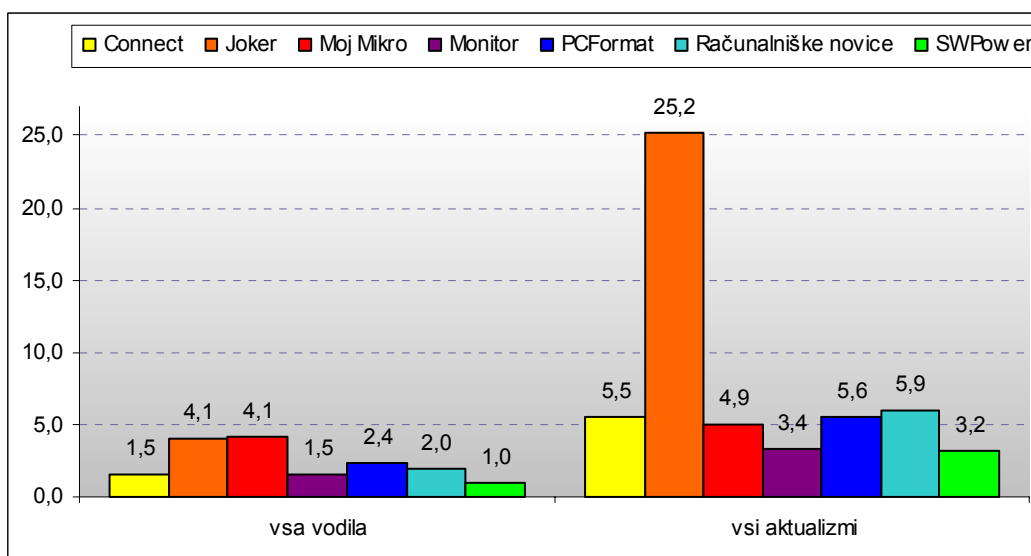
⁷⁰ Toporišič (2001: 551): »Vzklično intonacijo uporabljamo, kadar kaj povemo s čustveno prizadetostjo. Takó se dajo izgovoriti vsi primeri s pripovedno in vprašalno intonacijo. (V pisavi tedaj namesto pike obvezno pišemo klicaj; klicaj v tem primeru lahko uporabimo tudi namesto vprašaja, ali pa ga vprašaju kar dodamo.)« Gjurin (1983: 248 in 250) med ekspresivnimi izraznimi sredstvi navaja tudi vzklične povedi, s katerimi se avtor neposredno obrača na naslovnika.

⁷¹ Korošec (1998: 18–26) ločuje sledeče aktualizme: ločila v naslovih, tropi, perifraze (ponovitveni izrazi), stilnoplastno in časovno označene besede v SSKJ – arhaizmi (starinske, zastarele besede), ekspresivne pogovorne besede, nižje pogovorne besede, pogovorni frazeologemi in vulgarizmi – nove besede (neologizmi), lahko pa so zasnovani tudi na metaforah, metonimijah, sinekdohah, poosebitvah ipd.

Iz grafa 6-13 je razvidno, da je v obravnavanih besedilih največ vodil v revijah Joker in Moj Mikro (4,1 na stran), najmanj pa v reviji SWPower (1,0 na stran). Iz grafa je prav tako razvidno, da je v obravnavanih besedilih največ aktualizmov v reviji Joker (25,2 na stran), najmanj pa v reviji SWPower (3,2 na stran). Raba vodil in aktualizmov se ujema tudi z ocenami strokovnosti revij (glej shemo 5-1 na strani 42); revija z največ vodili in aktualizmi je ocenjena kot strokovno najmanj zahtevna (Joker).

Iz grafa 6-13 je prav tako razvidno razmerje med uporabo vodil in aktualizmov; revije z več vodili običajno vsebujejo tudi več aktualizmov in obratno. Močno korelacijo med vodili in aktualizmi potrjuje tudi korelacijski koeficient 0,63.

Graf 6-13: Vsa vodila in vsi aktualizmi po revijah

⁷² Toporišič (2001: 451) ločuje razpoloženske (izražajo človekovo razpoloženje), posnemovalne (posnemajo naravne šume in gibe) in velelne medmete (velevajo, prepovedujejo ali zapovedujejo). Gjurić (1983: 250) uvršča med ekspresivna izrazna sredstva tudi medmete.

Iz grafa 6-14 (na naslednji strani) je razvidno, da so med vodili najpogostejša didaktičnoretorična vprašanja (v povprečju 0,6 na stran; *Kaj si lahko obetamo v prihodnje?*⁷³); manj je vzkličnih povedi (0,3 na stran; *Kot pribito drži, da Fujitsu-Siemensov prenosnik LifeBook 4010D ni strel v prazno!*⁷⁴), anekdotičnih vrinkov (0,2 na stran) in retoričnih obrazcev (0,03 na stran; *Najprej si ogledjmo, v katero smer drvi osrednja komponenta, torej procesor.*⁷⁵). Med anekdotičnimi vrinki so najpogostejši ilustrativni (59 %; *Če ste torej naročili DVD, ki vas je stal 1000 SIT, boste plačali vsega skupaj 2860 SIT. Pri čemer so torej "dodatni" stroški 1860 SIT.*⁷⁶); manj je avtorskih (28 %; *Ko sem se, recimo, lotil mdigitaliziranja svojega analognega glasbenega arhiva in sem pri tem uporabljal Steinbergov program Clean, sem moral v dnevno sobo k domačemu računalniku privleči še monitor.*⁷⁷) in idejnih vrinkov (13 %; *V popolnem internetnem svetu bi v poštno predale dobivali samo tisto vsebino, ki smo jo zahtevali ali želeli prejeti in od tistih pošiljateljev, od katerih to želimo. Tak idealen svet je seveda utopija, ki se kaže v poplavi neželene pošte, ki vsak dan roma v naše e-poštne nabiralnike.*⁷⁸). Poleg naštetih pa se pogosto uporabljajo tudi druga vodila (v povprečju 1,3 na stran; *Nobene akcije, nobene borbe boste rekli. To pa res ni streljaška igra, kot smo jih vajeni. Res je.*⁷⁹)

⁷³ Računalniške novice, št. 24, let. X, str. 30–31.

⁷⁴ Connect, april–maj 2005, str. 68–69.

⁷⁵ PCFormat, št. 37, str. 23–26.

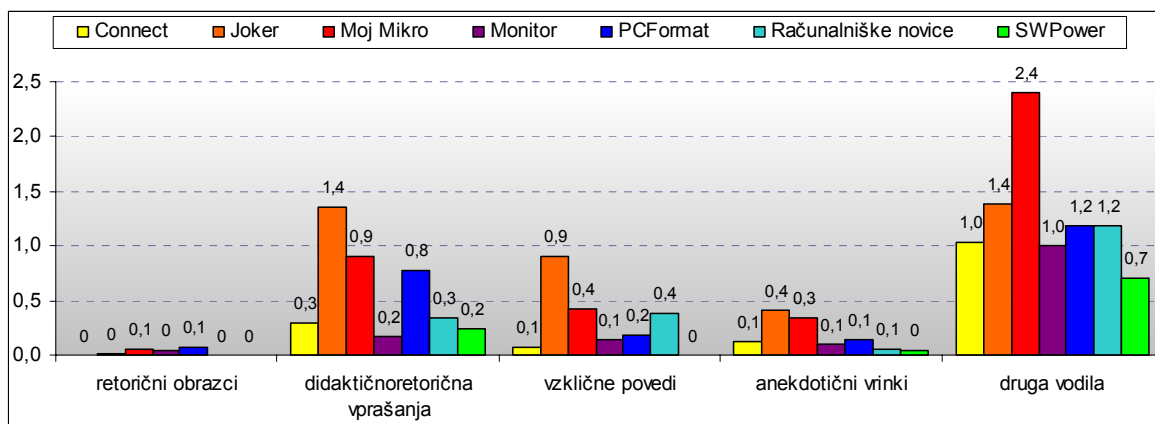
⁷⁶ SWPower, št. 148, str. 60–61.

⁷⁷ Monitor, št. 11, str. 74–78.

⁷⁸ Moj Mikro, št. 1, let. 21, str. 28–31.

⁷⁹ Moj Mikro, št. 1, let. 21, str. 78.

Graf 6-14: Vodila v obravnavanih besedilih

Analizirana besedila torej vsebujejo veliko vodil (v povprečju 2,4 na stran). Z retoričnimi obrazci in didaktičnoretoričnimi vprašanji avtor vključuje bralca v besedilo ter z uporabo anekdotičnih vrinkov – s slikovitimi primeri (ilustrativni) ter izražanjem lastnih izkušenj (avtorski) in prepričanj (idejni) – še dodatno manjša distanco med njim in bralcem.

Iz grafov 6-15 in 6-16 (na naslednji strani) je razvidno, da so med aktualizmi najpogostejše ekspresivne besede (v povprečju 2,4 na stran; *precej denarcev*⁸⁰) in umetnostne prvine (2,2 na stran; *so polževi, tako kot sta s stališča planetarnih razsežnosti Dodotova strjenka in Triglav zanemarljivo drobna*⁸¹). Sledijo frazemi (1,0 na stran; *preden gre vaš disk rakom žvižgat*⁸²), nove besede (0,8 na stran; *kiberščak*⁸³), perifrize (0,5 na stran; *miška, glodalec, podgana, kosmatulja, mišulja, sesalec, miškon, kosmatinec, miš, mišon*⁸⁴), arhaizmi (0,4 na stran; *daljnega avgusta leta gospodovega 2003*⁸⁵), nizke besede (0,3 na stran; *babura*⁸⁶) in

⁸⁰ Monitor, št. 12, str. 49–54.

⁸¹ Joker, št. 141, str. 74–78.

⁸² Connect, april–maj 2005, str. 72–73.

⁸³ Monitor, št. 2, str. 110–113.

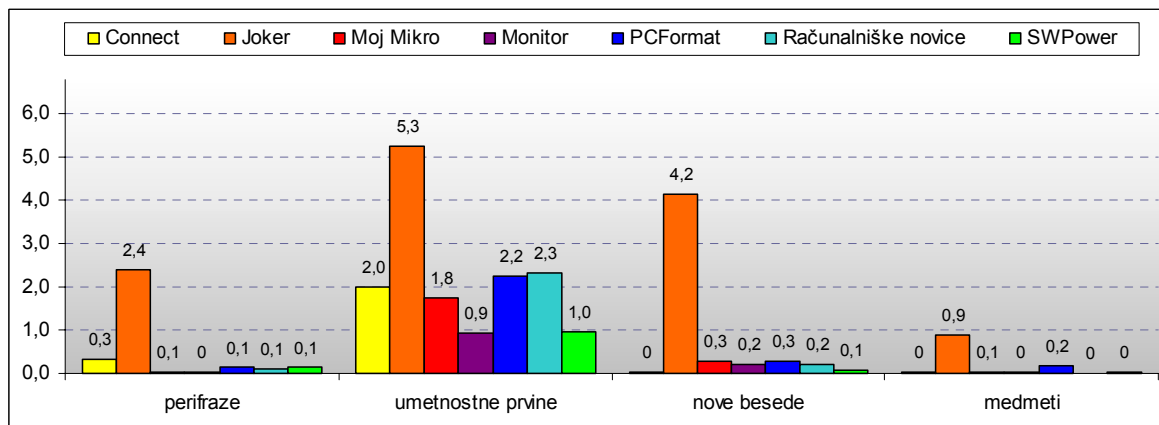
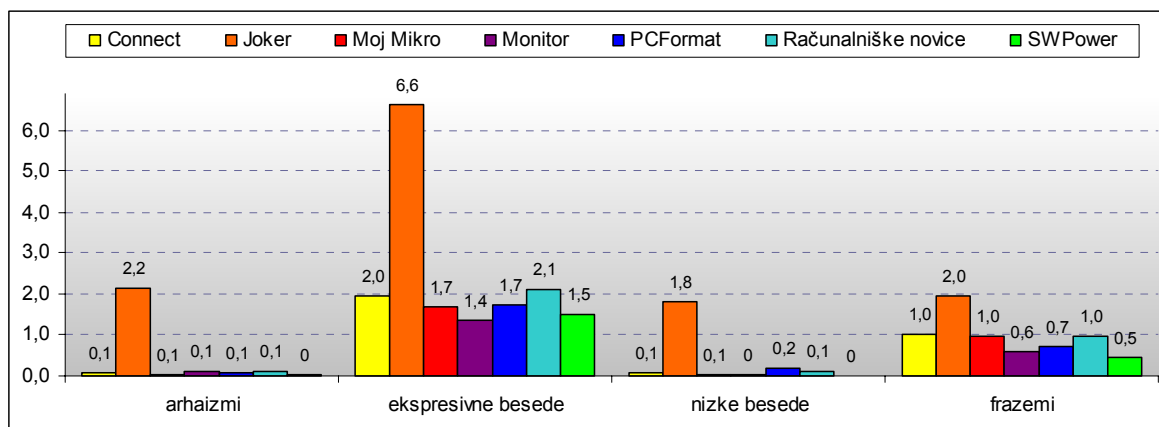
⁸⁴ Joker, št. 141, str. 72–73.

⁸⁵ Connect, april–maj 2005, str. 50–52.

⁸⁶ PCFormat, št. 39, str. 67.

medmeti (0,2 na stran; *Juhej!*⁸⁷).

Grafa 6-15 in 6-16: Aktualizmi v obravnavanih besedilih

Analizirana besedila torej vsebujejo veliko aktualizmov (v povprečju 7,7 na stran), ki kažejo na navzočnost tvorca v besedilu in vključenost naslovnika.

⁸⁷ PCFormat, št. 41, str. 54–56.

6.4 Povzetek ugotovitev

Za analizirane revije je značilno, da je za analizo primernih relativno malo besedil (v povprečju 37 %); veliko besedil namreč ne obravnava računalniške tematike (37 %) ali so prekratka (28 %). Revije namreč nagovarjajo zelo široko občinstvo; ravno z raznovrstnimi besedili privabijo k branju večji krog bralcev. Pri tem izstopata predvsem reviji Connect in Računalniške novice, pri katerih je za analizo primerna manj kot tretjina besedil. To kaže na izrazito publicistično naravo celotne revije (prevladujejo namreč besedila z neračunalniško tematiko in prekratka besedila). Opredeljene skupine (programska in strojna oprema) in podskupine (programi, splet in igre; računalniki, naprave in komponente) so v posameznih revijah zastopane povsem različno. Ta raznolikost je razumljiva posledica usmerjenosti revij v posamezna področja računalništva. Prav tako se razlikuje obseg besedil v posameznih revijah; v povprečju so besedila daljša od dveh strani. Avtorji besedil so navedeni le pri 63 % besedil (le tri revije imajo avtorje navedene pri vseh besedilih). Pri ostalih so avtorji navedeni s psevdonimi (Joker) ali je kot avtor navedena celotna revija (PCFormat). Brez kakršnekoli oznake avtorstva je 14 % besedil. Avtorji pa so v besedilo vključeni tudi z uporabo glagolske osebe – 1. osebe množine (70 %). Naslovi besedil so večinoma samostalniške besedne zveze (82 %), med katerimi so pogosti aktualizirani naslovi (48 %), ki so razaktualizirani s pod- ali nadnaslovi. Večina besedil ima sinopsise (98 %), vendar je kar 40 % nepravilnih. Z aktualizacijo sinopsisa se spreminja njegova vloga; besedila ne strnjuje, temveč podaljšuje branje v sledeče besedilo (publicistična značilnost). Besedila vsebujejo veliko slikovnih ponazoril (3,1 na stran), med katerimi prevladujejo fotografije (80 %). Slikovna ponazorila so občasno tudi naslovljena (34 %). Besedila so členjena še s podnaslovi (1,4), pojasnjevalnimi okvirji (0,7) in vmesnimi povzetki (0,1 na stran). V večini besedil avtorji z nagovorom (2. oseba množine) in uporabo 1. osebe množine (skromnostna množina) vključujejo bralca v besedilo. Distanca med avtorjem in bralcem se manjša tudi z uporabo vodil (2,4) in aktualizmov (7,7 na stran). Med vodili prevladujejo didaktičnoretorična vprašanja (0,6), med aktualizmi pa ekspresivne besede (2,4) in umetnostne prvine (2,2 na stran). Pri količini aktualizmov močno izstopa revija

Joker; ima namreč kar 5-krat več aktualizmov na stran (25,2), kot jih imajo v povprečju ostale revije (4,7).

Glede na rezultate sta najbližje poljudnoznanstvenim besedilom reviji Monitor in Moj Mikro. Poleg revije PCFormat imata namreč največji delež gradiva, primerneza za analizo (nad 45 %), pri vseh besedilih imata navedene avtorje (Monitor na koncu, Moj Mikro na začetku besedila) in najmanj slikovnih ponazoril (2,4 oz. 2,7 na stran; Monitor ima največ abstraktnih ponazoril, Moj Mikro pa najmanj fotografij). Monitor izstopa po redkosti uporabe 2. osebe množine (7 besedil) in pogostosti uporabe 3. osebe ednine (19 besedil); to kaže na večjo distanco med avtorjem in bralcem. Monitor ima poleg revije SWPower tudi najmanj vodil in aktualizmov (1,5 in 3,4 na stran). Po drugi strani pa imata obe reviji veliko naslovljenih slikovnih ponazoril (48 oz. 33 %). Moj Mikro dodatno izstopa še po številu členitev jedrnega dela (2,8 podnaslova in 0,2 vmesnega povzetka na stran) in količini vodil (4,1 na stran). Te ugotovitve se ujemajo tudi z rezultati ankete med dijaki in študenti (poglavje 5.1.3 na strani 36) ter z odgovori ankete med revijami (poglavje 5.2.2 na strani 46). Reviji Monitor in Moj Mikro sta ocenjeni kot strokovno najbolj zahtevni, poleg tega pa naj bi vsebovali tudi največ znanstvenih, praktičnostrokovnih in poljudnoznanstvenih besedil. Reviji Monitor in Moj Mikro imata po podatkih revij tudi najstarejše bralce.

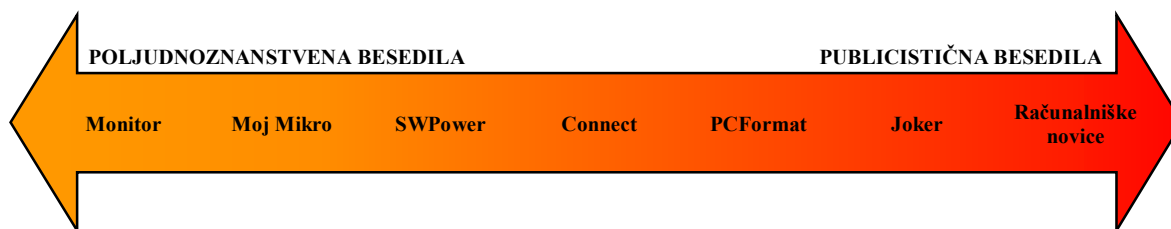
Glede na rezultate sta najbližje publicističnim besedilom reviji Računalniške novice in Joker. Revija Računalniške novice izstopa po najmanjšem deležu gradiva, primerneza za analizo (8 %). Revija ima le 8 avtorskih besedil in veliko plačanih besedil. Ima tudi največ slikovnih ponazoril (3,5 na stran), od katerih prevladujejo fotografije (89 %). Revija Joker ima sicer ob vseh besedilih navedene avtorje, vendar vedno le s psevdonimom. Ima tudi največ nepravih sinopsisov (28) in naslovljenih slikovnih ponazoril (68 %). Izstopa po uporabi 1. in 2. osebe ednine (14 in 11 besedil); to kaže na manjšo distanco med avtorjem in bralcem. Revija izstopa po številu vodil (4,1 na stran) in še posebej aktualizmov (25,2 na stran). Po drugi strani pa ima revija Joker veliko abstraktnih slikovnih ponazoril (17 %). Te ugotovitve se ujemajo tudi z rezultati ankete med dijaki in študenti (poglavje 5.1.3 na strani 36) ter z odgovori ankete med revijami (poglavje 5.2.2 na strani 46). Revija Joker je

ocenjena kot strokovno najmanj, revija Računalniške novice pa kot strokovno manj zahtevna, poleg tega naj bi revija Joker vsebovala največ publicističnih besedil. Reviji Joker in Računalniške novice imata po podatkih revij tudi najmlajše bralce.

Ostale revije so v vmesnem položaju. Revija SWPower ima tako pri vseh besedilih navedene avtorje, največ abstraktnih slikovnih ponazoril (21 %) ter najmanj vodil in aktualizmov (1,0 in 3,2 na stran); po drugi strani pa ima največ slikovnih ponazoril (3,5 na stran) ter veliko podnaslovov in pojasnjevalnih okvirjev (1,8 in 1,2 na stran). Revija Connect ima večino avtorskih besedil (28) in malo vodil (1,5 na stran); po drugi strani izstopa po zelo majhnem deležu gradiva, primerneza za analizo (15 %), ima veliko fotografij (89 %) ter veliko naslovljenih slikovnih ponazoril (46 %). Revija PCFormat izstopa po zelo velikem deležu gradiva, primerneza za analizo (51 %); po drugi strani ima malo avtorskih besedil (6), veliko fotografij (92 %) ter veliko podnaslovov, pojasnjevalnih okvirjev in vmesnih povzetkov (1,6, 1,4 in 0,3 na stran). Te ugotovitve se ujemajo tudi z rezultati ankete med dijaki in študenti (poglavje 5.1.3 na strani 36); reviji PCFormat in SWPower sta ocenjeni kot strokovno manj zahtevni (vendar bolj zahtevni od revij Joker in Računalniške novice), revija Connect pa je ocenjena kot strokovno bolj zahtevna (vendar manj zahtevna od revij Moj Mikro in Monitor).

Vsebina uvršča obravnavane revije v poljudnoznanstveno zvrst. Zanje je značilno tudi sprejemanje prvin iz drugih funkcijskih zvrsti, pri čemer pa so meje med njimi nejasne. Skozi raziskavo sem pokazala, da tudi obravnavane revije segajo po številnih prvinah iz drugih funkcijskih zvrsti (zlasti publicistične). Raziskava je prav tako pokazala, da je razmejevanje med funkcijskimi zvrstmi izredno težavno. Kljub temu pa lahko revije glede na rezultate raziskave okvirno razvrstim na premico poljudnoznanstvena–publicistična besedila (glej shemo 6-1 na naslednji strani).

Shema 6-1: Revije Monitor, Moj Mikro, SWPower, Connect, PCFormat, Joker in Računalniške novice glede na vrsto besedil

Reviji Monitor in Moj mikro sta torej poljudnoznanstveni (z elementi publicistike), revije SWPower, Connect in PCFormat so še vedno v okviru poljudne znanosti, vendar bližje publicistiki, reviji Joker in Računalniške novice pa sta že publicistični reviji (z elementi poljudne znanosti). Razvrstitev na premici se v veliki meri ujema tudi z ocenami strokovnosti revij anketirancev (glej shemo 5-1 na strani 42); reviji Monitor in Moj Mikro sta ocenjeni kot strokovno najbolj zahtevni, revija Connect kot strokovno bolj zahtevna, revije SWPower, PCFormat in Računalniške novice kot strokovno manj zahtevne, revija Joker pa kot strokovno najmanj zahtevna.

6.4.1 Primerjava ugotovitev z raziskavo seminarja

Ugotovitve raziskave diplomskega naloge lahko primerjam tudi z ugotovitvami raziskave seminarja, pri katerem sem analizirala revije Joker, Rože & vrt, Gaia, Zdravje in Proteus. V raziskavi sem ugotovila, da se besedila v revijah Joker in Rože & vrt v nekaterih značilnostih približajo publicističnim besedilom; imajo namreč zanimive in za bralca privlačne naslove, ki so pogosto aktualizirani (*Glava, ki ne misli*⁸⁸), neprave sinopsise (*Kdo ne pozna peteršilja, zelene, korenja? Pri kuhi jih najraje uporabljamo sveže, zato te rastline dobro poznamo. Toda če bi nas kdo vprašal, kako cvetijo, smo že v zadregi.*⁸⁹), več fotografij, avtorji pa vzpostavljajo z bralci bolj osebni stik (*Upamo, da vam je ta članek*

⁸⁸ Rože & vrt, št. 9/I, str. 55–56.

⁸⁹ Rože & vrt, št. 5/I, str. 59.

prižgal vsaj iskrico v temi. Če drugega ne, lahko zdaj urno tečete k sosedu ali sošolcu in se pred njim postavite s kakim hudim strokovnim izustkom v stilu: »Sem dobil eno potezno dirkačino z izometričnim vmesnikom in dinamično inteligenco. Nehumano igralababilno!«⁹⁰). Nasprotno se besedila v revijah Zdravje in Proteus v nekaterih značilnostih približajo znanstvenim besedilom; naslovi so namreč pogosteje poimenovalni in neaktualizirani (*Fiziološke spremembe pri rastlinah v suši*⁹¹), več je pravih in povzemalnih sinopsisov (*Preučevanje suše, ki zmanjšuje proizvodnjo kmetijskih rastlin in v nekaterih deželah povzroča lakoto, je pomembno tako iz agronomskih kot tudi gospodarskih razlogov. Če želimo preprečiti propadanje kmetijskih pridelkov, moramo izboljšati kmetijske rastline na takšen način, da bodo lahko preživele neugodne razmere. Podlaga za to pa je poznavanje fizioloških procesov, ki se odvijajo v obdobju vodnega stresa.*⁹²), ob besedilih so tabele in slikovni prikazi, ki so opremljeni z daljšimi ali krajšimi strokovnimi pojasnili (*Gorišče vpadnega žarka pri zdravem očesu leži na mrežnici (M). Če zaradi nepravilne lomnosti leče gorišče leži pred mrežnico ali za njo, je to mogoče popraviti z ustreznimi očali. Kratkovidno oko ima prekratko goriščno razdaljo (slika 1), zato mu jo podaljšamo z razpršilno oz. konkavno lečo (slika 2).*⁹³), avtor pa se od bralca oddalji in ga le redko vpleta v besedilo (*Dr. Accetto poudarja, da je treba vedeti, da je zvišan krvni tlak vse, kar presega vrednosti 140/90.*⁹⁴). Revije v raziskavi seminarja bi lahko tako razvrstila na premico znanstvena–publicistična besedila (glej shemo 6-2 na naslednji strani).

⁹⁰ Joker, št. 100, str. 18–20.

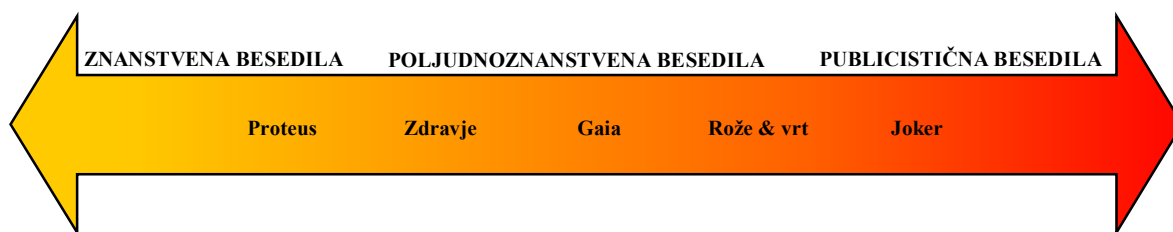
⁹¹ Proteus, št. 4/64, str. 156–161.

⁹² Proteus, št. 4/64, str. 156–161.

⁹³ Zdravje, št. 270/24, str. 30–34.

⁹⁴ Zdravje, št. 270/24, str. 20–22.

Shema 6-2: Revije Proteus, Zdravje, Gaia, Rože & vrt in Joker glede na vrsto besedil

Diplomska naloga se je osredotočila na mejno področje med poljudnoznanstvenimi in publicističnimi besedili. Primerjava z raziskavo seminarja je pokazala, da je bila izbira gradiva ustrezna. Za razliko od revij v raziskavi seminarja se namreč nobena izmed računalniških revij ne približa znanstvenim besedilom. Tako sem lahko natančneje določila značilnosti poljudnoznanstvenih besedil in jih ločila od publicističnih. Vendar pa so meje med področjema izredno nejasne, kar je prav tako pokazala že raziskava seminarja.

7 Zaključek

Funkcijske zvrsti so skupine jezikovnih sredstev, značilne za različna področja človekovega udejstvovanja. Delijo se na praktičnosporazumevalna, strokovna, publicistična in umetnostna besedila. Znotraj strokovnih besedil se diplomska naloga osredotoča na poljudnoznanstvena besedila in jih postavlja v razmerje do publicističnih besedil. Poljudnoznanstvena in publicistična besedila imajo enako, tj. perlokucijsko funkcijo. Poljudnoznanstvena besedila namreč zaradi namena, popularizirati znanost med ljudmi, segajo po prvinah iz drugih funkcijskih zvrsti, zlasti publicistične. Pri tem pa se brišejo meje med vrstama besedil. Z raziskavo sem tako želela proučiti prav vmesni položaj med poljudnoznanstvenimi in publicističnimi besedili. Teoretične podlage so mi pri tem pomagale opredeliti osnovne značilnosti poljudnoznanstvenih besedil in jih uvrstiti v okvir jezikovnih zvrsti. Raziskavi Erike Kržišnik in Toma Korošca pa sta mi nudili ogrodje za analizo besedil.

Zaradi prehajanja računalniškega znanja med splošno vedenje so se mi zdele najustreznejše gradivo za raziskavo računalniške revije. Revije sem izbrala na podlagi podatkov Nacionalne raziskave branosti (Connect, Joker, Moj Mikro, Monitor, PCFormat, Računalniške novice in SWPower). S pomočjo anket med dijaki in študenti ter revijami sem oblikovala osnovno razvrstitev revij glede na njihovo strokovno zahtevnost (strokovno najmanj zahtevna je revija Joker, strokovno manj zahtevne so revije Računalniške novice, SWPower in PCFormat, strokovno bolj zahtevna je revija Connect in strokovno najbolj zahtevni sta reviji Moj Mikro in Monitor).

Za analizo sem izbrala celoten letnik 2005 izbranih računalniških revij. Zaradi razlik med revijami (obseg in pogostost izhajanja) sem najprej določila rubrike, primerne za natančnejšo analizo. S pomočjo analize »zunanje« oblikovanosti sem tako najprej izločila besedila, ki so prekratka, obravnavajo neračunalniško tematiko in drugo tematiko. Hkrati sem razvrstila besedila v dve osnovni skupini – besedila, ki obravnavajo programsko in

strojno opremo. Nato sem vsako skupino razdelila še na tri podskupine; programsko opremo na računalnike, naprave in komponente ter strojno opremo na programe, splet in igre. Pri vsaki reviji sem izbrala po 5 reprezentativnih besedil iz vsake izmed podskupin; tako sem analizirala po 30 besedil iz vsake revije (skupaj 210 besedil).

Pri analizi »notranje« oblikovanosti sem bila pozorna na obseg besedila, avtorja, naslove (tezni naslovi, vprašanja in samostalniške besedne zveze) ter nad- in podnaslove, sinopsise, citate, slikovna ponazorila (fotografije in abstraktnejša ponazorila; njihova naslovljenost), členjenost jedrnega dela (podnaslovi, pojasnjevalni okvirji in vmesni povzetki), glagolsko osebo (1. osebo ednine in množine, 2. osebo ednine in množine ter 3. osebo ednine in množine), vodila (retorični obrazci, vprašanja, vzklične povedi, vrinki in druga vodila) ter aktualizme (perifraze, arhaizmi, ekspresivne besede, nižje besede, frazemi, umetnostne zveze, nove besede in medmeti).

Raziskava je pokazala, da so avtorji navedeni le pri 63 % besedil. Naslovi besedil so večinoma samostalniške besedne zveze (82 %), ki so pogosto aktualizirane (46 %). Sinopsise vsebujejo skoraj vsi prispevki (98 %), vendar so pogosto nepravi (40 %). Besedila so popestrjena z veliko slikovnimi ponazorili (3,1 na stran), med katerimi prevladujejo fotografije (80 %). Bralcem pa poleg fotografij branje razbremenjuje še členjenost s podnaslovi (1,4) in pojasnjevalnimi okvirji (0,7 na stran). Avtorji bralce vključujejo v besedilo z nagovorom in uporabo skromnostne množine, distanco pa manjšajo še s pogosto uporabo vodil (2,4) in aktualizmov (7,7 na stran). Skozi raziskavo sem pokazala, da obravnavane revije segajo po številnih prvinah iz drugih funkcijskih zvrsti, zlasti publicistične. Raziskava pa je pokazala tudi, da je razmejevanje med funkcijskimi zvrstmi izredno težavno. Kljub temu sem lahko obravnavane revije glede na rezultate raziskave razvrstila od poljudnoznanstvenih revij z nekaj elementi publicistike Monitor in Moj Mikro preko poljudnoznanstvenih revij z več elementi publicistike SWPower, Connect in PCFormat do publicističnih revij z nekaj elementi poljudne znanosti Joker in Računalniške novice. Rezultate raziskave so dodatno potrdili tudi rezultati ankete in ugotovitve raziskave seminarja.

Slovar tujejezičnih izrazov

7.1 Angleško-slovenski slovar

angleški izraz	slovenski izraz
conative function	konativna funkcija
cultural context	kulturni kontekst
experiential component	doživljajska komponenta
exploratory talking	raziskovalni govor
expressive function	ekspresivna funkcija
field	področje
formality	zunanja oblika
functional tenor	funkcijska vsebina
genre	žanr
grooming talking	negovalni govor
ideational component	ideacijska komponenta
ideology	ideologija
information talking	informacijski govor
interpersonal component	medosebna komponenta
logical component	logična komponenta
magical function	magična funkcija
mode	način
mood talking	razpoloženjski govor
personal tenor	osebna vsebina
pragmatic function	pragmatična funkcija
representational function	reprezentativna funkcija
role	vloga
tenor	ton
text type	tip besedila
textual component	besedilotvorna komponenta
transactional function	transakcijska funkcija
use-related	nanaša se na rabo
user-related	nanaša se na uporabnika

7.2 Hrvaško-slovenski slovar

hrvaški izraz	slovenski izraz
administrativni stil	administrativni stil
beletristični stil	beletristični stil
domene	področja
estetska funkcija	estetska funkcija
funkcionalni stil	funkcijska zvrst/stil
javni diskurz	javni diskurz
književni stil	literarni stil
književni jezik	knjižni jezik
književnoumjetnički stil	literarnoumetnostni stil
multimedijalni diskurz	multimedijski diskurz
naučni stil	znanstveni stil
naučno-popularni stil	poljudnoznanstveni stil
novinarski stil	novinarski stil
pisani diskurz	pisani diskurz
planovi	načrti
razgovorni jezik	govorni jezik
politički diskurz	politični diskurz
popularnoznanstveni stil	poljudnoznanstveni stil
privatni diskurz	zasebni diskurz
publicistički diskurz/stil	publicistični diskurz/stil
razgovorni diskurz	pogovorni diskurz
razgovorni stil	praktičnosporazumevalni stil
sakralni diskurz	sakralni diskurz
socijalni stil	socialna zvrst/stil
specijalizirani diskurz	specializirani diskurz
standardni jezik	standardni jezik
uredski stil	pisarniški stil
znanstveni stil	znanstveni stil
znanstveno-popularni stil	poljudnoznanstveni stil

8 Literatura in viri

8.1 Literatura

1. Dwight Atkinson in Douglas Biber: Register: A Review of Empirical Research. *Sociolinguistic perspectives on register*. Ur. Douglas Biber in Edward Finegan. New York, Oxford: Oxford University Press, 1994 (Oxford studies in sociolinguistics). 351–385.
2. Zenel Batagelj in Miha Vogelnik: Slovenci, Internet in računalniki. *MM: marketing magazin: časopis za tržno uspešnost: glasilo Društva za marketing Slovenije XVI/187* (november 1996). 16–17.
3. Douglas Biber: An Analytical Framework for Register Studies. *Sociolinguistic perspectives on register*. Ur. Douglas Biber in Edward Finegan. New York, Oxford: Oxford University Press, 1994 (Oxford studies in sociolinguistics). 31–56.
4. Anton Breznik: *Življenje besed*. Maribor: Obzorja, 1967 (Glotta. Slovarji in jezikovni priročniki, 7).
5. Janez Dular: *Slovenski jezik I*. Maribor: Obzorja, 1982² (Srednje izobraževanje. Skupna vzgojno-izobrazbena osnova).
6. Janez Dular: Stilistika ponazarjanja v znanstvenih besedilih. *Simpozij Slovenski jezik v znanosti 1: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 1986. 43–48.
7. Janez Dular: Zvrstnost slovenskega jezika. *Slovenski jezik, literatura in kultura*. Ljubljana: Seminar slovenskega jezika, literature in kulture pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze, 1974. 57–74.
8. Charles A. Ferguson: Dialect, Register, and Genre: Working Assumptions About Conventionalization. *Sociolinguistic perspectives on register*. Ur. Douglas Biber in Edward Finegan. New York, Oxford: Oxford University Press, 1994 (Oxford studies in sociolinguistics). 15–30.

9. Roger Fowler: *Linguistic criticism*. Oxford, New York: Oxford University Press, 1996 (An OPUS book).
10. Velemir Gjurić: Bleiweisov poljudnostrokovni jezik. *Bleiweisov zbornik*. Ljubljana: Slovenska matica, 1983 (Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike, 7). 239–259.
11. Vojko Gorjanc: Terminologija novjših naravoslovno-tehničnih strok (ob primeru računalništva in jedrske fizike). *Slovenski jezik*. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej, 1998 (Najnowsze dzieje języków słowiańskich). 221–232.
12. Michael Alexander Kirkwood Halliday: *Language as social semiotic: the social interpretation of language and meaning*. London: E. Arnold, 1979.
13. Michael Alexander Kirkwood Halliday: *On grammar*. London, New York: Continuum, 2002 (Collected works of M. A. K. Halliday, 1).
14. Bohuslav Havránek: Teorija knjižnega jezika. *Jezik in slovstvo* XIV/7 (1969). 196–204.
15. Alois Jedlička: Teorija praške šole o knjižne jeziku. *Jezik in slovstvo* X/6–7 (1965). 186–192.
16. Vatroslav Kalenić: O jeziku strokovnega in umetnostnega besedila. *Jezik in slovstvo* XI/7 (1966). 226–229.
17. Monika Kalin Golob: Publicistika in poročevalstvo. *Slavistična revija* 47/2 (1999). 179–194.
18. Rudolf Kolarić: Leposlovni jezik in strokovni jeziki. *Jezik in slovstvo* II/3 (1956/57). 118–120.
19. Tomo Korošec: Raszlojenost slovenskega besedišča. *Slovenski jezik, literatura in kultura*. Ljubljana: Seminar slovenskega jezika, literature in kulture pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze, 1974. 75–90.
20. Tomo Korošec: *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas, 1998.
21. Ljubomir Kostrevec: *Računalništvo in informatika*. Ljubljana: Pasadena, 2006⁴.
22. Marina Kovačević in Lada Badurina: *Raszlojavanje jezične stvarnosti*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka, 2001.

23. Alenka Krapež, Vladislav Rajkovič, Vladimir Batagelj in Rado Wechtersbach: *Razvoj predmeta računalništvo in informatika v osnovni in srednji šoli*.
<http://www.drustvo-informatika.si/dogodki/arhiv/dsi2001/sekcija_e/krapez_rajkovic_batagelj_wechtersbach.doc> (30. 10. 2007).
24. Erika Kržišnik: Revijalni tip poljudnoznanstvenega besedila. *Simpozij Slovenski jezik v znanosti 1: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 1986. 59–70.
25. Petra Likar: *Razlike med poljudnoznanstvenimi besedili revijalnega tipa: Seminar pri predmetu Slovenski knjižni jezik I.* (mentorica Erika Kržišnik). Ljubljana, 2002.
26. Nataša Logar: Nove tehnologije in nekateri nesistemski besedotvorni postopki. *Mednarodni znanstveni simpozij Obdobja – metode in zvrsti: Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem* (Ljubljana, 27.–28. november 2003). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2004 (Obdobja, 22). 121–132.
27. Christian M. I. M. Matthiessen: *The “architecture” of language according to systemic functional theory: developments since the 1970s*.
<http://web.mac.com/cmatthie/iWeb/SMMG_resources/SMMG_Library_files/CMIMM_Architecture_since70s.pdf> (9. 11. 2007).
28. Milica Mihaljević: Hrvatsko računalno nazivlje u vrijeme globalizacije. *Terminologija v času globalizacije* (ur. Marjeta Humar). Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Založba ZRC, 2004. 269–278.
29. Anita Peti Stantić in Vlasta Erdeljac: Tekst kao kontekst polifunkcionalnosti standardnoga jezika. *Mednarodni znanstveni simpozij Obdobja – metode in zvrsti: Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem* (Ljubljana, 27.–28. november 2003). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2004 (Obdobja, 22). 229–237.
30. Breda Pogorelec: Znanstveno besedilo, njegove jezikoslovne prvine in slog. *Simpozij Slovenski jezik v znanosti 1: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 1986. 11–22.
31. Krunoslav Pranjić: *Jezik i književno djelo*. Zagreb: Školska knjiga, 1973.

32. Ivo Pranjković: Funkcionalni stilovi i sintaksa. *Suvremena lingvistika*. 22/1–2. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta, 1996. 519–527.
33. Tomaž Sajovic: Proteus – od pripovedne do opisne strukture. *Mednarodni znanstveni simpozij Obdobja – metode in zvrsti: Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem* (Ljubljana, 27.–28. november 2003). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2004 (Obdobja, 22). 239–252.
34. Tomaž Sajovic: Razmerje med poljudnoznanstvenim in znanstvenim jezikom. *Simpozij Slovenski jezik v znanosti 1: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 1986. 49–57.
35. Josip Silić: *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput, 2006 (Biblioteka Palimpsest, 6).
36. Josip Silić: Polifunkcionalnost hrvatskoga standardnog jezika. *Kolo* 1 (1996). 244–47.
37. Andrej E. Skubic: *Geografsko-socialna pogojenost govorca, funkcija in vsebina besedila ter okoliščine govornega dogodka kot dejavniki jezikovne zvrstnosti: A-diplomska naloga*. Mentorica Ada Vidovič-Muha. Ljubljana: 1994.
38. Andrej E. Skubic: Klasifikacija funkcijske zvrstnosti in pragmatična definicija funkcije. *Jezik in slovstvo* XXXX/5 (1994/1995). 155–168.
39. Andrej E. Skubic: Mesto standardnega jezika v jezikovnem repertoarju posameznika. *Mednarodni simpozij Obdobja – metode in zvrsti: Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje: ob 450-letnici izida prve slovenske knjige* (Ljubljana, 5.–7. december 2001). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2003 (Obdobja, 20). 209–226.
40. Andrej E. Skubic: *Obrazi jezika*. Ljubljana: Študentska založba, 2005.
41. Stjepko Težak in Stjepan Babić: *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Zagreb: Školska knjiga, 1992⁷.
42. Jože Toporišič: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.
43. Jože Toporišič: Nekaj strani iz slovenske slovnice. *Jezikovni pogovori* 2. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1967. 107–113.

44. Jože Toporišič: Pojmovanja in poimenovanja za pojave zvrstnosti slovenskega jezika. *Slavistična revija* XXV/4 (oktober–december 1977). 387–406.
45. Jože Toporišič: *Portreti, razgledi, presoje: k zgodovini slovenskega jezikoslovja: ob 400-letnici Trubarjeve smrti*. Maribor: Obzorja, 1987. 171–184.
46. Jože Toporišič: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja, 2000⁴.
47. Jože Toporišič: *Slovenski knjižni jezik 1*. Maribor: Obzorja, 1979a⁷.
48. Jože Toporišič: *Slovenski knjižni jezik 2*. Maribor: Obzorja, 1979b⁵.
49. Jože Toporišič: *Slovenski knjižni jezik 3*. Maribor: Obzorja, 1974³.
50. Jože Toporišič: *Slovenski pravopis*. Ljubljana: DZS, 1994⁴.
51. Branko Tošović: Tipovi globalne diferenciacije jezika. *Mednarodni znanstveni simpozij Obdobja – metode in zvrsti: Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem* (Ljubljana, 27.–28. november 2003). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2004 (Obdobja, 22). 59–72.
52. Anna Trosborg: Text Typology: Register, Genre and Text Type. *Text typology and translation*. Ur. Anna Trosborg. Amsterdam, Philadelphia: J. Benjamins, 1997 (Benjamins translation library, 26). 3–23.
53. Boris Urbančič: Knjižni jezik skozi prizmo praške šole. *Slavistična revija* 24/2–3 (1976). 308–313
54. Boris Urbančič: O jezikovnih stilih. *Jezikovni pogovori*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1965. 221–227.
55. Boris Urbančič: *O jezikovni kulturi*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1972.
56. Josef Vachek: *The linguistic school of Prague: an introduction to its theory and practice*. Bloomington: Indiana University Press, 1966 (Indiana University studies in the history and theory of linguistics).
57. Božo Vodusek: Za preureditev nazora o jeziku. *Krog*. Ljubljana, 1933. 66–76.
58. Liu Zequan: *Register Analysis as a Tool for Translation Quality Assessment*. <<http://accurapid.com/journal/25register.htm>> (9. 11. 2007).

8.2 Viri

1. *Connect: revija za digitalno prihodnost*. Ljubljana: Burda, 2005.
2. *Joker: revija za sončno stran računalništva*. Ljubljana: Alpress, 2005.
3. *Moj mikro*. Ljubljana: Delo Revije, 2005.
4. *Monitor*. Ljubljana: Infomediji, 2005.
5. *PCFormat: multimedija, tehnologija, igre, internet, nasveti, vse za vaš PC*. Maribor: Videotop, 2005.
6. *Računalniške novice*. Ljubljana: Nevtron & Company, 2005.
7. *Software power: revija za kopiranje, prodajo in distribucijo računalniških programov*. Maribor: Novium, 2005.
8. *Nacionalna raziskava branosti*.
<<http://www.nrb.info/podatki/2005-1.html>>,
<<http://www.nrb.info/podatki/2005-2.html>>,
<<http://www.nrb.info/podatki/2006-1.html>>,
<<http://www.nrb.info/podatki/2007-1.html>> in
<<http://www.nrb.info/podatki/index.html>> (1. 10. 2008).
9. *Statistični urad Republike Slovenije*.
<http://www.stat.si/letopis/2001/23_01/23-02-01.xls>,
<http://www.stat.si/letopis/2004/23_04/23-02-04.xls> in
<http://www.stat.si/letopis/2007/22_07/22-02-07.xls> (1. 10. 2008).

9 Priloge

Priloga 1: Anketa med dijaki in študenti

Priloga 2: Opisi računalniških revij

Priloga 3: Analiza računalniških revij